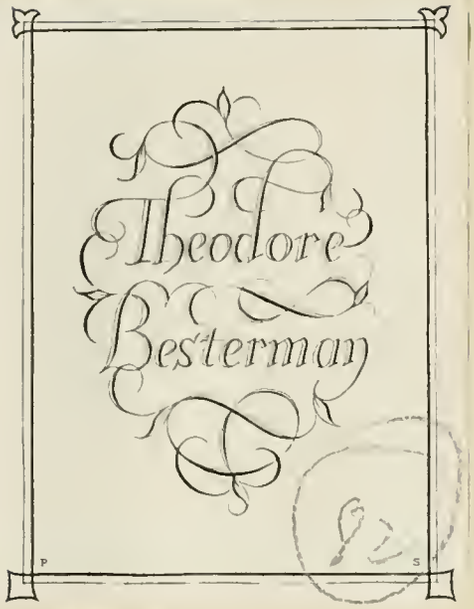
Theodore
Besterman

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

http://www.archive.org/details/exactissimadescr00aldi

EXACTISSIMA DESCRIPTIO
RARIORVM QVARVNDAM
PLANTARVM,
Quę continentur Romę in Horto
FARNESIANO:
TOBIA ALDINO CESENATE
AVCTORE
ILLVSTR.mi ET REV.mi PRINCIPIS
ET CARDINALIS
ODOARDI FARNESII
SPAGIRICO,
ET EIVSDEM HORTI
PRAEFECTO.

Romae Typis Iacobi Mascardi Anno Iubilei. MDC.XXV. Superiorum permissu. I. C. F.

ILLVSTR.^mo ET REV.^mo D. D.

ODOARDO FARNESIO

S. R. E. CARD. AMPL.^mo

EPISCOPO SABINENSI.

ECCE, Illuſtriſſime & Reuerendiſſime Princeps, icones aliquot rariorum quarundam ſtirpium, quæ in ameniſsimo exoticarum omnisq. generis noſtratum inſigniorum plantarum refertiſſimo tuo aluntur, colunturq. Horto, immenſis curis, laboribus, atque expenſis, tanta liberalitate, tantáq. magnificentia Sereniſſimæ familiæ innata; quibus ſuas etiam adiunxi Hiſtorias; quaſdam quidem exactas, & prolixas, prout rei dignitas poſtulabat, & Auctorum veterum controuerſię; quaſdam verò perſpicua breuitate denotatas. Paucas certè exhibeo otij penuria, quas, otium tamen Hermetica inter opera quandoque nactus (ſi otium dici mœretur continua lucubratio circa furnulos, & dum ignis ardetq. agitq. ipſe indefeſſus, propè illum ſedendo, ſtandouè calamo aliquod Botanicum furtim animi gratia exarare) paulatim, longóq. intermedio tempore conſarcinare licuit. Hoc qualecunque ſit opus, nunc affero, offero, propono, reddouè, donare nequeo, quia tuum quod eſt, tibi dono dari non

dicitur. Iam diu enim à quo tempore in tuam fui ſuſceptus ſeruitutem, me totum tibi dedi, dicaui, & conſecraui: Sic omne opus mei tum animi, tum corporis, tuum eſt, tibi debetur, ad te ſpectat. Suſcipe igitur, Illuſtriſſime, & Reuerendiſſime Princeps, ea, qua ſoles alia mea fouere, alacritate, tuummeum, & meumtuum hoc qualecunque publici iuris factum opuſculum, vt ſignum mei erga exoticas plantas amoris; deſiderij ad diſciplinas acquirendas; nec non affectus, quibus poſſum actibus, virtutum ſtudioſis inſeruiendi; ſed præcipuè, vt monumentum fideliſſimæ ſeruitutis erga te meæ, Sereniſſimamq. familiam tuam. Nil aliud addam, ne adulatoris munere fungi velle ſeruum, ac mancipium tuum ſuſpicio vlla inſurgat. Tantum reſtat, vt Deum Opt. Max. tibi Neſtoreos tribuere dignetur annos, ſupplicem, quod ex animo iterum, atque iterum oro, Vale felix ex Muſeo Hermeticáq. officina ædium tuarum Romanarum Anno Salutis 1623. Kal. Martij.

Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Dominationis Tuæ, ac Sereniſsimæ Familiæ

Seruus Humillimus

Tobias Aldinus.

AD AVCTOREM ERVDITISSIMVM.

IACOBVS CORN. LVMMENÆVS A MARCA RELIG. SACERDOS BENEDICT. BELGA.

PODALYRIVS quæ ſcribit Heros abdita,
Et vulgat Orbi nomina omniparæ Pſyches,
Tunc, cùm profundo pectore imbuerat ſophos,
Rerumq. ab vſu cautus haud ſciuit nihil,
Vindex malorum ſæculi, & rapti ætheris
Suſpecta nimium furta defendit reis.
Cretus petra mèliore Caſtello-Petrus,
Audax verenda ſacra naturæ ſequi,
Sublimia iſta ruminans, melius quoque
Tractare potuit, rerum & abſtruſas nimis
Eruere cauſſas, & ſuus quis ſit vigor
Lectis, ab Indorum vltimis, plantarijs,
Ludente Genio, talis eſt luſus tibi;

Vsu laborem vincere, & ludere tamen:
Sic lucubrare & ludere ex æquo potes,
Romana pubes debet hoc opus tibi,
Opus dicatum Heroibus FARNESIIS,
Magnis Patronis artium, augustum genus
Austriadum ab ipsa stirpe quos clarat nimis,
Non poterat illo melius auspicium legi,
Vt nulla melior esse lucubratio:
Sic nil Patrono melius & scripto nihil.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

Equidem Generoſe lector tibi verè indicare poſſum Operis huius auctori iuſtis de cauſis placuiſſe externo nunc nomine paucas has in publicum exhibere Plantas, quas Epiſtolæ ſubſequentur non paucæ, nec pauci momenti, ob varietatem, & ſubtilitatem. Tu benigne lector interim hæc hilari excipe fronte. Reliqua in diem expecta, quæ ſub prœlo habeo, & præſtolanti ignoſce. Varietate te delectare auctori in animo fuit. Seruat tamen ſibi plurima, quæ tibi communicare etiam breui cenſet (fauente Cœlo) Auctor noſter, indefeſſi vir laboris, & diligentiæ incredibilis, Si hæc placebunt, ſi benigne excipies, auctoremq. ipſum recognoſces. (Tironis enim non ſunt primitiæ) Emittet profecto altiora, & ſuo digna nomine. Lege interim attentè, (moneo) plantas. Leges breui iucundè (polliceor) epiſtolas. Vno quidem eodemq.

(vt

(vt agnoſces) expreſſa, ſtilo, caracterevè noſtro. Si auctori gratus non eris, ſi mentem ipſius non intelliges, neque ſcribentem, ac auctorem ipſum, ſi verè agnoſcere negliges: ingratum te dicam, craſſum, & prorſus negligentem. mihi vero, ergomet ipſe ſumme gratulor contigiſſe IN GRATIAM viri amiciſſimi TOBIAE ALDINI typis meis hęc exarare, ac functus ſum amici officio: tu verò lege, & lecta animo reuolue, abſtrahe, & collige, mentem, caracteresvè maiores. SCRIPSI CVNCTA.

AD STVDIOSOS BOTANICOS.

PAVCAS quidem in præsenti vobis exhibemus plantas (benigni lectores) breui tamen plura daturi. Etenim quanquam plures, rarioresq. in Horto Farnesiano colantur stirpes, quarundam tamen expectamus flores, & fructus, vt completè, in lucem propellamus, quasdam verò, otij penuria, nec dum descripsimus, nec minus pingi curauimus: At breui (iterum inquam) plura nos daturos speramus, tum ex his quæ iam actu colimus, tum etiam quia proximis his diebus Illustrissimo Principi meo ex Indijs missa sunt, & semina plurima vltra centenarium numerum, & bulbos non paucos, quæ si solum nostrum alere non indignabitur publico non inuidebimus, faxit Deus vt prospera sint, & Clementissimo Heroi meo, & vobis, & mihi, & plantis nostris, prout opto, omnia.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs. P. Mag. Sacri Palatij Apoſt.

A. Epiſc. Hierac. Viceſg.

EX *Reuerendiſſimi P. Fr. Nicolai Rodulfij Sacri Palatij Apoſt. Magiſtri Mandato. Ego infraſcriptus diligenter legi opus inſcriptum.* Exactiſſima deſcriptio rariorum quarundam Plantarum, quæ continentur in Horto Farneſiano Tobia Aldino Ceſenate Auctore. *In quo nihil inueni, quod S. R. Eccleſiæ, aut bonis Moribus aduerſetur, ſed ſumma eruditione plenum, dignumq. vt in vtilitatem Reipub. Medicæ exponatur iudico, in quorum fidem &c. hac die 5. Iunij* 1623.

Ego Benedictus Auerrinus Med. Phyſicus.

Imprimatur.

Fr. Vincentius Martinellus Mag. & Socius Reuerendiſſimi P. Fr. Nicolai Rodulfij Ord. Prædicatorum, Sacri Palatij Apoſtolici Magiſtri.

INDEX
CAPITVM HVIVS OPERIS.

De ACACIA. cap. 1. fol. 3
Descriptio arboris Acaciæ Farnesianę. sect. 1. 3
Æquiparatio cum Græcorum Acacia. sect. 2. 7
De Vsu Acaciæ Ægyptiæ. sect. 3. 25
De Hyiucca Canedana. cap. 2. 33
Historia, & descriptio Hyiuccæ Canedanę. sect. 1. 33
Censura aliarum de Hyiucca relationum. sect. 2. 36
De Pane Hyiuccæ Mexicanæ. sect. 3. 38
De succo Hyiuccæ. sect. 4. 41
De Maracot. cap. 3. 49
Descriptio Plantæ Maracot. sect. 1. 49
De fructu Maracot. sect. 2. 57
De Lauro Indica. cap. 4. 61
De Hololiuchi. cap. 5. 71
De Glande Vnguentaria. cap. 6. 73
De Lilionarcisso rubeo Indico. cap. 7. 83
De Spinacibus fragiferis. cap. 8. 85
De Ricino Americano. cap. 9. 87
De Campanula Exotica. cap. 10. 89
De Caryophillo Spicato. cap. 11. 91
De Solis flore tuberoso. cap. 12. 91
De Helleboro nigro trifoliato. cap. 13. 93
De Aloe Americana Florida. cap. 14. 95
De Narcisso Calcedonico prolifero. cap. 15. 97
De Caryophillo prolifero. cap. 16. 97

INDEX

Figurarum, quæ ſunt in hoc opere.

ACACIA Farneſiana. pag. 2
Acaciæ Indicæ, folia, flores, & ſiliquæ. 4
Acaciæ noſtræ Indicæ lobus. 7
Acaciæ Aegyptiæ lobus. 16
Acaciæ fructus Bellunenſis. 17
Hyiucca Canedana. 32
Flores Hyiuccæ Canedanæ. 34
Folia Hyiuccæ Mexicanæ. 38
Panis Hyiuccæ Mexicanæ. 40
Maracot Indicum. 50
Flores Maracot. 52
Fructus Maracot. 58
Laurus Indica. 60
Folium, & Baculum Cannellæ. 68
Hololiuchi. 70
Balanus Myrepſica. 72
Folium glandis Vnguentariæ. 74
Vas pro conficiendo Oleo odorato. 79
Lilionarciſſus Rubeus Indicus. 82
Spinacia Fragifera. 84
Ricinus Americanus. 86
Campanula Exotica. 88
Garyophillus Spicatus. 90
Helleborus niger trifoliatus. 92
Aloes Americana florida. 94
Aloes flos, & fructus. 96
Narciſſus Calcedonicus Proliferus.
Garyophillus proliferus.

HORTI FARNESIANI
RARIORES PLANTAE
EXACTISSIME DESCRIPTAE

A TOBIA ALDINO CESENATE
Spagyrico, & eiuſdem Horti Præfecto.
Ac Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Principis ſui à Cubiculo.

MIRABITVR fortaſsè, qui hæc noſtra aſpiciet, me ex innumeris plantis, quæ in Horto Illuſtriſs. Principis mei coluntur, paucas tantùm mihi deſcribendas propoſuiſſe. Fateor multa ibi adeſſe, hìc deſiderari multa, flores præcipuè rariores, & nondùm deſcriptos, vt inter bulbaceorum, & tuberoſorum genera, necnon inter herbaceorum, ſuffructicum, fructicum, atq. Arborum, raras, multas, & hucuſq. à nemine deſcriptas ſpecies. Quia tamen, nec otium datur hęc (chimiæ in totum addicto, & occupato) deſcribendi, nec intentio eſt, niſi Indicas adultiores afferre plantas, benigni Lectores id æqui boniq conſulent; ſed non deerunt Critici, ac Momi, qui prolixitatem accuſabunt, quibus reſpõdemus, nos non ſcripſiſſe, & promiſiſſe breuem deſcriptionem; ſed exactiſsimam: cum autem breue, & exactum ſimùl eſſe nequeant, prolixitatem non reſpui. Adde nos non ſimplicem hìc plantarum quarũdam dare Hiſtoriam, ſed Philoſophicam, Medicamquè ſimùl Hiſtoriam, quæ paucis verbis comprehendi nequit. Verùm cùm ſimplices, nec controuerſas Plantas tradimus, nos quoque breues benignus reperiet lector.

ACACIA INDICA FARNESIANA.

DE ACACIA

CAPVT PRIMVM.

Descriptio Arboris Acaciæ Farnesianæ.

SECTIO PRIMA.

PLVRES Acaciæ plantas alit, Illustrissimi Principis, & Cardinalis Domini mei semper Clementissimi Romanus Hortus, (non alter, quod sciam, in tota Italia vna excepta planta, quam benè adultam, & cùm sua terra in apto vase plantatam, adhùc florentem, Serenissimo Aetruriæ magno Duci dono mitti iussit superiore Anno Illustrissimus, & Reuerendissimus Princeps meus) semen ab Insula S. Dominici dicta (aliàs insula *Spagnola*) propè Mexicum transmissum fuerat, plantæ autèm nobis ortæ Anno Saluatoris nostri 1611. Harum Arborea magnitudo nuncAuellanam, seu Nucem Ponticam dictam æquat, & superat, altitudine quippè dimensa ad cubitos duodecim, & procerior quælibet esset, nisi præteritis annis Hybernum frigus valde læsisset: Caudicis autem crassities semipalmum suo continet diametro; Atquè sua etiam figura, & cortice, dictam nuper æmularetur omninò nucem, si aculeis careret, dùm scilicèt sine folijs spectatur, Hyemali nimirùm tempore, seù à Decembri mense, quo decidunt frondes, vsquè ad Maij initium, quo germinare incipit Arbos. Rami insunt longi, alti, atquè erecti; sed iuncturis haud in rectum sibi respondentibus, fractu contumaces, & flexiles, cortice leui, leniqúe, vt Auellana. At Ramusculi nouelli, ea quidem, qua humum spectant, vel Septentrionem parte, viridicinerei; sicuti superiore, Soliquè apposita, obscurè rubentes, atque albis punctis commaculati apparent, qui tandem solidiores effecti, cinerei, cùm diluto virore, toti visuntur. Folia Maio mense alternatim in ra-

Acaciæ planta Magno Duci Aetruriæ missa.

Plantæ Acaciæ figura.

Foliorum Acaciæ descriptio.

ACACIAE INDICAE FOLIA, FLORES, ET SILIQVAE.

mis, modò ex vna parte, modò ex altera, antè primos flores, eluceſcunt, ramoſa, pennataq́. Filicis fœminæ in modum, non vniformiter tamen; nàm alia quatuor, aliâ quinque, ſex, ſeptem, & alia octo pro quolibet latere ſunt prædita ramulis, ſed paribus ſemper numero, ita vt nunquam ſummitas, ac in Filice dicta, vno deſinat folij ramuſculo, in quorum vno quoque parua, oblongauè ſunt foliola viridia, inſtar foliorum lentium, vel Aphacæ, inuicem oppoſita, ſe ſe ex ordine contingentia, & quæ poſt Solis ortum extenduntur, expanſaquè remanent vſquè ad Veſperas, clauduntur verò ſe inuicem cùm oppoſitis conduplicata, paulò antè Solis occaſum.

Aculei cuilibet folio, in lateribus pediculi connaſcuntur bini, initio colore carneo, poſteà albeſcentes, validi, vnciam, & ampliùs longi, qui remanent diù in ramis, & caudice, etiàm decidentibus folijs.

Aculei Acaciæ.

Flos Quintilis menſis initio apud nos poſtquàm folia pauca ex veteri ligno emerſerunt, apparet, non quidem in multa copia, ſed qui fructum perficiat: Septembre autèm incipiente, poſt plurima etiàm alia enata folia, iterùm floret copioſè ex nouellis ſurculis: at minimè ſiliquas ex his poſterioribus copioſiſsimis floribus nobis ſpectare licet, fortè ob frigus inſequens; nàm Alpinus bis in anno Acaciam in Aegypto fructus ferre, & maturare ſcripſit. Verni flores pauciores ſunt numero, & ſingulatim oriuntur, breuiq́ue annectuntur pediculo: Autumnales verò copioſiſſimi (vt dixi) prodeunt; atque tres, quatuor, quinque, vel ſex propè orti, & quaſi ſimùl, longoq́ue pediculo pendentes hærent, cæterò non differunt. Porrò flos iſte cùm paruulus eſt viridi cernitur colore, paruamq́; figura imitatur fragam, deindè luteſcit, & poſt duos, vel tres dies albeſcens, ſit cano hominis capillo haud abſimilis, paruæ etiam pilæ in modum eſt rotundus, apparetq́; quodàmmodo tomentoſus, ac lanuginoſus, quaſi ex pluribus flocculis conſarcinatus: ſed re vera à medio prodeunt infinita quædam mirùm in modum tenuiſſima filamenta, in ſummo luteum apicem, paruum, rotundumq́; ac arenæ granulo ſimilem habentia, quæ circumpoſita cùm ſuis apendiculis, globum luteum efformant fructus Ceraſi magnitudine, & figura. Adhùc autèm exactiùs hunc florem examinans reperi parua, & oblonga Vaſcula (ſeu potiùs Caliculos) optimè ſimul confarcta in perfectam rotunditatem, numero aliquando 95. 100. & 116. & plùs, & minùs, quæ omnia occluſa, ſunt viridia, aperta verò, ſcilicet cùm effloreſcunt, ſingula quælibet 40. vel 50. tenuiſſima, breuiaq́;, & lutea filamenta, (ſeù capillamenta, aut potiùs pilos) in ſummo ſortita paruulum granum luteum pro Apice, continent, atque emittunt. Sapore eſt flos iſte parùm aſtringenti cùm leuicula quadam amaritudine. Odor verò datus eſt gratus, & ſuauis, nec

De floribus Acaciæ.

Flores Verni.

Flores Autumnales.

Exacta floris inſpectio.

dissimilis ab eo, qui in lutea Viola, vulgo Keiri dicta, sentitur, at paulò acutior: Odoremq; suum siccatus flos diù pertinaciter retinet, mira etiam suauitate. Floreſcens arbor primùm toto Iulio menſe viſitur, & iterùm ſecundo toto Septembri, atquè Octobri, & nunc etiam Decembri: non tamen eodem ſimùl tempore vigentibus omnibus floribus, verùm ſucceſsiuè. Atque etiam vidimus iſtos flores (qui fructum non produxerint) ſiccari in ſua planta, appenſosq. remanere ſuæ Arbori vſquè ad Ver inſequens, folia verò noſtrarum plantarum decidunt penitus omnia Hyeme, nudaq. ſpectatur Arbos vſque ad menſem Maij. Florere autem apud nos cœperunt ab indico ſemine enatæ hæ plantæ poſt triennium ab ortu ſuo.

Siliquæ Acaciæ.

Siliquæ á floris centro prodeunt numero variæ, ſolitariæ interdum, aliquando verò binæ, ternæ, quaternæ, & ſenæ, ſeptenæ, & denæ etiam, nec rarò etiam plures, ab vno eodemq. flore. Cùm enim ortum ducant ſiliquæ ab illis vaſculis in flore dictis, quæ cum centena quandoq. numerauerimus, nec etiã erit impoſſibile ab vno globoſo tantum flore centum oriri ſiliquas: poſitu autem, figuraque ſimillimæ conſpiciuntur Piperi Æthiopico à Matthiolo deſcripto, & figurato; ſed ſapore, & internis ſeminibus differunt, vt animaduertimus ſedulò aliquoties. Præterea noſtræ Acaciæ ſiliquæ primo ſunt virides, maturæ nigerrimæ, atque dùm paruæ ſunt ſapore adſtringentiſſimo guſtantur, & ſunt contortæ, & rotundiores, ac veluti cornicula: matureſcentes verò diminuto aſtringenti, acris in cortice ſentitur magis ſapor: maturæ denique figura & magnitudine Lupinorum ſiliquas æmulantur, aliquantùm contortas, longæ ſunt ſex vncias, digiti minoris craſſitie, rotundiuſculæ, & tuberculoſæ, ob ſemina incluſa, cortex ſiccus validus eſt.

De Seminibus.

Semina Carobiæ, ſeu Siliquæ vulgaris ſeminibus ſunt ſimilia cùm ſunt matura, dura, atq. nigra; immatura verò viridia ſunt, & Piſeoli magnitudine, ac figura; ſed non rotunda, quam longiuſculam hæc habent, duro cortice, vt dixi ſemina prædita ſunt, ſubſtantia verò interna in duas partes eſt diuiſibilis leguminum more. Sed mirùm, huius Acaciæ ſemen vnum tantùm paululum ore manſum adeo calefacit os, & palatum, atque Allij odorem adeò imitatur, ac taliter eo odore os inficit, vt etiam à longè mirè fœteat halitus eius, qui huiuſmodi ſemen parùm manſerit. Hinc dixit Petrus Caſtellus iſto deguſtato hanc Arborem appellari poſſe Allium, vel Moli Arboreum. Semina autem in quolibet lobo plura ſunt, & varia numero, modo plura, modo pauciora, & ſine ordine in ſua ſiliqua poſita, & confarcta, vt patet in picto lobo cultri acuta acie per tranſuerſum ſecto, ſeminibus etiam tranſuerſè inciſis, atque interpoſita eſt ſubſtantia quædam candidæ, & leuis.

Odor Allij.

ACACIAE NOSTRAE INDICAE LOBVS.

Radix vna est recta, & profunda valde, à qua radiculæ plures prodeunt, Autumno quum arbor est humore turgens, & florida, radix ipsa succosa est etiam magis, & confracta odore quodam valido nares ferit, qui quodammodo brassicam contusam, putrescentemque à longè olet. lignea arboris pars dura est, albescens, inodora, & insipida, in centro medullam, seù animam paruam, nigram, & duram habens.

Acaciæ Radix.

Aequiparatio cum Græcorum Acacia.

SECTIO SECVNDA.

CONFERENDA est nostra planta cum ea spina, quæ à Veteribus paucis notis designatur, difficultatesque aliquot emergentes agitandæ, vt clarè peteat nostræ plantæ vera essentia. Acaciam autem vocari scribit ab Ægyptijs Alpinus Sant, & Kakian.

In primis legitur apud Theophrast. lib. 4. de Hist. Plant. cap. 3. *Magnitudine excellit, materies quippe duodenorum cubitorum, tectis idonea ceditur.* & paulo post subdit. *Erecta non valde assurgit* Dioscorides autem. *Acacia* (inquit) *in Aegypto nascitur instar Arboris fructicosa, non se in rectũ attollens.* à quo non dissentit Oribasius dum scribit. *Spina est Arborescens, non recta in altum crescens.* At videntur hoc loco Græci opponi inuicem. Arborem facit Theophrastus magnitudine excedentem, tectis idoneam, nauiumque fabricis aptam. Contra Dioscorides non δένδρον dixit; sed diminutè Ἄκανθα δέ ἐστι δενδρώδης, θαμνοειδής, dicens: Arbusculam appellat.

Discordia Græcorum.

Certum autem est Arbusculas non esse aptas sua tenui materia ad vlus à Theophrasto scriptos. nam Atheneus etiam Δειπνοσοφιστῶν lib. 15. cap. 20. *Spinam Arborem* vocauit.

Solutio.

Sed fortasse facilè responderi potest, si dicemus arborem hanc natura quidem sua esse fucticosam, & ob multiplicem adnatam prolem difficulter posse in arboream magnitudine excedentem molem assurgere: sed si stolones, & surculi à radicibus prodeuntes auellerentur, qui alioquì multiplicati matri, & inuicem sibi alimentum eripiunt, quo fit vt crescant tantum ad fructicis, & paruæ arbusculæ altitudinem; si (inquam) Caudex tantùm singularis demptis continuò nouellis surculis remanserit, non erit dubium, quin magnitudine excedere arbor illa possit, qua arte Tamariscus, Lentiscus, Mirtus, Salix, & huiusmodi alia arboream acquirunt magnitudinem, alioqui natura sua fruticosa; immo id continuò spectamus in Auellanis, Punicis, & sicubus; quorum incrementũ prohibetur á multis ab radice stolonibus, notumq. agricolis est ortos ad radices arborum omnium surculos, filiosque matri, non modo incrementũ, sed etiam fructum eripere. Nostra autem arbos valde à radice est fructicosa copiosaque ab ea producit germina; sed Olitoris diligentia sæpe ablata, impedimento non fuerunt, quin ad dictam magnitudinem peruenerit.

Nostra Acacia fructicosa.

In eo autem, quod scribit Dioscorides οὐκ ὀρθοφυὴς. cùm Theophrasto sentit, nimirum hanc Arborem erectam non valde assurgere. Non se in rectum attollere, quod confirmauit Prosper Alpinus libro de Plantis Ægypti. *Crescunt* (inquit) *ad mori magnitudinem* (obscurùm, an intelligat de moro Ægyptia.) *ramosquè sursum latius expandens: quod etiam Dioscorides admonuit, dicens arborem non in rectum se attollere. Caudex quanta est Pruni magnitudo cernitur, Corticemquè habet nigrum & asperum.* Quæ quidem haud videntur consentire aspectui nostræ Acaciæ, quæ recta assurgit, ramosque rectos in altum tendentes profert, leni est cortice, cinereoq; ligno albo, (quamuis cor, quod paruum est, nigrius appareat) nec spectatur contorta, nigro asperoq; cortice, immo Acaciam debere habere ramos contortos coronæ in modum refert Atheneus loco citato, ex Demetrio scribente has spinas esse circa Abylum ciuitatem Ægypti, & appellauit simpliciter spinam, vti etiam fecit Theophrastus: itaq; scribit Atheneus. *Habet spinam quandam Arborem locus inferior, quæ fructum* (intelligo florem) *rotũdum producit, ex ramulis quibusdam circularibus, floret hæc spina vbi est Ver, flosq. colore est obscuro.* Addit fabulam Atheneus aiens. *Narratur fabula quædam ab Aegyptijs, quod, cùm Aethiopes in Troiam proficiscerentur sub imperio Tithonis, vbi mortuum esse Memnonem audiuerunt, in eodem loco coronas abiecerunt in spinas, sunt autem ramuli, ex quibus flos emit-*

Acaciæ Arbor contorta.

Dubitatio.

Atheneus de Acacia.

titur

titur Coronis perſimiles. Aliam etiam affert fabulam ſcribens. *De ſemper florentibus coronis in Aegypto ita ſcriptum reliquit Hellanicus in rebus Aegyptijs: Ciuitas eſt fluuiatilis nomine Tindium, vbi Deorum fit concilium, atque in media ipſa Ciuitate Templum purum, ac magnificum ex lapidibus conſpicitur: tum etiam extra Templum ipſum veſtibula ſunt lapidea, ſpinæq. candidæ, ac nigræ naſcuntur, quarum in ſuperiorem ſpinæ partem, coronæ ex mali punicæ, vitisquè flore compoſitæ proijciuntur, atq. hæ ſemper florent. Coronas Dei in Aegypto eo tempore depoſuerunt, quo intellexerunt Babym, ideſt Typhonem regnaturum.* Ad hæc dicere licebit, duplicem reperiri Acaciæ, ſeu Spinæ genus teſte Theophraſto. lib. 4. de Hiſt. plant. c. 3. *Eius* (inquit) *duo genera ſunt, quædam enim candida, quædam nigra, & altera imbecillis, facilèq. putreſcens, nigra autem robuſtior, atque incorrupta, ob id in nauium fabrica ad coſtas, ventrisq. compagines ea vtuntur, erecta non valde aſſurgit.* confirmauit id Plinius lib. 13. cap. 9. *Nigra* (inquiens) *incorrupta etiam in aquis durat, ob id vtiliſſima Nauium coſtis. Candida facile putreſcit.* ſed lib. 24. cap. 12. addidit tertium genus, cum ſcripſit. *Acacia fit in Aegypto alba, nigraq. arbore, item viridi, ſed longè melior è prioribus.* Diſtinctio autem albæ, & nigræ non videtur ſumenda ex flore, vel fructu; ſed ex ipſa Arbore, ſic omnes Arborem dicunt albam, vel nigram, ſcilicet corticem Arboris, vt Aſpinus dixit. Fortè etiam ligni materia talis eſt. ipſe vero Alpinus Marem, & fœminam facit. vnde mirum eſt Dioſcoridem, qui in Ægypto ipſe fuit, & amicus ibi Antonij, atque Cleopatræ Reginæ, vt Suidas refert, vnum tantum Ægyptiæ Acaciæ genus adnotaſſe. Nos ex mox dictis ad difficultatem propoſitam reſpondebimus, nigram ſpinam, ſeù marem eſſe illam, quæ in rectum non aſſurgit; ſed contortis ramis, vt clarè patet ex verbis Theophraſti, & illam intellexit Dioſcorides, atque noſtram Acaciam (quamuis non ex Ægypto, ſed ex inſula ſancti Dominici, vt dixi, nobis fuerit allata) eſſe illorum Spinam, ſeù Acantham albam, (at diuerſam à dicta Leucacātha, quę herba eſt) dicemus: Et quas vidit in Aegypto Alpinus arbores fortè annoſiores fuiſſe, vel nigrę ..caciæ, ſeu Maris. dicemus etiam noſtræ Arboris ramos non eſſe omnino rectos, quamuis recta ſurſum tendant: nam rami non ſunt rectilinei, cùm quælibet iunctura, à qua folium exiuit, rectitudine cùm altera ſocia non reſpondeat; ſed parum ad latus declinet, reflectatur, & anguleſcat (vt ita dicam) vnde ramuli ſunt aliquantum obliqui, hinc, inde, deflectentes, quaſi ſerpentes, & contorti: ob id fortaſſè dixerè Auctores arborem non in rectum aſſurgere: & quia etiam facile flexibiles in coronam ſunt, hinc Atheneus in Coronæ modum contortos ramos florentes ferre memorauit. At fortè in India, Arabia, & Aegypto idem plantæ genus ramos magis cōtortos, quam in Italia fert. id fortaſſe acci-

dit

De Coronis.

Duplex Acacia, candida, & nigra.

Reſponſio.

Vt intelligantur rami contorti.

dit ob Cœli temperiem magis frigidam, vnde cortex minus niger, rami minus contorti, & minus aculeata Arbor ſpectatur, eodem ferè pacto, ac Aethiopum nigrorum albeſcere filios, in Gallia, & Italia videmus, ſic videmus piloſos homines, (quorum aliqui, ex Canarijs inſulis adducti in magnifica Illuſtriſſimi Principis mei Aula commorantur inter alia mirabilia) filios producere paulatim a genitoribus pilorum copia degenerantes. idcirco ſicut capilli, & pili copioſiores, robuſtiores, & valde intorti, & circinnati ſunt hominibus calidæ, & ſiccæ cõplexionis, & habitantibus regiones ſummè calidas, & ſiccas, qui poſtea mutatione temperiei miteſcunt, & plurimum variant, idem de plantis, & in præſenti de noſtra Acacia imaginandum. quantum autem cultura, & cœli mutatione varient, & degenerent plantæ pluribus docent B. Marantha. & Io Coſteus in Meth. ſimpl. & alij. Quoniam verò Acaciæ Aegyptiæ icon eſt quidem apud Proſperum Alpinum; ſed ipſius arboris rudis admodum: eſt etiam altera effigies apud Bellonium lib. 2. Obſ. cap. 56. non minus inepta, ob eam cauſam hoc loco ex viua planta indica, optimè delineatam proponere libuit ideam veram. Vt autem meam etiam afferam ſententiam de Icone illa Acaciæ primæ à Matthiolo in ſuis doctiſſimis commentarijs poſita, certùm eſſe affirmabo non aſſimilari legitimæ Acaciæ, & nihil aliud videri, niſi Arborem Iudæ Herbarijs dictam, quæ Cluſij ſilueſtris eſt Siliqua, additis tantum ſpinis, vt Botanici omnes conſentiunt, & ex eius figura, atque deſcriptione clarè patet. ſed fortè erit ſpecies Arboris Iudæ ſpinoſa, quod non videtur impoſſibile, cùm etiam cappares ſpinoſi in Aphrica proueniant, (teſte Dioſcoride) non apud nos Romæ. Rubus etiam ſine vllis ſpinis, quem ſancti Franciſci vocant, hic Romæ fructicat. Sunt & aliæ Plantæ, quæ nihil inter ſe differunt, niſi ſpinis. Si Mattiolo falſa imago oblata eſt, fidem ipſe ab Auctore requirit: ab alio acceptam refert: dedit ipſe quam accepit imaginem, & equidem ægrè tuliſſem, ſi ſcripſiſſet, ſe quandam habuiſſe Acaciæ picturam, quam noluiſſe oſtendere, quia plantam non viderat. Nec in animũ cadere vllo pacto poteſt eruditiſſimum, integerrimumq. Virum ſuo Marte illam effinxiſſe, vt Quadramius, & alij eius æmuli in Lunam latrantes obijciunt. Quare non dicam eſſe imaginariam, vt malè Pharmacarius Pona illi exprobrat, qui primam Antiquorum Acaciam (vt libri ſui moles augeretur) ſe vidiſſe in Monte Baldo ſcribere auſus eſt, quam fortè vix vidit in Proſperi Alpini libello. Sed magis miror, Fabium Columnam ſimilia etiam Mattiolo impoſuiſſe, non ſolum cap. de Faba Aegyptia; ſed etiam de Ephemero ſcribentem: *id ſolere Mattiolum*. quod facilius ipſi obijci poteſt, qui ex ſe ipſo Plantas à ſe (quod ego aliàs valde laudo) impreſſas,

In Aula Cardinalis Farneſij ſũt duo fratres piloſi

Cultura variant Plantę.

Iudicium de icone Acaciæ Mattioli

Defenſio Mattioli.

Fabius Columna iniuſtè accuſat Mattiolum.

delineat,

delineat, & exculpit, nec eſt, vt magis Columnæ, alteriuè, quam Matthiolo credam. At nullo probato Auctori ſimilem falſitatis notam inurendam tàm facilè iudico. Scribit Matthiolus Ephemerum ſe collegiſſe in Ananienſibus montibus, appellariq; ab Incolis *Giglio Matto.* ſi Columna non vidit Matthioli Ephemerum in Cirinolanis montibus, quæ culpa eſt Matthioli? debuiſſet perquirere Ananienſes montes, & à ruſticis percontari illud lilium ſtultum, alioqui hæc non expertus, multum dicit, & nihil dicit. Dodoneus verò Animo ſincerior Ephemerum Matthioli aliter delineatum proponit, & culpam in pictorem, non in Matthiolum reijcit. Sic etiam Fabam Aegyptiam teſtatus eſt Matthiolus ſe vidiſſe apud Odoardum Polonum (credo ſiccam, vel pictam) Syriam, & Aegyptum peragratum: ſi nondum talem vidit plantam noſter Columna, quid mirum? eas Regiones nequè etiam vidit. Delineauit quidem Columna Arum Aegyptium cùm flore: at ſi fides non eſt habenda, niſi ijs, quæ videmus ipſi, & pictas imagines ſæpe pro Auctorum arbitrio fictas ſenſerimus? cur credam Arum Aegyptium apud Columnam floruiſſe, ſi ego nunquam vidi talem plantam cum flore? ſi Matthiolus, Dodoneus, Cluſius, Ceſalpinus, Anguillara, Guillandinus, floridam non viderunt? nec alius quiſquam vidit? ſi Alpinus, qui in Aegypto diù vixit, vbi ſponte, & in maxima prouenit copia nuſquam florentem vidit? nec quenquam vidiſſe audiuit? Credidero equidem, niſi vidiſſet Columna, non picturum fuiſſe: ſed quis me certiorem facit, ipſum non fuiſſe deluſum ab illis Aromatarijs, apud quos Arum Aegyptium cum flore ſe vidiſſe, ſcribit, non nè poterant (quæ eſt humana calliditas) Ari vulgaris flores adaptare artificioſe? vt aliàs in alijs plantis à deceptoribus factum ſcimus. At id Columnæ non obijciam ego, qui ſcio, ſcripſiſſe Marantam lib. 2. Meth. cap. 7. ſibi miſſum huius florem à Luca Ghino, qui, præter magnitudinem, nullam ab Ari flore diſſimilitudinem habebat. Sed ad Acaciam. habuiſſe credo Matthiolum ab illo Mercatore eam Acaciæ figuram, quæ cum Dioſcoridis Acacia minimè quidem quadrat, at à Mercatore fictam eſſe, nec eſt quod credam, quid enim prohibet reperiri ſimilem plantam in India, Arabia, alijſque remotis Regionibus? Cluſius cenſuit, Iconem arboris Coral, cum illa Matthioli Acaciæ, aliquo modo conuenire, ſed pictoris forſan vitio differre. Exemplum ſit floris Maracot figura, in qua Pictores quantum à veritate deuiauerint, qui noſtram cum aliorum iconibus conferet, manifeſtè agnoſcet.

Tutela Matthiol.

Dubium de plantis Columnæ.

Maranta ſuffragatur Columnæ.

At hoc loco ſcribit Dioſcorides. *Acacia in Aegypto naſcitur*, ob id Alpinus *Huiuſmodi* (inquit) *plantæ genus non ex Gracia, vt Andreas Matthiolus Bizantio ſ. accepiſſe ait, in quo tamen non parum deceptus fuit: ſed ab*

Defenditur Matthiolus à Calumnia Alpini.

Aegypto foret petendum in qua omnes ſcriptores Acaciam prouenire affirmarunt. Equidem iterum aſſero Acaciam à Matthiolo impreſſam non eſſe genuinam Acaciam Aegyptiam Græcorum: ſed Matthiolus non eſt falſitatis redarguendus, ipſe accepit à Mercatore iconem. An lex eſt Auctores non debere ſcribere, niſi quæ viderint ipſi? Dioſcorides quidem ſcribit initio ſuorum librorum. Se traditurum plurima, quæ ipſe exactè viderit, quædam etiam ex aliorum relatione. At quot affert Theophraſtus, quot Plinius? quibus quia, & ipſi forſan paucam habebant fidem, Auctores citant, & illis fidem præſtari volunt. Nos ſi Dodonei conſideraverimus Naſturtij Indici Iconem ſibi (vt ait) tranſmiſſam, multum ab eo, quod apud nos naſcitur diſtabit, quid ſi imaginaremur aliam eſſe ſpeciem? vel cæli aſpectu variantem, vel pictoris inſcitia? ponit etiam Tigridis figuram nuſquã ab eo, nec à noſtrum vllo viſam. an dicemus Dodoneum eam finxiſſe? Sed quod magis eſt exhibet idem bulbi Eriophori imaginem cum flore quodam Tomentaceo, non dixero tamen falſam, quamuis aliter de Viſu pingat Cluſius, & nos vidimus (teſtibus Petro Caſtello, & Henrico Coruino Botanicis Romanis) aliquoties florentem, ſpicato flore, vti ſquilla, atque ſtellato, ſed colore cœruleo; rariſſimè autem florent hi bulbi, etiamſi plurimi, ob magnam fertilitatem in hortis apud Herbariæ ſtudioſos reperiantur, ob quam florendi raritatem aliquem facilè afficere potuit libido florem illi bulbo ſuo Marte fingendi; eumq; Cortuſio offerendi, qui deinde ipſum Dodoneo communicauerit. Sed magis inclinat animus, opinari aliam eſſe ſpeciem. Itaq; quò diuerteram regreſſus non conſentiam Matthiolum erraſſe eo, quod imaginem quandam Acaciæ nomine acceperit à Conſtantinopolitano, non ab Aegyptio quæſiuerit, non enim in Aegypto tantum oritur Acacia; ſed alibi etiam, vt ipſemet teſtis erit Alpinus, qui ſcriptis reliquit. *Huius arbores copioſiſſimæ in Montibus Synai, penè rubrum mare, poſitis proueniunt*. At mons Synai non eſt in Aegypto: ſed in Arabia Petrea, poſtea ſubdit *in Montibus Arabiæ albos flores ferre*. Atque in Monte Synai, & Arabia quoq; Acaciam ſe reperiſſe teſtatur Bellonius lib. 2. obſeru. cap. 54. 56. 60. 66. 68. 80. & circa Hieroſolymam cap. 86. quæ eſt in Iudæa, & Paleſtina. Noſtra autem Acacia nobis delata eſt ex Inſula S. Dominici, quæ in India eſt propè Mexicum: licebat igitur Matthiolo, etiam ab Arabe, Iudæo, & Indo, non ab Aegyptio ſolùm, Acaciæ iconem accipere: ſed nonnè Byzantium petunt Regis Turcarum ſedem Aegyptij, Arabes, Syri, & aliæ Nationes plurimæ illi ſubiectæ? & cur Mercator Conſtantinopoli non potuit habuiſſe Acaciæ Aegyptiæ Ideam?

Naſturtij Indici icon Dodonei variat in noſtrate.

Flos Eriophori.

Vbi noſcatur Acacia.

Altera Difficultas eſt, nam ſcripſit Dioſcorides. Ακανθα ἐστὶ δενδρώδη.

Difficultas de ſpinis Acaciæ.

Spina Arboris figura. Theoph. *Spina* (inquit) *ex eo nomẽ accepit, quod tota Arbos aculeis horret, excepto caudice, nã, & super germina, foliaq. aculeos gerit.* Spinã etiã appellauit simpliciter Atheneus. At scripsit Plinius *Aculeus spinarum, & in folijs.* Alpinus verò. *Caudex* (ait) *corticem habet multis acutissimis spinis munitum. Arbores, quæ in prædictis montibus spectantur spinis albis horridissimæ sunt.* Nostra Acacia non adeò spinosa videtur, nec gerit in folijs spinas; sed tantum in trunco circa foliorum latera binos pro singulo quoque folio producit aculeos, ita vt frondium pediculus in medio aculeorum locetur, quo decidente folio remanent ipsi Aculei albi, & non valde crassi, ac solidi, ideoq; plures apparent spinæ etiam superioris anni. Dicemus ergo Acaciæ non rectè ab Antiquis tribui aculeos in frondibus; sed fortè voluerunt singulis frondibus connasci aculeos, vt dixi, & ita optimè dicunt. At quia subdit Alpinus. *Huius Arboris Mas, atquè fœmina reperitur, Mas quidem spinis est horridus, fructus non edit, fœmina spinis paucioribus, mollioribusq; referta est, eaque intra ramos non habet, sed tantum extra*, ideò asserere licebit nostras Arbores, (quamuis indicæ sint,) quia fœcundissimæ, paucioribusq; aculeis præditæ sunt, referri posse ad Alpini Acacias fœminas, & albas Theophrasti, minus robustas, & tenuiores.

Acaciæ frondes non sunt Aculeatæ.

Tertiò de Flore videtur dubitandum, nàm scripsère Dioscorides, & Oribasius. ἄνθος ἔχουσα λευκὸν. Athenæus vero *flos colore, est obscuro* scripsit. Theophrastus nihil de florum colore, nihil Plinius; cùm autem nostri flores lutei sint, non albi, vt voluere auctores dicti, quamuis tractu temporis langueſcentes postea albescant, caneſcantq; ideò colore differentes possent reijci. sed pauca est differentia cùm amborum colorum flores inueniantur, & forte fœmina, albauè spina luteum producit florem, mas verò, & nigra Theophrasti spina florem album fert, minimè verò semen. Vtriusq; coloris poterit esse testis Alpinus *Flores* (inquiens) *paruos, pallidos, subflauos, atque etiam albos, rotundos, paruos lanæ floccos imitantes, platani fructibus forma planè similes, his tamen longe minores, & nihil aliud flos huiusce arboris videtur, quam mollis lanugo paruum, rotundumq; globulum efformans, non ingrati est odoris. Quæ Cayri aluntur, flores habent flauos, vel pallidos, quæ sunt in montibus Arabiæ albos.* Aptus porrò locus hic videtur in quo explicentur Virg. verba lib. 2. Georg. de Acantho Baccifera.

Dubitatio de flore Acaciæ.

Quid tibi odorato referam sudantia ligno
Balsamaq; & baccas semper frondentis Acanthi?

Acanthus baccifera Virgilij.

Multos anxit Acanthus hæc Virgiliana. Seruius Grammaticus Maronis commentator, docuit Acanthum arborem esse in Ægypto semper frondẽtem, dictam, quasi spinis plenam, & abundare etiam in Cyrenaica Insula. Christophorus autem Landus alter Virgilij commentator,

Cõmentatorum Virgilij opinio.

idem affirmat Ecloga. 5. Sed qua id coniectura assequuti sint, non declarant, & videtur hic postremus pro Acantho baccifera proponere Plinij Piracantham, quæ baccifera est: sed facilè nos refellemus, quia perpetua fronde nec vireat, nec Ægypti propria planta hæc sit. B. Marantha lib. 2. sui Meth. cog. simpl. c. 7. quærens eandem arborem explicare, scriptum reliquit. *In non leuem suspicionem duxit nos Plinius, vt crederemus Acanthum hanc esse Ebeni speciem, de qua ille lib. 12. cap. 5. Nam cum cap. 4. Loquutus esset de Ebeni altera specie, quæ fructicosa est Cytisi modo, statim cap. 5. subdit. ibi & spina similis, sed deprehensa, vel lucernis, igni protinus transiliente, spina Acanthi nomen videtur exprimere. Hocque spinæ genus idem esse videtur, quod Dioscorides cap. de Ebeno. Sesamina, aut spina lignea, quæ ob similitudinem pro Ebeno venibant, quod discernebatur ex eo, quòd fungosa erant, & in purpureas hastulas resoluebantur, vnde fortè propterea lucernis apta erant, vt ignis rapacia.* Cum non constet, an Pseudoebenum perpetuo vireat, & an Baccas producat, inanis est, & leuissima ista Maranthæ suspicio. Guillandinus autem acerbior Patauinus Olitor in Epistola ad Langium iactans se explicaturum Virgilij Acanthum bacciferam Athenæi verbis antè à nobis allatis, maximis implicitus erroribus, omnia confundit. cen fuit hic quidem benè Virgilium loquutum de Acantho Ægyptia Athenæi, quæ semper est frondens. sed esse diuersam ab Acantho Aegyptia Dioscoridis, Plinij, & Theophrasti ineptè imaginatus est: Deinde ratus Virgilium veras baccas intellexisse, quæ à siliquis multum differunt, deceptus est secundo ipse Guillandinus, non Hellanicus ab Athenæo citatus, rationes huiùs Borusi nullam vim habent: falsum enim est Acaciæ Arborem siliquas ferentem semper frondere à nullo vnquam hominum adnotatum. Nam Athenæus *semper florere* apertissime scripsit; vnde si semper floret, rationi etiam consonum est semper frondere, ita vt cùm floribus coniuncta semper sint folia, vnde forsan Virgilius paucam diuersitatem posuit inter Verba *semper frondentis Acanthi* ac illa *semper florentis Acanthi*. Seruius etiam retulit in Ægypto esse Acanthum Arborem semper frondentem, & Bellonius Acaciam inter Plantas perpetua fronde virentes reposuit, & ex Alpino etiam colligi potest cùm asserit florere Nouembri Mense, & iterum Martio, quamuis apud nos ob ingentia frigora, aliter se res habeat: quum verò scribit idem Guillãdinus. *Flos siliquati Acanthi candidus esse, coronariusq; traditur, contra bacciferi fuscus, obscurusq; nec coronis magnopere expetitus.* dupliciter errat. Dicemus nos optimè Hellanicum duo Acanthi fecisse genera, albam, & nigram, quarum vtraque siliquas gignit, non baccas propriè dictas, fructusue rotundos, quamuis rotundum fructũ scripserit Atheneus, accepit enim florem pro fructù, qui Platani fructui persimilis est, minor tamen: vn-

de

B. Marantha de Acantha Virgilij.

Guillandinus de Acantho baccifera.

Acanthus semper frondens.

de si Dioscorides, Galenus, & alij, ob rotunditatem Platani fructus lanuginosos Pilulas vocauere, & Pausanias lib. 7. Hist. Veteris Greciæ. Baccas dixit: cur non licebit Athenæo, & Poetæ Bacciferam dicere Acanthum, & fructum rotundum? at florem intellexisse Athenæum videtur manifestum; quia hoc ipso flore, seu fructu rotundo ipse vtebatur in Coronis, & hunc ipsum rotundum florem verè florere dixit, diùque perdurare: ideò fabulas texerunt de perpetuis Coronis Poetæ. Flos autem fuscus is forsan est, qui nobis luteus floret; & falsò asserit Guilandinus Acanthum flore rotundo, & obscuro, coronis non expeti; nàm contrarium expressè docuit Athenæus. Sed ad Virgilium. Mea sententia est Baccæ nominè impropriè ob similitudinẽ quandã vsum Virgiliũ, cùm intelligeret flores rotundos, vt baccæ sunt; sicut etiam in Culice dixit.

. . . Nec Indi conchea bacca maris prætio est.

Intelligens Margaritas, seù Vniones rotundos instar baccarũ, quòd fortè desumpserat ex Theophrasto Peripatet. libel. de lapidibus id clarissimè exprimẽte hisce verbis. *Vnio vocatur pellucidæ naturæ bacca.* Palladius autẽ magis abusus hoc nomine videtur, cùm dixit *Capræ baccas* rotundum ipsius excrementũ. Licebit itaque Acaciæ, quæ Spina Ægyptia est, florem rotundũ, quandoq; appellare fructum, quandoq; baccam, necnon etiam quandoq; Pillulam; nàm sua rotũditate, & magnitudine, Cerasi fructũ, & baccas æmulatur, atq; paruam Platani pillulam. Posset etiã imaginari aliquis, Virgilium per Acanthum bacciferam, seu spinam bacciferacem non Ægyptiam spinã voluisse; sed aliam quandã, & fortasse illam, cuius meminit Plin. lib. 15. c. 24. qui locus haud videtur Guillandino fuisse notus, vbi ait. *Baccæ Aquifolio, & spinæ sine succo*, sed quam spinã cùm baccis velit Plinius, mihi nõ constat, an spinam albam leucacantham dictã, an Piracantham, an Pseudoebenum, an spinam Aegyptiã Dioscoridis, vel Guillandini, vel aliam? nostra opinio iam supra satis explanata est.

Quæremus quarto pauca quædam de semine, si quidem Dioscorides ait τὸ δὲ καρπὸν ὅπερ θέρμον ἐν λοβοῖς κείμενον *fructum vti lupinus in siliquis fert.* Sic Theophrastus. *Fructus in siliqua, modo leguminum, quo incolæ coria perficiunt vicè gallæ.* Plinius verò. *semen in siliquis, quo coria perficiuntur gallæ vicè.* nèc placent Hermolai verba vertentis Dioscoridis textum *semen lupini in siliquis*, nec Ruellij, qui interpretatur *semen lupino simile in folliculis.* quibuscum videtur sensisse Guillandinus, & quidam alij: immo Oribasius legit. *semine ceù Lupinorum candido in siliquis.* vbi addidit etiam candorem seminum, credo præter rationem, nèc multum differt Serapio Arabs, qui transferens dicta Anazarbei, ait. *Fructus eius est sicut Lupinus albus, & est in vaginis.* hic albedinem Lupinis sociat. Verùm hi quidem omnes mentem Dioscoridis, & Theophrasti non sunt assecuti.

Quid Bacca Acanthi.

Acanthi bacciferæ alia expositio.

De semine Acaciæ.

Error quorundam.

Nam ſemen non dicitur in textu græco lupino ſimile, vt hi transferunt, ſed ſiliqua, quoniam nomine καρπὸν accipit Dioſcorides totum fructum ex ſiliqua, & ſemine adhuc integrum, non ſemen ſolum, vt ij vertunt, nobis Alpinus etiam aſſentitur *Ex floribus* (inquit) *ſiliquæ lupinorum æmulæ proferuntur, ipſis veruntamen minores, in primis virides, & mox nigræ apparent, quorum ſemina dulcium ſiliquarum ſeminibus ſunt ſimilia, & in ſiliquarum folliculis ſunt concluſa.* Non igitur ſemen, ſed ſiliquam lupino comparauit Dioſcorides, nomine fructus. Plinius autem lib. 24. cap. 12. de ſemine loquutus eſt, dicens. *ſemen omnium lenticulæ ſimile minore eſt tantum, & grano, & folliculo.* ex quo colligimus etiam Ægyptiam ſpinam habere granum lenticulę ſimile, quamuis Dioſcorides de Capadocica tantùm id retulerit; nec cenſeo hæc Plinium confuſiſſe, vt illi obiecit Guillandinus; ſed vera adnotaſſe, nec ſemen, folliculumuè, minora eſſe lenticula debemus intelligere; quamuis videantur id dixiſſe Dioſcorides, & Plinius: ſed contrarium potius, vt de viſu teſtari poſſumus, minor enim eſt Lenticulæ fructus, tam grano, quam folliculo tùm Acacia Ægyptia, cuius ſeminis mox dabimus figuram, tùm Indica noſtra; vnde dicemus apud Antiquos idem intelligi tam de Ægyptia, quam de Capadocica; ideò vel in textu erratum eſt, vel intelligendum ipſam Lenticulam eſſe minorem, tùm grano, tùm folliculo, quam ſit Acacia, vt dixi, vel dicendum minoritatem non ad Lenticulam referri, ſed ad alteram Acaciam: ita vt Dioſcorides aſſimilauerit Acaciæ ponticæ ſemen figura tantùm lenticulæ, minoritate verò Aegyptiæ ſpinæ folliculo, & grano. ſic Plinius voluit Acaciam Ponticam minore eſſe tantùm, & grano, & folliculo Acacia Aegyptia. Noſtræ autem Acaciæ (quæ Indica eſt) ſiliqua, quam paulo ante pictam oſtendimus, externa facie lupini lobum perbelle imitatur, non autem interno ſeminum poſitu: ſemina verò ipſa lenticulis ſunt maiora, & lupinis minora, ſed aptius aſſimilantur Carobiæ ſeminibus.

Comparatio cum lenticula.

ACACIAE AEGYPTIAE LOBVS.

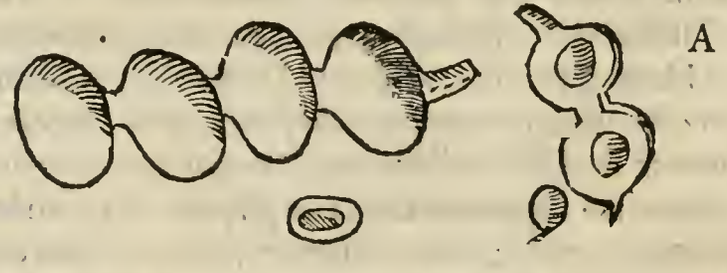

A Siliqua aperta, & ſemen Acaciæ Aegyptiæ, apud P. Bellonium depicta.

B Siliqua integra Acaciæ Aegyptiæ, nobis tranſmiſſa, & ſemen, ſimilia picturæ P. Alpini.

Visum est hoc loco lectoribus exhibere etiam Acaciæ Aegyptiæ seminis, & folliculi idonem, vt innotescat quantum conueniant, & differant à nostris Indicis. Bellonius exhibuit figuram apertæ siliquæ, cum semine rotũdo caudato. Alpinus autem integras siliquas suis arboribus appinxit. à quibus non differt à nobis picta imago, desumpta ex lobis aliquot à Ferdinando Imperato Neapolitano pharmacopeo, & rerum naturalium inuestigatore diligentissimo, transmissis ad nos, & Henricum Coruinum eruditissimum Botanicum, nomine Acaciæ Aegyptiæ, quæ perbellè quadrant dictis Antiquorum. Nam semen est Lenticulæ magnæ facie, & colore, in loculis connexis, folliculisq; iugatis, qui modo triloci, modo quadriloci sunt, seù ternum, quaternumve seminum capaces, vt de tali spina retulit Dioscorides. His accedere videtur etiam rudis illa apud Bellunensem delineatio in interpretatione Vocum Auicennæ. *Acacia* (inquit) *fit ex fructu Arboris Setan, qui Alcharad appellatur, & est fructus stipticus in vaginis contentus in modum fabarum, & faseolorum secundum hanc figuram.*

Semina Acaciæ Aegyptiæ à quo nobis missæ.

Bellunensis figura fructus Acaciæ.

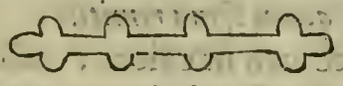

Nostra autem Acacia, cum plura, & conglobata semina afferat (taceo foliorum figuram, quæ aliquantùm etiam variat, à picturis Bellonij, & Alpini) non parum differet. Possemus tamen dicere, vel semina esse Acaciæ Maris, & Nigræ, quæ pauciorem fructum fert, vel eius speciei esse, quę in Capadocia, Pontoq. prouenit: & forsan nostra est alia species, quã indicauit tantum, non descripsit Bellonius lib. 2. c. 80. Circa Vrbem Rama scribens: *Acaciæ alterum Genus copiosè ibi prouenit, atque alius fructex spinosus, quem à Veteribus non descriptum arbitramur, suspicamur tamen Mirrhæ arborem esse, contorto est caudice, denso, horrentibusq; spinis obsito, folia habens Acaciæ similia, sed paulo maiora.*

Coniectura.

Quinto de Gummi est disputandum. Dioscoridis verba sunt. *Manat, & gummi ex ea Spina.* deinde subdit. *præfertur eius spinæ gummi, quod in Vermiculorum speciem contrahatur, & vitri modo perluceat, ligni expers, proximum est candidum, sordidum verò, & rẽsinosum inutile.* Theophrastus verò sic nos admonet *fit & gummi ex ea, manat tum arbore percussa, tum sponte sine vlla fissura.* Nec Plinij testimonium est prætermittendum, quod huiusmodi est. *Gummi optimum esse ex Aegyptia spina conuenit, vermiculatum, colore glauco, purum, sine cortice, dentibus adhærens, deterius ex Amigdalis Amaris, & Ceraso, pessimum ex Prunis.* Multi dubitarunt, & adhuc dubitant, an Gummi Arabicum nostrarum Officinarum sit huius spinæ gummi. Negant aliqui, in primis Bellunensis in Explic. Vocum Aui-

De Gummi Acaciæ.

De Gummi Arabico.

cennæ. *Licet* (inquit) *ex Arbore ab Aegyptijs appellato Setan colligatur gummi, tamen gummi Arabicum eſt illud, quod colligitur ex Arbore dicta Amgailam, & Acacia ſit ex fructu Arboris Setan.* & Scaliger de ſubtilitate. Exer. 163. *Gummi hoc* (inquit) *quod Arabicum vocant neutiquam in Arabia naſcitur. Quia hoc ipſum quo vtimur e Pruno, Ceraſo, Amigdalo detrahitur: non enim eſt ab Arabia petendum, quam ob rem ſine vlla cognominis adiectione, Gummi vocatum ſemper apud Veteres legimus; Galenus enim vix aliter, aut Alexander, aut Dioſcorides. Quin ex Aegyptia ſpina cùm optimum probent. iſtius cognomenti ratio nulla erit.* Braſauolus in ſimpl. Exam. concedit quidem per gummi Arabicũ apud Auctores Arabes intelligendum ex Arbore Acaciæ: ſed vulgare officinarum cenſuit eſſe colore varium, quia aliarum arborum gummi miſta ſunt Amigdalarum amararum, ceraſorum, prunorum, vitium, olearum, vlmi. eiuſdem eſſe ſententiæ Matthiolum reperio tùm in commentarijs in Dioſc. tùm lib. 5. Epiſt. ad Balthaſarem Pepulum, ductum potiſsimum Andromachi verbis, quum ſcripſit.

Scaliger de Gummi Arabico.

Matthiol. opinio.

Δάκρυον ἓυ μίσγοιο βαλὼν κυανωπὸν ἀκάνθη.

Miſce atram lacrimam, quam ſpina remittit.

Ideoq; quum lacrima hæc atro ſit colore, nullo pacto cenſendum vult, eam id eſſe gummi, quod paſſim habetur in Myropolijs, Arabicum vocatum. Namq; hoc Aegyptiæ ſpinæ non eſſe cenſet; ſed diuerſarum aliarum ſtirpium lacrima. præterea addit. *non contractis vermiculis ſimile, ſed in grumis verſicoloribus.* ad hæc. ſi hoc, quo vtimur, ſincerum, legitimumq; Acaciæ eſſet Gummi; proculdubio ipſa quoque Acacia ad nos conueheretur. addit poſtea alias ratiunculas ab alijs etiam eiuſdem ſententiæ allatas. non diſſentiunt Monachi commentatores Meſues. & Maranta lib. 1. de Teriaca cap. 25. imaginatus gummi, quod modo Arabicum vocatur, eſſe miſcelam plurium gummarum diuerſarum Arborũ: inductus etiam tum varietate colorum huius gummi, tum etiam quia Galenus abſolutè Gummi appellat, lacrimam illam omnem, quæ ab Arboribus manat non reſiniferis, & hoc clarum adeò eſſe dicit, vt probatione non egeat, addit paucos eſſe Botanicos, qui Gummi Arabicum eſſe Acaciæ gummi cenſeant.

Maranthæ rationes.

Contra tamen Arabicum Gummi eſſe Acaciæ Arboris Gummi pleriq; affirmant. Serapio Arabs Gummi Arabicum apertiſſimè ſcribit eſſe Acaciæ Dioſcoridis Gummi, cum quo conſentit etiam Auicennas, & Braſauolus concedit apud Arabes (vt paulo ante dixi) nomine Gummi Arabici intelligi Acaciæ Gummi. idem opinantur Syluius, Amatus, & alij. ſed in hac re maximè credendum oculatis teſtibus, itaq; P. Alpinus Aegypti olim incola hæc ſcriptis reliquit. *Certo ſcio me ſæpiſsimè biſcè manibus Cayri in Viridarijs multis Acaciæ Arboribus confertis ex ipſorum*

Verior Alpini ſententia.

truncis

truncis multam collegisse: ac præsertim in viridario propè ædem Veneti Consulis posito, in quo sunt multæ Arbores Acaciæ, ex quibus gumma manat, pacè Dioscoridis dixerim, non tota, sed pauciſſima, quæ vermiculari forma spectetur, neque tota alba, & clara. Vno etenim colore, ac vna figura neutique omnes Acaciæ Arboris gummæ spectantur, talemq. formam, vel figuram accipit gumma, qualem motus succi è cortice manantis sit; nam interim vbi admodum est crassus, non multum deorsum mouetur; sed statim ferè excretus coalescit, granosaq. gumma tunc fit, tenuiore verò succo exeunte, multumq. fluxili, aliquando oblongam gummam reddit. Atque vno verbo dico me vidisse gummas Acaciarum, figura, atque colore pleraſque Ceraſorum, Prunorumvè gummis haud dissimiles. Præterea scies quoque, totam gummarum quantitatem, quæ ad nos ex Aegypto conuehitur esse Acaciæ arborum: quando nulla ibi Arbor sit (hac excepta) quæ gummas educat, Aegyptus siquidem, ac Arabia prunis, Ceraſis, Pomis, atque alijs gummoſis arboribus omnino caret. ex quo, non ex alia, quam ex Acacia gummas Arabes, ac Aegyptij colligunt. Huic omnino etiam assentitur P. Bellonius, qui & ipse de visu testis est. & his nos quoque credimus, nobis cum alij plurimi.

Itaque obiectis facilis est responsio. Bellunensem quidem errasse manifestè dicendum; quum non constet, qualis sit illa Arbor ab Acacia diuersa, quæ Gummi-Arabicum ferat. At Scaligero dicimus simplici prolatione Gummæ apud Græcos intelligi Acaciæ gummam per Antonomasiam (vt dicunt) hæc enim optima, hæc alijs prælata, hæc in frequentiori erat vsu, denique quia hæc in maiori copia reperiebatur, colligebatur, & afferebatur; sic etiam apud nos quoque modò nomine simplici gummæ semper Arabica gumma intelligitur. Nec nomen hoc falsum, vel nouum est, etenim non in Aegypto tantum, sed etiam in Arabia colligitur, & ibi etiam in maiori copia, vnde ad nos affertur, iure igitur Arabicum Gummi vocatur, & ea de causa Serapio, & alij Arabes ita ipsum vocauere, quos cùm omnino sequerentur nostri maiores, in officinis receptum communiter est hoc nomen. immo nec apud Græcos nouum est: legitur enim in 2. Democratis Antidoto, quam affert Galenus 2. de Antid. cap. 3. qui locus dignus est aliqua consideratione.

Succi Cyrenaici boni dracmam cape
Acori, Phu, Castorijquè, & Asari,
Seminis Cardamomi, Gummi Arabici
Liquoris Acaciæ.

Quin etiam hoc idem Gummi denominatum reperio alijs nominibus, vt 4. de comp. med. 2. loc. cap. 6. in Medicamento oculario Asclepiadis, & lib. 7. cap. 2. in eiusdem Arteriaca, & cap. 4. eiusdem Asclepiadis ad Hæmoptoicos: quibus in locis legitur *Gummi Thebaicum*, & hoc Gummi

Respondetur obiectionibus.

Alia nomina.

Nomina varia Gũmi Acaciæ.

mi voluiſſe colligitur ex eo, quod Theophraſt. teſtis eſt huius ſpinæ ingentem ſyluam circa agrum Thebanum eſſe in Aegypto. & liber de Dinamidijs inter Galeni ſpurios.cap. de vitijs ſtomachi ad venam ruptam interius. habet. *Gummi Saraceni*. eò quod in Mauritania Affricæ parte colligeretur, cuius incolas infideles, Saracenos noſtri vocauerunt: deinde ad diſſenteriam laudauit. *Gummi de Babilonia* quia circa Babyloniam Aegypti, ideſt Cairo concreſcit: (vt referunt Braſauolus, & Franciſcus Alexandri in Apolline) cum altera Babylonia non in Aegypto ſit poſita, ſed in Meſopotamia; At in altera Babylonia cur colligi nequeat, non video, cum, & in Arabia, Syria, Paleſtina, Iudæa Acaciæ arbores proueniant, nec non etiam in India, cuius generis eſt noſtra arbor. Serapion autem vocauit arborem ipſam *Spinam Babylonicam*. Præterea Marcellus Empiricus vetuſtiſſimus ſcriptor c. 14. vocat. *Gummi Alexandrinum* ab Alexandria Aegypti vrbe vbi emitur, & ibidem, atque etiam cap. 20. ſcribit *Gummi Acanthinum*. ſ. ex Acantho arbore, quæ omnia nomina vnum, & idem ſignificant Gummi.

Reſpondetur Matthi.

Matthiolo reſpondemus. in Antidoto, ex text. lib. 2. de Antido. paulo antè citati, recipitur Gummi, & liquor, & in Theriaca etiam ponitur tàm gummi, quàm ſuccus Acanthinus, ſeu Acaciæ: & Andromachus cum voluit Gummi dixit. *tenax gummi*. Democrates verò ſimplicem *Gummi* nomen poſuit; quum ſuccum voluit Andromachus ſcripſit.

Miſce atram lacrimam Nili, quam ſpina remittit.

ille verò, qui apud Galenum etiam Theriacam deſcripſit Hexametro carmine, ſic ait.

Atque Paretonium fundit quem Spina liquorem.

Lacryma pro Succo.

Qui Poetæ videntur quidem velle lacrymam per ſe manantem, ſi ſimplia verba eſſent accipienda: ſed Poetis, carminumq. commoditati aliquid eſt condonandum. vndè illis conceditur nomine vti lacrimę, pro ſucco, & fundere, pro exprimere. Hinc Matthiolus deceptus, auctorem imaginatus voluiſſe gummam atram, ſeu Cyaneam, vt vox Græca ſonat. deceptus eſt magis Oddus recipiendum in Theriaca hoc loco gummi non Acaciæ ſuccum opinatus. Nam dubia ſubſtulere tùm Andromachus iunior, & Galenus ſoluta oratione ſcribentes *Acaciam*. tùm Democrates ſic canens.

Acaciæ ſuccus tùm humens tùm bonus.

tùm denique quia vtrumque recipitur tàm gummi, quàm ſuccus Acaciæ, vt ſupra patuit. ſed non mirùm doctos viros cecidiſſe, opinatos gummi eſſe intelligendum hoc loco, quia lacrymam dixit, quam fundit ſpina, & κυανωπὸν colore. ſuccus verò neque eſt lacryma, neque per ſe funditur, ſed exprimitur, neque Cyaneum colorem habet. At gum-

Color Gũmi Arabici.

mi ipſum Plinius eſſe *Colore Glauco*. teſtatur, qui non multum à cyaneo diſtat; ſi Platoni credimus, qui docuit γλαυκὸν ἐκ κυανοῦ, καὶ λευκοῦ· præterea Medicis γλαύκωμα dicitur vitium oculorum, quum cœruleo colore exalbido ſunt, itaque ſi huius coloris debet eſſe Gummi Acaciæ, ideſt Glauci, & Cyanei diluti, non ſine ratione taliter ſenſére Auctores dicti: debet etiam Gummi eſſe vitrea luciditate, & tranſparentia præditum, vt ſit optimum. *Proximum eſt Candidum*, inquit Dioſcorides, ſcilicet ſecundum locum habet poſt ſubcœruleum, & hoc intellexit Crito apud Galenum 5. de comp. m. 2. loc. cap. 7. ad pruritum faciei: necnon Aetius ſerm. 13. cap 124. ſæpe per *Gummi album*. ſed de med. par. fac. ad ſol. 27. *Gummi* (inquit) *partem nigram paſſo elixam exhibe ſub lingua continendam, ac deuorandam: ad ſputum enim ſanguinis, & tuſſim gummi nigra pars vehementer facit*. Atque hoc loco quid intelligat per partem nigram non capio, niſi fortè voluerit corticem nigrum arboris Gummi adhærentem: cortex enim niger in Ægypto eſt, & aſtringentis cum tota arbore qualitatis, ideo ad ſputum ſanguinis aptus. An verò intellexit Gummi vſtulatum, ita vt voluerit *Gummi partem nigram elixam*. ſeu *aſſam*. per ſe quidem nõ alteri rei miſtam. *paſſo exhiberi ſub lingua continendam?* Vſtione enim nigreſcit. nec abſurdum eſſet accipere ſuccum nigrum, qui vti aſtringens ſputui ſanguinis erit aptus, & ad idem à Dioſcoride commendatur, ſed expreſſa vox *Gummi* vim in contrarium facit.

Gummi nigrum.

Atque in Theriaca Andromachi Cyaneum Colorem ſucco expreſſo conuenire magis voluit Stelliola, cui minimè aſſentiri poſſum, vt, qui legerim apud Dioſcoridem, eligatur τὸ πρέμα ἐγχλίδιον. *modicè rufus*. & Plinius Galaticam Acaciam nigerrimam, vel valde rufam improbat, laudat *Purpuream*, & *Leucopheam*, qui color poteſt dici ſubcœruleus, aut cinereus, ſeu albo fuſcus, qui Glaucus etiam eſt. dixit etiam Dioſcorides ſuccum hunc expreſſum *Nigrum* (μέλαν ait ipſe) *ex maturo ſemine*. *ſub rufum* (ὑπεγχλίδιον) *ex viridi*. Non quidem, quod omnino ſit ater, & niger, ſed quodammodo cœruleus, cyaneus, cùm obſcuritate, & leucopheus, ſeu non omnino obſcurus: qui autem penitus niger eſt, vel exoletus, vel Capadocicus iudicatur: certum autem eſſe debet pro Theriaca Andromachum voluiſſe Acaciæ ſuccum ex maturis ſiliquis expreſſum, qui ſubniger, & cyaneus eſt. Heras verò in Diacodio, prout refert Galenus 9. de comp. med. loc. cap. 2. *Acaciam rufam* elegit. & Galenus 3. de med. fac. parab. 84. necnon Meſues in Diacodio *Acaciam rubram* poſuere, qui omnes certùm apud me eſt, ſuccum ex immaturis ſiliquis voluiſſe, vti magis aſtrictoriũ. itaq; Stelliolę dicimus, cum probetur magis Acacia rufa, quam nigra, & cyanea, potiorem eſſe eligendã, & Poetæ verba interpretanda de electione optimorũ ſimplicium, non deteriorũ.

Quis ſit color ſucci Acaciæ.

Sed

Gummi vermiculatum.

Sed dices Gummi Acaciæ à Plinio *Vermiculatum*, à Dioscoride τὸ σκωληκοειδὲς dicitur. & Marcellus Empiricus *Gummi Acanthinum* (inquit) *quod ex Vermiculis, quæ illic sunt verum docetur*. at vulgare Gummi minimè Vermiculorum speciem, figuramq. exhibet: sciendum igitur non omne Acaciæ Gummi vermiculorum forma manare, nec omne tale gummi Dioscoridem, Pliniumq. dixisse vermiculatum; sed huiusmodi esse præstantius: est enim aliud *candidum*, aliud *sordidum*, & *resinosum* (fortè resinæ mistione) aliud *Croceum*, quale, vt plurimum ad nos deuehitur. atque in Ægypto, vt testis est Alpinus, pauciſſima Gumma manat vermiculari forma. Cum autem Aetius in Theriacæ descriptione adnotauit *Gummi vermiculatum*. censuit Marantha voluisse Gummi Tragacanthæ, quod vermis figura cernitur: sed minimè dubium est, ipsum voluisse Acaciæ gummi optimum, non Tragacantham. ideò tempus non teram in confutanda erronea hac Maranthæ opinione. & ad alias Matthioli, & sequacium rationes de Gummi Arabico, an sit Acaciæ. iam responsum fuit in Apolline pharmacopeo à Francisco Alexandri Vercellensi; & pluribus, & nimis etiam acriter, ob id his de relictis ad alia transeam à scriptoribus minus animaduersa.

Quid lacryma sit apud Theophrast.

Dilucidandus nunc est Theophrasti locus. 9. de Hist. Plant. cap. 1. *Humor* (inquit) *quibusdam etiam in lacrimæ modum gignitur, vt Abieti, Pino, Terebintho, Larici, Piceæ, Amigdalæ, Ceraso, Pruno, Iunipero, Vlmo, Spinæ Aegyptiæ. nam ea quoq; fert gummam, verum non ex cortice, sed ex vase.* Hic Theophrastus lacrimæ nomine tam Gummas, quam Resinas vult. sed illud *ferre gummam ex Vase* difficultatem facit: nam Spinam Aegyptiam, nullus testatus est, lacrymam in vesica ferre, non autem ex cortice, vt hic Theophrastus asserere videtur, immo contrarium alibi de eadem loquens posuit his verbis: *Manat tùm Arbore percussa, tùm sponte sine vlla fissura.* Ego (vt breuiter me expediam) sum in sententia illud, ferre gummam ex vase, non Spinæ Aegyptiæ; sed antecedenti Vlmo esse referendum, quam certum est in vesiculis, non ex cortice gummam ferre, seu potius resinosum quendam liquorem, & manifestum hoc etiam est, quia dixit Theophrastus. *Nam ea quoque*, referens ad antecedentem; nèc scripsit *Nam hæc quoque*, scilicet vltimo numerata, vel dici posset pro vase lignum voluisse, contra distinguens à cortice.

Gumma ex vase quid.

De iucco Acaciæ.

Tandem de Acaciæ succo disputandum est, qui valde desideratur à Medicis, & Pharmacopeis pro conficienda præstantissima illa Antidoto dicta Theriaca. Artificium habemus ex Plinio lib. 24. cap. 12. *Colligitur* (inquit) *Autumno, ante collectum, nimio validus: spissatur succus ex folliculis aqua cœlesti perfusis, mox in pila tusis exprimitur organis, tunc densatur in Sole, mortarijs in pastillos. fit & ex folijs minus efficax.* Dioscorides etiam

Collectio.

scripsit.

ſcripſit. *Niger ex mauro ſemine, ſubruſus ex viridi, aliqui exprimunt ex folijs, & ſemine ſuccum*. Ego ab his Auctoribus edoctus Acaciæ ſuccum ex noſtrarum plantarum viridibus ſiliquis menſe Auguſto extrahere aggreſſus ſum : itaq; inciſos minutim folliculos, & in Mortario benè contuſos in multa aqua infuſi, & per triduum infuſa manere placuit, ſuccum deinde expreſſum, qui lacteus videbatur, ad Solem exiccari eſſeci: ſiccus autem primo rufus apparuit, deinde maſſa nigra : ſed ſi Vitrum tenuiter ipſo illinitum, ad lumen aſpicitur, rufus apparet. ſunt autem 4. iam elapſi anni ab iſtius confectione, & Viſci qualitates habet non ſucci concreti, manuducitur, efformatur in piramidalem, vel aliam figuram, poſt paucas horas ſubſidet, & demittitur, ſed Borea flante durior eſt, Auſtro mollior. Sapore eſt potius acri, quam adſtringenti, cum paucula quadam Aciditate, & temporis progreſſu etiam in ore ſentitur dulcedo quædam : itaq; apparet eſſe valde Heterogeneus, & veluti miſcela quædam plurium ſaporum dulcis, acris, acidi, & aſtringentis, nec non etiam amariuſculi, vt ſæpè attentè deguſtando percepimus.

Noſtræ Acaciæ ſuccus.

De ſucco etiam ſcripſit Dioſcorides, vt vertit Ruellius interpres. *Lauatur Oculorum medicamentis, trito in aqua, mox effuſo, quod concreuerat, donec pura extet aqua, & ita cogitur in paſtillos.* Galenus autem 6. de ſimp. med. fac. *Lotus* (inquit) *& imbecillior, & minus mordax redditur, vtpotè acrimoniam quandam in lauatione deponens*. Sed quæret aliquis, quomodo lauantur ſucci, ſi toti aqua ſoluuntur, liquantur, & immiſcentur? Vnde ſi huiuſmodi ſuccos concretos, & ſiccatos, iterum totos aqua ſolueris, & liquaueris. ex his ſi partem aquæ auferes; abſtrahes etiam partem ſucci liquati; ſi quid ſubſidit eſt, vel arenoſum, vel alienum. & hac de cauſa lauatur ex Dioſcoride, & Plinio Aloes ſuccus, vnde aiunt. *Lauatur, vt quod ſit arenoſiſſimum, tanquam inutile ſubſidat, & leue, ac pinguiſſimum aſſumatur*. an nè contrario modo in Acacia erit accipiendum, quod ſubſidet? ſed quid ſubſidet? non niſi pars arenoſa, terrea, & excrementoſa commiſta, non ſuccus liquatus: tamen Galenus lauat, vt tenuiorem partem, & acriorem ſeparet. *Et ſanè* (inquit) *coniectura eſt non eſſe ſimilare, verùm quaſdam in ſeſe diſperſas habere partes tenues, & calidas, quæ in ipſa ablutione ſegregentur, eſtoque & hoc tertij ordinis exiccantium, & ſecundi refrigerantium, vbi quidem clotum fuerit, illotum verò primi*. Meſues alia ratione, & alio fine lauaſſe videtur Aloen, ac Dioſcorides: ſiquidem ſcripſit: *In Aloe quidem loto minoratur ſolutio, & additur, vt ſit ſtomachi confortatiuum. in non loto verò eſt è contrario*. Ego mente aſſequi non poſſum (quæ apud Galenum eſt coniectura) vim hanc loturæ Acaciæ, & Aloes. Nam aliud eſt lauare lapidem Armenum, vel lazuli, qui graues ſunt, aliud ſuccum in aqua liquabilem: miror equidem ab aliquo nõ dictum

Lauatio ſucci Acaciæ ex Dioſcoride.

Difficultas de lotione ſuccorum.

Quare lauentur ſucci.

lauan-

lauandum Vinum, Acetum, vel Aquam Aquæ. Ego autem scio doctos aliquot; cum scribunt Aloem lotam velle depuratam, & à sordibus separatam, vel simplicis aquæ mistione, & colatura per pannum, vel subsidentia. Succotrina verò, quia purissima, lotione non eget; atque idem imaginor debere dici de Acacia. Si quis verò pertinax in Galeni sententia perire mallet, experiatur dilutionem Acaciæ ipse opere, non coniectura vociferetur. Mente autem soluat hoc, si huiusmodi lotio (quamuis nec tale nomen verè mereatur) succorum solutorum aqua, auferret partem Acrimoniæ, etiam à Scammonio, Opio, Galbano, Melle, Hyuccę succo, Euphorbio, & alijs succis concretis pars tenuior, & acrior tolli posset. Sed si ab his lotura Acrimoniam non demit, cur, & quomodo Acaciæ succo liquato? Sed dicant quicquid velint alij, cum Aloes, & Acacia similiter in aqua soluantur, non intelligo in vna subsidentiam, in altera, quod supernatat, sumendum. Sanè Mesues impropriè fortasse, & interpretum Arbitrio, nomen lotionis sumpsit, pro eo Magisterio, quod nutritionem dicunt alij, seu imbibitionem, aliquo decocto, sic nostri Aromatarij nuncupant Aloem lotam succo rosarum &c. & Albuchasis in lib. seruitoris promittens modum ablutionis Aloes ad expellendam Acuitatem, docet tantum Aloes imbibitionē decocto Aromatum. An Acacia in aqua concrescit, non Aloes, quod ridiculum? Sed Hermolaus verba Dioscoridis citata aliter paulò vertit. *Lauatur verò ad oculorum vtilitates in aqua tritus effuso tamdiu superiore illo, quasi spumæ tectorio, quamdiu pura supernatantis aquæ sinceritas constet.* Sed textus Dioscoridis hic est. Πλύνεται δὲ καὶ εἰς τὰ ὀφθαλμικὰ, τριβομένου μεθ' ὕδατος ἐπιχεομένου τὸ ἐπάγου ἄχρις ἂν καθαρὸν ἐφίσῃται τὸ ὕδωρ, καὶ οὕτως ἀναλαμβάνεται εἰς προχίτκοις. Sed difficultas est in dictione τὸ ἐπάγου, quam Ruellius, *quod concreuerat*, vertit. Hermolaus verò pluribus explicare conatur, dicens. *Superiore illo quasi spumæ tectorio*. Mihi quidem (ni fallor) videntur hæc interpretum verba diuersa significare: quamuis enim vox ἐπίπαγον apud aliquos *humor concretus* explicetur, quia tamen hanc succi concretionem imaginari nequeo, aliud quid Dioscoridem voluisse censeo: nam concreta, vt plurimum fundum petunt, vtpotè densiora, & grauiora. si interpretari nobis hanc vocem licebit, vt quæ componatur ex ἐπὶ, & πάγος *superconcrementum*, seu *superpositum*, *supernatans*, atque *supereminens* dicemus: nam πάγος, & *concrementum*, & *locum altum* denotare volunt. ita cum Hermolao erit effundenda illa pars, quæ instar spumæ in conturbato liquore superiora petit. Oribasius id clarius expressisse videtur scribens. *Lauatur in aqua succus identidem confricatus abiectis ijs, quæ in summo concreuerint; donec pura aqua relinquatur, atque ita in pastillos cogitur*. Sed vt talis lotio, dissolutio, ac paucæ spumæ separatio possit vnum caloris gradum

remit-

Quęsitum de lotione succorum.

Apud Mesuē lotio pro imbibitione.

Spuma concreta in lotione Acacię

Quis effectus loturæ Acaciæ.

remittere, & rem in primo gradu frigidam, efficere frigefacientem in ſecundo, conſiderent quæſo attentè doctiores, ego non percipio.

Eſſet quærendum de ſubſtitutione ſucci Acaciæ; nam & Prunellorum ſuccum, lentiſci, necnon Hypociſtidis, & ex ſumach ſubſtituunt quidam, de Vſtione etiam ipſius ad Dioſcoridis mentem poſſet ſermo haberi, ſed hæc ommittemus, vt, qui de Indica, & noſtra Acacia agimus, de Ægyptia verò non niſi ſecundario, & alterius ratione, itaque ex alijs hæc peti poterunt, nos autem poſtquam pauca quædam de vſu Antiquorum Acaciæ, quæ ad noſtram referri poſſent breuiter egerimus tertia ſubſequente huius capitis ſectione, ipſi Capiti finem imponemus.

Quæſtiones omiſſæ.

De Vſu Acaciæ Aegyptiæ.

SECTIO TERTIA.

SI agere vellem de multiplici vſu; & facultatibus omnium Acaciæ partium ligni, frondium, florum, ſeminum, ſucci, gummi, & cæterarum huius Plantæ partium, tùm in vſu Medico, tum Mechanico, nimis longus eſſem, & id excederet noſtri inſtituti limites, qui Plantas potiſſimum deſcribendas, & publicæ luci exhibendas, aſſumpſimus. At nè manca penitus hæc Acaciæ tractatio videretur, breuiter ex Antiquis aliqua, ordine perſpicuo, annotanda iudicaui.

Vſus ligni Acaciæ Aegyptiæ.

Ligni vſus ex Theophraſto patet cum ait: *Tectis idonea ceditur*. deinde ſubdit. *alba imbecillis, facileq; putreſcens, nigrà robuſtior, atque incorrupta, ob id in Nauium fabrica ad coſtas, ventrisq; compagines ea vtuntur*, quod confirmauit etiam Plinius lib. 13. cap. 9. ſed non eſt reticendum de vſu iſtius Arboris, quod refert P. Bellonius lib. 2. Obſer. cap. 66. cum narrat ea, quæ in Monte Synai viderat, vbi multàs Acaciæ ſtirpes inuenerat. *Iam diſceſſuros* (inquit) *Caloieri baculis donarunt oblongis, teretibus, læuigatis, & ſatis grauibus, quos ex eadem Arbore reuulſos aiebant, ex qua Moſis virga confecta erat, qua percuſſo ſaxo, aquam filijs Iſrael elicuit.* & ex Acaciæ arbore ſibi viſum eſſe ſcripſit.

Moyſis Virga erat ex Acacia.

At de *foliis ligno, & ramulis* videntur loquuti Dioſcorides, Oribaſius, & Actius quum ſcribunt. *Spinæ decoctum ſolutos artus fotu committit*. Alpinus hæc retulit de vſu apud Aegyptios. *Ad eos, qui ex quacumque cauſa articulos debiles habent, fomentum, ex ijſdem omnibus paratum pro præſentaneo auxilio habent, neque immerito, cum Acacia prævalidiſſima adſtringendi vi prædita ſit. Omnes eius fomento vtuntur ad defendendos articulos ab humorum*

Vires foliorũ, & ramorum Acaciæ Aegyptiæ.

Ad articulos roborandos.

Ad podagram.

decurſu. atque non minus in ijſdem tumefactis, atque inflammatis, præſertim in principio, dum humores adhuc in curſu exiſtunt. Hincq. vſus ad podagricos dolores frequentiſſimus eſt, maximamq. vim habet Acacia, vt à podagricis incurſibus homines præſeruet. Non deſunt, qui ad ea mala non modo foris fomenti, vel balnei modò Acacia vtuntur, verùm etiam ſucci modicum per os ſumere ante fluxionis tempus per aliquot dies conſueſcunt, vt ipſæ internæ viæ angustiores factæ minus curſui humorum pareant. deinde ait. *multos noui recenter à podagra tentatos, vſu aſſiduo Acaciæ planè conualuiſſe. qui ſingulis diebus per horam adminus pedes in decoctum Acaciæ calidum detinebant, eoq. fomentabantur, pedeſq. abſterſos linimento ex ſucco Acaciæ, opobalſamo, acetoq. parato, etiam inungebant.* paulò poſt ſubdit: *decocto etiam vtuntur, ad exiccandas puſtulas omnes, præſertimq. Gallicas, ſed decoctum parant etiam cum modico ligni Guaiaci. in pueris etiam ad acores in capite orientes, & decocto, & puluere vtuntur.* eſculentus etiam foliorum vſus animalibus eſt vt narrat Bellonius. *Incolæ* (inquiens) *eius ramos longis perticis flagellant, vt folia decutiant à pecore deuoranda.*

Ad puſtulas Gallicas.
Ad Acores.

Folia pro paſtu animalium.

At de *floribus* nihil Dioſcorides, nihil Galenus, vnde inferri poteſt in Medicina vſum non ſortiri. at Theophraſtus *Flos & pulcher aſpectu, vt coronas ex eo facerent, & medicamentis perutilis, qua de cauſa colligi à medicis ſolet.* & Plinius. *flos & coronis iucundus, & medicamentis vtilis.* ſed in Coronis eius vſum ex Atheneo iam conſtitit, appellante. *Coronas ſemper florentes.* ſed ex ramis contortis coronas efformat, qui coronis certè inutiles non demptis aculeis. & Hermolaus in Corollario cap. 141. & 165. Tindiæas, & Abylæas in Ægypto appellatas fuiſſe ſcripſit. Alpinus autem hæc nobis indicauit. *In ijs mulieribus, quæ vteri immodicas patiuntur vacuationes, clyſteribus ex Acaciæ foliorum, florumque decocto paratis, in vterum iniectis vtuntur. Atq. etiam ſucco puluerizato, prædicto cum decocto diſſoluto, atque immiſſo. in alui fluxionibus eodem modo tum clyſteres frequentant, tum per os ſuccum feliciter exhibent. Ad anum, vterumq. foras procidentem ſucco diſſoluto cum foliorum, florumq. decocto, nihil habent præſantius, ac frequentius quo vtantur.* Sed ex floribus ſuauiſſima aqua deſtillatoria arte elici poteſt ad multos vſus magnifacienda.

Flos pro Coronis.

Ad vteri incommodas vacuationes.

Ad alui fluxiones.

At pauca etiam de *folliculorum ſeminumq.* Vſu erunt tradenda. ex his exprimitur ſuccus, quamuis etiam ex folijs, ſed minus efficax. at per ſe ſiliquæ ad coria perficienda gallę vſu, ſcribit Hermolaus, ſed à Theophraſto deſumpſit aſſerente. *fructu incolæ coria perficiunt vicæ galle.* Plinius autem *Ad coria perficienda ſemine pro galla vtuntur.*

Siliquæ ad coria perficienda, Gallæ vice.

De *Gummi* Dioſcorides hæc admonuit. *Cutis meatus obſtruit, & medicamentorum, quibus admiſcetur, acrimoniam habetat: ambuſtis ex ouo illitum, puſtulas non patitur erumpere.*

Gummi vires.

Tan-

Tandem de succo refert Dioscorides. *Vis ei ad spissandum, refrigerandumq. efficax. Succus oculorum medicamentis vtilis: valet ad ignem sacrum, vlcera quæ serpunt, perniones, pterygia, & oris vlcera: procidentes oculos reprimit: mensium abundantiam sistit. prociduam vuluam cohibet: citam aluum supprimit, aut potus, aut subter inditus, capillos denigrat.* Galenus autem hæc protulit. *Acaciæ, & planta ipsa acerba est, & fructus, & succus, qui lotus quidem, & imbecillior, & minùs mordax redditur, vtpotè Acrimoniam quandam per lotionem deponens. Porrò si parti alicui sanæ illinatur, protinus eam, & sicciorem, & contractam efficiet, nullam quidem caloris sensum inuehens, sed nec frigoris admodum valentem. vnde constat Medicamen id esse frigidum, & terrosum, immista quadam etiam essentia aquea. & sanè coniectura est, non esse similare, verùm quasdam in sese dispersas habere partes tenues, & calidas, quæ in ipsa ablutione segregentur. Estoque & hoc tertij ordinis exiccantium, & secundi refrigerantium, vbi quidem elotum fuerit, illotum verò primi.* Tandem afferemus, quæ Acaciæ Ægyptiæ vltimus scriptor Prosper Alpinus nobis reliquit scribens. *Aegyptij Acaciæ arboris vtuntur succo, ex siliquis immaturis expresso, vel etiam ex floribus, foliis, vel ex fructibus etiam. Succi huius vsus apud eos frequentissimus est ad oculos roborandos, atque ab inflammationibus, quæ ibi sunt frequentissimæ, tuendos: ad oris, auriumquè omnia vlcera .. nec non ad labiorum fissuras. ad dentes collabentes roborandos, atque firmandos. Succo in puluerem redacto, post ablutionem ex decocto ciusdem succi, vel foliorum, vel florum parato, factam, vtuntur supra gingiuas aspersò, ac eo dentibus confricatis. Sanguinem sputentibus drachmam singulo mane aliquo liquore dissolutam, potandam offerunt, mirasquè ad quamcumque sanguinis fluxionem firmandam semper vires habuisse apud eos cognitum est. Ego sæpissimè hoc solo auxilio multas mulieres, ab immodico vteri profluuio penè mortuas reuixisse, atque sanatas fuisse certo scio.* Deindè paulò post subdit. *Non desunt, qui ad podagricos dolores, & articulorum affectus non modo foris fomenti, vel balnei modo acacia vtuntur, verum etiam succi modicum per os sumere ante fluxionis tempus per aliquot dies consueuerunt, vt ipsæ internæ viæ angustiores factæ minus cursui humorum pareant. Aliqui, etiam ex succo Acaciæ, atquè aceto linimentum parant, ad liniendos articulos debilitatos, quo sanè mirificè eos roborant, ac firmant.* postea scribit. *Ad pudendorum, aliarumque debilium partium vlceria difficilia, succi aqua pluries loti puluerizati vsus est illis familiarissimus, decocto etiam vtuntur, ad exiccandas pustulas omnes, præsertimquè Gallicas.* & hæc de viribus Acaciæ affert libro de plantis Ægypti: addens etiam Cayri Coriarios ad denigrandas pelles multam

Succi vires
Ad oculos.
Ad ignem sacrum.
Ad vlcera serpentia.
Ad Pterygia.
Ad oris vlcera.
Ad mensium abundantiam.
Aluum supprimit.
Capillos denigrat.

Succus Acaciæ frigidus, & tenuium partium.

Siccum frigid. 2. grad.

Vsus succi ad oculos in inflammatos

Ad dentes.

Hæmoptoicis.

Vteri profluuio.

Podagræ.

Ad vlcera.

copiam illiuſce ſucci abſumere, ſed 4. lib. de med. Ægypt. c 14. ſic etiam de acaciæ vſu in Ægypto loquitur. *Pleriq. ad diarrheam, ac diſſenteriam corpore prius probè purgato clyſteres adhibent, ex decocto ſiliquarum immaturarum, foliorum, atque florum acaciæ, in quo aliqui quoque duos, vel tres ouorum aſſatorum vitellos diſſoluunt, vel eoſdem in oleo roſaceo, vel myrthino diſſolutos, cum decocto prædicto miſcent. Verum quomodocumquè clyſter ex acaciæ ſiliquis recentibus immaturis, vel foliis, vel floribus paretur, ſemper quaſcunque ſanguinis, vel aliorum humorum non naturales fluxiones citò, ac valenter ſiſtit. In vteri profluuijs firmandis nihil ibi mulieres habent præſtantiùs, quo vtantur: Ioannes Mancinus nobilis Florentinus Cayri olim mercaturam fœliciter exercens, à febre continua, putrida, cum diahrrœa biliosa, aſſidua, contabeſcere inceperat, ex qua cum clyſtere ex Acaciæ decocto parato bis tantum vſus eſſet, ſanatus eſt. Cum quidem alui deiectio longo tempore copioſa, ac crebra perſeueraſſet, eumque ferè ad exitium duxiſſet, febre minimè (quamquam ſatis mitis eſſet) neglecta probè illius corpore purgato, haud leuata alui diarrhœa, multis fruſtrà tentatis remedijs, conſului, vt clyſtere ex decocto immaturarum acaciæ ſiliquarum, foliorum, ac florum recentium parato, vteretur, ex quo bis adhibito, ſic illius aluus cohibita, atque adſtricta fuit, vt nè dum flatus poſt hac per anum exire potuerint. Qui quidem nocte ſequenti intus retenti, in dextròque hypocondrio collecti, ſeptum tranſuerſum validè comprimentes, hominem ferè ſuffocarunt. Quo ſymptomate nonnullis admotis cum igne cucurbitulis, ſtatim leuatus eſt.* Aetius ſermone primo ſic ſcripſit. *Spina Aegyptia, ex qua acacia præparatur, adſtringendi, ac ſiccandi vim habet, quare & fluxui muliebri prodeſt, & vlcera ſedis inſufflata ad cicatricem perducit.*

Ad Diarrhœã & diſſenteriam.

Ad Vteri profluuia.

Hiſtoria.

Ad vlcera ſedis.

Et hæc de vſu, & viribus acaciæ adnotaſſe ſit ſatis, ex antiquorum, ac recentiorum ſcriptis, nulla noſtra experientia. Nam, vt verum fatear, cùm à chimica arte paratis pharmacis in agendo plurimum euinci, ſuperari, & præcelli rudia, ſimplicia, impura, ac impræparata, ratione, & longa experientia nouerim, non potui mihi perſuadere, vt derelictis remedijs aliquot meis fideliſſimis, & ſpagiricè præparatis, in vſum traherem acaciæ ſimplicem ſuccum (quamuis à plurimis, vt ex dictis conſtat, commendatum), & à me ex noſtra Indica acacia aliquoties confectum, quam Aegyptiæ æquiualentem iudico. Nam, vt mentem meam omnino aperiam, cauſamquè dictorum afferam, nè negligentiam hanc mihi vitio vertat aliquis: laudari quidem ſummè lego acaciæ ſuccum *in aſtringendo. ad menſium abundantiam ſiſtendam. ad citam aluum ſupprimendam. ad oris vlcera. ad vlcera pudendorum, & alia ſerpentia, maligna, & contumacia. ad dentes collabentes firmandos, & roborandos.*

Ingenuitas Auctoris.

Summa virtũ acaciæ.

Verùm

Verùm ego (abſit iactantia) cum habeam ad hæc eadem, efficaciſſima medicamenta, quæ citò, tuto, & blandè id efficiunt, & adeò fœlici, proſpero, certoquè effectu, vt æqualia vix in orbe reperiri poſſe cenſeam, ſuperiora nunquam, ineptè agerem, ſi ipſis repoſitis, alia quærerem, & exhiberem (vt mihi perſuadeo) longè inualidiora.

Mira remedia auctoris.

Primò autem *Sanguinem è naribus manantem* quacunque ex cauſa, maximo impetu, & copia, ſeù quemlibet copioſiſſimum, & impetuoſiſſimum ſanguinis narium fluorem *Quinta Eſſentia Aldina* in manu poſita ad vnciam ſemis, & naribus attracta, mirabile creditu, ſtatim ſupprimit, ſtatim comprimit, illicoquè aſtringit, & ceſſare facit. cuius rei teſtes poterunt eſſe multi nobiliſſimi viri, qui copioſiſſimi lautè aluntur in Magnifica Illuſtr. Dom. mei Aula, alijq. plurimi, qui auxilium petitum ad nos accedunt. itaq. experientia ipſa iudice, meam quintam eſſentiam omnibus medicamentis, quæ ad Narium Hæmorragiam commendantur præire, & ea præcellere iam notum: nec mirùm, quia ſua tenuitate, & depurata eſſentia ob ſpagyricam præparationem eſt ſummæ actiuitatis penetrationis, velocitatis, ac quod ſummum eſt nullius periculi, & nocumenti, citi, facilis, & iucundi vſus. hinc factum, vt mea Quinta eſſentia contentus in huiuſmodi profluuijs acaciam experiri non libuerit.

Ad ſanguinẽ è naribus mire valet noſtra Q. Eſſen.

Secundò *Ad mulierum menſtrualem abundantiſſimum fluxum* laudant quidem acaciam Antiqui, & Alpinus ad Cœlum extollit. multùm præſtare poſſe credo, ſed maiorem fidem habeo *Liquori Herculeo* meo oleagineæ formæ, quem præbere ſoleo in vino, vel alio liquore conferenti, ad guttas ſex, vel octò mane per tres, vel quatuor vices. Huius autem vtilitatem, & conferentiam verbis explicare nequeo; curaui enim ab omnibus medicis derelictas mulieres ob atroces ſanguinis fluxus, & qui per plures menſes, & annos quandoq. perduraſſent, atque particulares quaſdam curationes adnotare poſſem, & curatas nominare; ſed & Medicis domeſticis Illuſtr. Principis, & Card. mei, & pleriſq. Romanis; nec non nobiliſſimis aulicis omnibus notæ iàm ſunt huiuſmodi plurimæ curationes; Hinc eſt, vt multi præclariſſimi Romani Medici, ob clara experimenta, ad hunc effectum liquorem meum ita commendent: vt cogar infinitis ægris huius copiam ſæpiſſimè facere. & inter hos honoris gratia mihi referendus erit Illuſt. & Excell. D.P. Caſtellus Medicus Rom. ſua ſingulari erud. & ſimpliciũ, & chimicæ ſcientia in Vrbe notus, qui aliquoties ſuis ægris noſtra præſcribit medicamenta, hic nuper teſtatus eſt ſe conuocatũ ad ęgrã quandã, quę per annũ hoc fluxu sãguinolẽto erat detẽta, & tandẽ morientẽ, nã quotieſcũq. mingebat (quod ſæpè accidebãt) mutulã sãguine replebat, & à multis præcellẽtibus fuerat

Admuliebres fluxus noſter liquor Herculeus eſt optimus.

Teſtimoniũ Petri Caſtel. Medici Eruditiſſ. & clariſſimi.

curata

curata Medicis, testatus est (inquam) ingenuè, hic clarissimus vir, præscripto à se solo liquore hoc meo, paucis diebus, scilicet sex vicibus, mirabiliter conualuisse, & omninò sanatam fuisse, præter omnium opinionem. Illustriss. autem Dominus meus, pro sua indicibili benignitate, & liberalitate, expressè mihi iussit, vt nulli parcens sumptui, quibuscunq. ægentibus ipsum ne denegem, & gratis. (vt cætera alia chimica, quæ Principis mei humanissimi sumptibus parata, donare quotidie soleo) sed tacendum neutiquam mihi est, hunc ipsum liquorem perbelle obstructiones viscerum tollere, vnde hoc curaui ab affectu Hypocondriaco Doctiss. ac Reuerendiss. virum, (qui nunc Cardinalis amplissimus, & viuens est, nomen autem obseruantiæ gratia nunc reticeo) qui aliquoties benignè fassus est, sed ab hoc solo liquore vitâ recepisse.

Immensa benignitas Illustriss. Card. Farnesij.

Historia curati ab affectu Hypocondriaco.

Tertio, ad alui profluuia acaciam laudari, qui superiora legit, certò scíet, hac autem vti, mihi nunquam fuit necesse; nam *Ad alui fluxus quoslibet*; *ad sanguinis sputum ob venas in pectore ruptas*; *atque ad sanguinis mictum* exhibere soleo pretiosissimam *Quintam essentiam Coralliorum* cum saccharo in Manuschristi formam redactam, & manè ieiunis rotulam vnam per tres, vel quatuor vices. qui nouit vires crudi coralli in fluxionibus sistendis, qui etiam nouit vim præparationum chimicarum, fatebitur, & noscet optimè *Corallorum Quintam essentiam* (non quamlibet quidem, sed exactè paratam, vt mea est) vim maximam habere ad has fluxiones sistendas. sed experientia certissima, & infinitis probata, & confirmata particularibus obseruationibus, & sanationibus id notum fecit tàm doctis Medicis, & Chirurgis, quàm inerditæ plebi; ita vt in maxima copia parare hanc cogar egentibus distribuendam, iussu enim Domini mei clementissimi, quibuscumque (Medicorum ordine) petentibus dono exhibetur. ob id quolibet anno cadus vnus corallorum, qui pendet circiter lib. 300. ex Insula Ponti (quæ sub Dominio Illustr. & Reu. Odoardi nunc Card. Farnesij iacet, vbi optimi coralli copiosè expiscantur) ad me apportatur ad hanc tantum Q. E. pro fluxibus conficiendam. sed de corallis plurima auditu digna in epistolis referam.

Diarrhœæ, & Hæmoptoicis damus Q. E. Corall.

Liberalitas Illust. Card. Farnesij.

Quarto. *Ad oris vlcera* (vt suprà retuli) laudant acaciam Dioscorid. & Alpinus: vtor ego *Aquâ benedicta* mea, quæ ab omnibus ea vtentibus benedicitur, quia mirabiliter sanat quęcumq. oris vlcera, & sine vllo penitùs (in quo cõsistit huius aquę pręstãtia) doloris, vel mordicationis sẽsu.

Aqua benedicta Aldina ad oris vlcera.

Quinto, acaciã supra legisti à Dios. Aetio, Alpino, sũmè cõmendari *ad vlcera pudendorum, & alia serpentia*. At his in affectibus concessũ nunc est apud omnes nostros Chyrurgos nil *Præcipitato* pręstãtiùs, quia citò, tutò, & iucundè, seu sine dolore auxilium afferat, sed rectè est præparandum.

Ad vlcera præcipitati plura genera

alioqui

alioqui prædictas bonas qualitates minime ſortitur. ob amicos igitur plurimos chyrurgos præparare ſoleo plurium generum, & colorum præcipitata, rubri, lutei, cinerei, albi, ad illudendos infirmos, quæ omnia ſine vllo doloris ſenſu agunt.

Ex his pateat cauſa ob quam Acacia minimé hucuſq. vſus ſum ad medicum vſum, cum præſtantiſſima apud me habeam chimicè parata medicamenta, & non hæc pauca tantummodo enumerata: ſed propè infinita, cum enim nec otium, nec vaſa, carbones, Mineralia, Vegetalia, &c. nec ſerui adiutores, liberalitate Illuſtriſs. Domini mei, mihi deſint, nec vlli ſumptui parcatur, quo minus inſtructiſſimam Hermeticam officinam meam ſeruare queam, non erit mirum ſi multa multis in annis, quibus viuo ſub Farneſiana vmbra mihi comparauerim, & compoſuerim. taceo iuuentutis tempus cum bo.me. Illuſt & Reuerendiſs. Inico Aualo Card. Aragonæ olim Domino meo tranſgreſſum, & non inutiliter ſub chimiæ curioſiſſimo, & eruditiſſimo eodem Domino conſumptum. Medicamentorum autem à me enumeratorum Encheriam, Methodum, & proceſſum non eſt hic aptus docendi viſus locus, aliàs Deo concedente.

Ad dolorem dentium etiam acaciam valere antiqui ſcripſerunt. Ego veram curandi rationem in meis epiſtolis explicaui.

Commoditas auctoris ad opera chimica.

Auctor vixit quondam in Aula Card. Aragonæ.

Epiſtolæ ab auctore editæ.

HYIVCCA CANEDANA.

DE HYIVCCA CANEDANA CAPVT SECVNDVM.

Historia, & Descriptio Plantæ Hyiuccæ Canedanæ.

SECTIO PRIMA.

QVANTVM decipiantur illi, qui de rebus sibi incognitis verba faciunt, præcipuè in re Botanica, ex huius plantę, quã præ manibus habemus, examine, facile constabit. Missa nobis est planta ex Canada regione Hyiuccæ nomine, quam conferentes cum Hyiuca, seu Yuccaab aliquibus descripta, tam variat ab ea, quàm ij descriptores inter se, vt Monardes, Gomara, Ouiedus, Cardanus, atquè Scaliger: itaquè hærebamus cui magis credẽdum, vndè nostram Hyiuccam legitimam esse certò pronunciare iure dubitaremus (cùm eas regiones, vbi sponte, & satiue nascitur, & eam colunt) cartis tantum, & per somnium viderimus) nisi Indi quidam, & alij etiam, qui Hyiuccam in India viderunt, & commederunt, nostram aspicientes plantam testati essent, ipsam legitimam esse Hyiuccam ex qua panem Indi conficiũt. Quo manifestè patet paucam fidem tribuendam ijs, qui Indicas plantas auditu tantum describunt, vel etiam si ipsas illi viderint, Botanices tamen ignari, ineptè admodum describunt eas. sed ad nos. Certè pulcherrima est planta, semper viret, & Aloes modo propè radicem folia emittit, & eius modo explicantur successiuè è medio quodam veluti cornu abscedentia, in quo etiam Aloes modo impressa remanent vestigia: tandem vnicus, nec foliatus, sed ramosus, plurimisq. onustus floribus è medio insurgit Caulis Albuco, seu Hastulæ regiæ non dissimilis. Atquè foliorum ordo, situsquè quamuis Aloes modo appareant, vt sub eodem generalissimo genere referri deberi, videatur ambo: tamẽ quia hæc non crassa folia, sed macra, tenuiaq. ac lõga valdè, nec non Aloes multo copiosiora taliq. forma dispositа, vt Hemisphericam figurã visu raram, & pulchrã efforment, præterea cum sint etiam aculeata, nõ sine ratione Excellens Dominus Petrus Castellus Botanicus insignis dicebat posse appellari *Spherachantam*, si foliorum figura tantum in plantarum denominatio-

Nostra Planta variat ab aliorum Yucca.

Descriptio foliorum.

Spheracanta potest vocari hæc planta.

FLORES HYIVCCAE CANEDANAE.

ne esset respicienda. Hæc autem ipsa folia tenuia sunt, macra, (vt dixi) dura, firma, & Iridis, Gladioliuè substantiæ quodammodo similia, seu potiùs Palmæ: duos palmos longa sunt, & amplius, canaliculata etiam sunt adeò, vt in medio semicirculum fingant, & in summo semper magis conuoluta rotundam tandem efforment figuram, in aculeum deniq. desinunt rotundum, rectum, solidum, coloreq. fuscum; hæc præterea propè suum ortus principium paulo crassiora, & vnciam tantum vnicam sunt lata, indè paulatim ferè vsq. ad medietatem latiora fiunt, vsq. ad trium vnciarum latitudinem, à medio verò iterum decrescunt, ità, vt in tenuissimum, tumq. desinant (vt dixi) terminenturq. Aculeum. Atqui foliorum margines (quæ eiusdem sunt cum Gladioli folijs colore) lineola ornantur tenui, leonataq. Caulis autem propè radicem situs, à quo folia ortum ducunt, crassitudine per diametrum 8. vel 10. vnciarum est. Flores Septembri mense apud nos produxere plantæ duæ anno 1616. quarum vna siccata, altera superstes est prole à radicibus vnica producta (Aloes autem modo producto caule planta tota emorta est) nec flores, caulemuè per quadriennũ insequens produxit. Demum anno 1620. Nouemb. mense, & toto Decemb. florentẽ spectauimus. nunc anno 1622. floruit Maio, & iterũ circà mediũ Decembr. flores aperiri cæperunt, & produxere flores Ianuario, & Februario. Virgam è medio Hastulæ regiæ modo, tricubitalem, rotundam, leuem, & splendentem emisit, coloris totam sanguinei obscuri, in imo pollicis crassitudine, posteà paulatim decrescentem, & in plures ramos desinentem; ramuli pulcrè circumcircà caulem vestiunt concolores, & palmares 4. 5. 7. & 8. flores singuli continentes, quorum numerus centenarium transgreditur. Floris rudimentum, quum paruum est, & antequam flos aperiatur, liliorum nondum apertum florem æmulatur; verùm coloris est sanguinei obscuri, vti caulis, & pediculus, qui vnciam longus est, floresquè ipsi multum inter se distant. cum autem flos grandescit, & apertioni se accingit rubedo illa externa paulatim diluitur. Flos ipse sex constat folijs liliorum, Tulipæ, & Frittillariæ modo; tribus quidem exterioribus pars externa circa dorsum tantum (scilicet quæ in clauso, paruoq. flore rubebat intense) in aperto parum rubet, margineſq. lati sunt, & candidi, sicut & interna pars tota, nec minùs candicant, niueaq. sunt interiora alia tria folia: in medio triangularis tubus, (seù vasculum est; fortè seminis receptaculum) oblongus, dilutè viridis, & in summò dehiscens in tres latiusculas particulas, huic circumponuntur quinq. crassa stamina in summo aliquantulùm maiora. Floris positus Coronæ Imrialis, Lili Persici, & Frittillariæ modo deorsum nutat, vndè *Frittillariam maiorem* noster horti custos dicebat. nec flos iste perfectè vnquam

Flores.

Hæc planta appellata Fritellaria maior.

aperitur, dehiſcunt tamen ſucceſſiuè flores, & per plures vigent dies, deindè cadunt marceſcentes, apud nos nullo quidem relicto ſemine, vt alba Lilia. Nullus penitus flori ineſt odor.

Cenſura aliarum de Hyiucca Relationum.

SECTIO SECVNDA.

Descriptio Yuccæ Mexicanæ.

NVnc non abs re erit aliorum de Hyiucca reſ e dictata, vt Auctorum varietas, & vanitas eluceat. Nicolaus Monardes, qui Indiæ Proregis Medicus dicitur fuiſſe in Hiſtoria Medicamentorum ex nouo orbe delatorum, quam ex Hiſpano in latinum tranſtulit ſermonem Carolus Cluſius cap. 53. ſcribit negotio amicis dato ſe accepiſſe ex S. Dominici Vrbe Yuccæ folia, & deſcribens huiuſmodi plantam. *Eſt* (inquit) *herba yucca nuncupata quinque, aut ſex palmos alta, folijs latis, & manus humanæ modo expanſis, atq. in ſeptem, aut octo lacinias diuiſis, perpetuò virentibus, ſeritur in terra probè culta, & in ſulcos ducta fragmentis radicis. fructus* (radicem intelligendam hic interpretatur Cluſius) *craſſus eſt, glomeruli ſili, aut magnorum Naporum modo, cortice exteriore fuſco, parte verò interiore admodum candida, è qua (cortice adempto) panem conficiunt.* Hęc deſcriptio diuerſa videtur à noſtra planta, quia tamen radices concordare videntur, poſſet quis dicere de folijs: Monardem non rectè deſcripſiſſe folia, ea eſſe diuiſa ſcribens *in aliquot lacinias*, cum ſint indiuiſa, quamuis poſſint dici manus modo expanſa, vt etiam Palmæ fœminæ folia manus figuræ aſſimilantur. ſed nolo vim facere huius verbis, præſertim cùm idem ſentire videatur Franciſcus Gomara Hiſtor. Gener. cap. 71. vbi prouinciæ S. Marthæ dotes deſcribens. *Radice ſeritur* (inquit) *non ſemine: digeruntur certa ſerie tumuli: deinde ipſius ſtirpis caules, qui ſolidi, craſſi, nodoſi, cinereique coloris ſunt, palmitum modo præciduntur, & ſinguli in ſingulis tumulis, ita reconduntur, vt dimidia pars ſupra terram extet: vbi comprehenderunt, cubitali craſſitudine creſcunt: folia habent viridia, canabinis ſimilia: ſumma verò tellure in radices Galicianis Napis ſimiles conuertuntur. Operoſa eſt eius ſatio, & cultura, attamen certa, quandoquidem fructus in radice conſiſtit. Annuo ſpatio maturitatem conſequitur: præſtantior tamen redditur ſi biennio ſub terra lateat.* Si hic dixiſſet, folijs eſſe Cannarum, ideſt Harundinum, non Canabis, fortaſſe cum noſtra planta conueniret, an per Canabem in India intelligunt Aloem Americanam ex qua inibi filum extrahi audio, & fortè funes, & Canapos? quod veriſimile videtur; & noſtræ plantæ

Gomara aſſentitur Monardo.

Cultura radicum Yuccę

Coniectura de Canabe.

non

non incóueniens, vt suprà assimilauimus: at difficillimè apud nos propagatur, nec caules similiter propagabiles producit; sed fortè radix, & imus stipes illis in regionibus propagationi aptus. Cardanus de subtilitate lib. 12. Hyiuccam sic describit. *Herba similis sparto, quod Canepum vocamus. Radix tamen ipsa Carotis simillima; sed maior: intus tamen candida, exterius aspera, & coloris vinosi fermè.* Gomara in sua Historia (vt dixi) à quo sumpsisse Cardanum censeo Hyiuccam describit foliis Canapinis; Clusius in Annot. in Monardem. Canabis vertit, Cardanus verò (vt patet) sparti: quem certè Scaliger de subtil. exerc. 153. ineptè accusat. non enim confundit Genistam, & Spartum, Cardanus, vt falsò illi obijcit Scaliger; sed alia ratione forsan peccat pro Canape Gomaræ Spartum proponens. non enim certò scire possumus, quid Gomara intelligat per Canapum, (quod verbum funem apud nos sonat) an herbam ex qua canapi, & funes in Hispania fiunt, quæ Spartum Dios. est, an verò Canabem propriè dictam, quod mihi arridet, ex qua in Italia Canapes, & funes cõficiuntur, vel deniq. aliud herbæ genus ex quo in India Canapes, & funes conficiantur, vt Aloes America, &c. Scaliger ipse, ita Hyiuccam designat. *folio est Sambuci. Radix humanæ coxæ complet crassitudinem.* qui quidem longius, quam alij à nostra planta dissidet, & ab alijs omnibus dissentit.

Cardanus de Hyiucca.

Defenditur Card. contra Scaligerum.

Scaliger distat ab omnibus.

Superioribus his assentitur Consaluus fernandus Ouiedus summario Indiarum Occident. c. 6. & lib. 7. Hist. gener. c. 2. vbi de Yucca agit. cui fidem præstandam censeo; nam lib. 1. c. 1. scribit se continuò habitare in Vrbe S. Dominici in insula Spagnola, & lib. 4. se dicit esse Capitaneum, & Castellaneum Arcis in Vrbe S. Dominici. in qua Yuccam colunt, & sic loquitur. *Planta Yucca vocata constat ex virgis quibusdam nodosis paulo altioribus, vel minoribus homine, crassitie duorum digitorum paulo magis, vel minùs pro telluris maiori, vel minori vbertate. duorum est generum Yucca: altera imitatur Canabis folia, seu manus humanæ apertæ extensis digitis figuram, & eadem magnitudine, canabinis verò foliis crassiora, maioraq. sunt. Quælibet autem frons 7. vel 9. seiunctas, diuisasq. punctas, & mucrones habet: caulis seu stipes nodosus, vt dixi, est, atq. coloris cinericij, vel albidi folia ipsa valde viridia, pulchra, & visui grata in campis apparent. alterum genus ramis, & fructu non differt à priori. sed folio tantùm: nam quamuis quodlibet folium 7. vel 9. diuisuras habeat, tamen aliam formam retinet. ideò vtriusq. folium hic posui.* Hactenus Ouiedus. Si igitur talia sunt Yuccæ folia, vt etiam ex alijs dictum est videlicet Monarde, & Gomara, quibus Cardanus subscripsit. nostra certè planta non erit istorum Yucca occidentalis videlicet, sed alterius generis, Canedana scilicet, ab hac enim regione, quæ in Noua Francia est multum distans à Mexico,

Ouiedus de Yucca Mexicana.

acce-

Nostra Hyiucca Canedana à nullo descripta.

accepimus nos hanc plantam, itaq. fatemur nostram plantam non esse Mexicanam Yuccã à prædictis auctoribus descriptam, sed alterius generis,& valdè diuersam,sed eiusdem vsus,cum ex hac etiam fiat panis in Canada, verum nostra planta non videtur ab aliquo descripta. Mexicanæ Yuccæ folia sic piniguntur.

FOLIA HYIVCCÆ MEXICANÆ

HYIVCCA PRIMA OVIEDI.

HYIVCCA SECVNDA OVIEDI.

Hæ rudes foliorũ Hyiuccæ vtriusq. figuræ in Ouiedi lib.extant,quas afferre non piguit, vt lector benignus distinguere valeat Hyiuccam nostram Canedanam (à nullo hactenus descriptam) à Mexicana Hyiucca. Monardis, Gomaræ, Ouiedi, Cardani, & aliorum.

De Pane Hyiuccæ Mexicanæ:

SECTIO TERTIA.

Panis ex Hyiucca mexicana.

QVoniã autem de Hyiuccę planta sermonẽ cæpimus liceat quęso ipsius historiam prosequi,& agere etiam de mexicana.Nascitur hæc in India in Continenti in Prouincia S.Marthæ, S.Dominici, in Cuba, Hayti, & reliquis Insulis, ex cuius radice panem conficunt, quo Indi tot seculis vitam sustentarunt, & hodie etiam vescuntur Hispani. Sed mirùm in tota Insula S. Dominici vbiq. succus venenatus est, non alibi, vt refert Monardes; sed Gomara etiam in Cuba, & Hayti crudam radicem esitatam pernicioſam dicit, excipit tantùm S. Marthæ prouinciam. vbi. *Ea* (inquit) *cruda, assa, elixaq. vescuntur, & quocunque tandem modo parata grati est saporis*. Ratio panis ex ea conficiendi

Hyiucca vbi venenata.

doce-

docetur à Scaligero loc. cit. *Eam* (inquit) *redigunt in pollinem pumicum, aut Cotium attritione - tum in manicam indunt (ſic enim vocant laneam cucullam. quod nos Colum, Pharmacopolæ) aquam imponunt, vt expreſſione tranſmittant ſuccum. ille liquor læthalis eſt. Pultem, quæ reliqua eſt, exponunt ſoli ſacchari candi ſpecie: ſiccatam farinam, aqua ſubactam, in panis modum formant: quem panem Caßaui nominant.* Monardes. *Cazaui* appellari ſcripſit. Ouiedus *Cazabi*. aliter, & luculentius huius panis faciendi rationem docuit Monardes. *Repurgatum* (inquit) *ſuo cortice, inſtrumentis quibuſdam (ijs, quibus mulierculæ linum pectunt ſimilibus) dente acuto, & firmo præditis in fruſtula ſecant, & comminuunt, quod comminutum eſt, in manicam ex palmæ foliis contextam iniiciunt, & pondera quædam veluti grandes lapides ſuperimponunt, vt ſuo pondere ſuccum ex fructu exprimant, quo probè expreßo, fructus craſſior materies amigdalis tritis, & expreſsis ſimilis reſtat, quæ patinæ iniecta lento igne coquitur, & denſatur, ſubindè illam voluendo vti oua frixa ſolent: ea benè denſata placenta fit nummi Hiſpanici octo regalibus æſtimati craſsitudine, quam ſoli ſiccandam exponunt. Hæ placentæ illis panis vicem præbent, multum nutriunt, poßuntq. multo tempore incorruptæ ſeruari.* (anno ſeruantur ex Cardano, nos etiam diutius ſeruari poſſe cenſemus teſte Ouiedo) *nam nauibus, quæ inde huc in Hiſpaniam appellunt, imponuntur panis biſcocti vice, pro alimento. verùm fauces exaſperat eius Cazaui vſus, niſi aqua, aut iuſculo maceretur, aut alijs cibis commiſceatur: ea etenim ratione edi poteſt; at qui ſiccum commedere vellet, altera manu vaſculum aqua plenum perpetuò tenere neceße eſt, alioqui deglutire minimè poſſet.* De hoc pane Cazabi exactiſſimè etiam agit Ouiedus, quem legito: nos huius panis Cazaui fruſtrum habemus acceptum ab Henrico Corüino Aromatario, & Botanico Romæ, quod ex India à Batauis delatum receperat à clariſſimo viro Theodoro Clutio. cuius hæc eſt imago.

Panis ex Hytucca confici endi ratio.

Cazaui.

Panis cazabi exaſperat fauces.

PANIS HYIVÇCAE MEXICANAE.

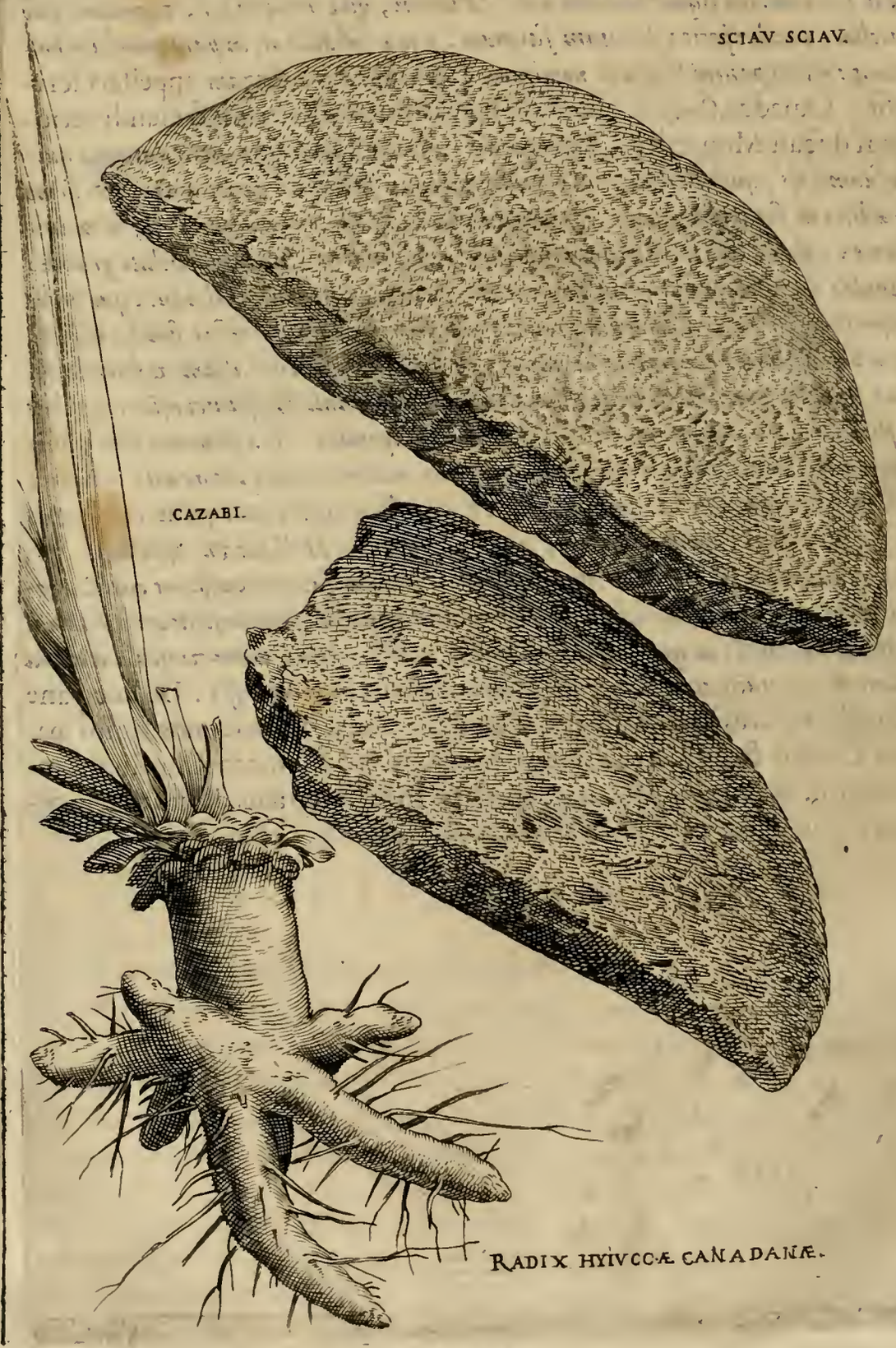

Latitudo diametri huius panis, palmaris eſt, rotũdæ placẽtæ modo, in medio ſemidigiti craſſitie eſt, in ambitu tenuiori colore, albo quidẽ: ſed admiſtis furfuribus. videtur enim placẽta ex alba farina facta, & furfure craſſo. ſapor nullus ſentitur, ſed exucci pulueris inſtar os afficit: ad huc perdurat incorruptus: ſed cum Ouiedus duplicem afferat panis huius, ſeù placentæ, formam, ſcilicet *Cazabi* cuius altitudo ſemidigitum æquat, pro vilioribus, & *Sciauſciau* pro nobilioribus, qui tenuior eſt. huius generis noſtrum fruſtrum iudicamus.

De Succo Hyiuccæ.

SECTIO QVARTA.

SI mihi circà huius ſuccum philoſophari licebit, conſiderandum proponam, quæ vis poſſit eius eſſe Veneni. Ouiedus. ſuccum crudum peſſimum venenum vocat, vt vno tantum hauſtu enecet, quod ſi ebulliat duobus, vel tribus feruoribus. iuris vice in vſum venire pro pane intingendo ait. ſed dum calet, antequam perfrigeretur edi debere. decoctus ad conſumptionem duarum partium, & triduo aëri expoſitus, dulceſcit adeò, vt Sapæ vicem ſuppleat. quod ſi iterùm hic dulcificatus hoc modo liquor ebullierit, & aëri fuerit expoſitus, aceſcit adeò, vt aceti modo vſui ſit. Monardes ſic ſcripſit. *Sed mira eſt expreſſi ſucci iam numerati Natura; nam ſi homo, aut animal eum bibat, aut deguſtet, illico moritur, tanquam præſentiſſimum aliquod venenum hauſiſſet: at ſi primum ferueat, & ad media decoquatur deinde refrigerari ſinatur, Aceti vſum præbet non minus præſtantis, quam ſi ex vino confectum foret. Si verò coquatur donec craſſitiem acquirat, dulceſcit, & pro melle eſt, vide quanti in rebus momenti ſit coctio, quandoquidem præſens venenum in ſalutare alimentum, & potum conuertit.* Hic in reddendis tot mutationum cauſis Cardano, Scaligerouè ſubtiliores eſſe fas erit: itaque particulatim ſingula aggrediemur.

Succus Hyiuccæ Mexicanæ venenſi

Pro certò accipimus primo. Succum venenum, ſubſtantiam alimentum eſſe, ita Monardes, & cæteri: vnde etiam quæſtionem poſuit Scaliger exercit. 153. num. 5. lib. de ſubtil. his verbis. *Cur Hyiuccæ ſuccus lethalis, farina ſalubris eſt? Eo modo quo Porri ſuccus pernicioſus: Porrum ipſum editur ſine noxa. Ratio pendet à duplici cauſa: vna eſt partium tenuitas: vnde eſt facilitas penetrationis: altera eſt libera qualitas, & facultas ad nocendum in ſucco ipſo: poſteaquam ſoluta eſt ſocietas, quàm inierat cùm terreſtri parte à primordijs ipſis ortus ipſius plantæ, quæ pars aduerſa qualitate ferociam eius ita cohibebat, quemadmodum craſſitie ſua, tardabat celeritatem.* Pace

Ratio Scaligeri duplex.

Taxatur Scaliger.

Negatur paritas inter Porri ſuccũ, & Hyiuccæ.

Prima ratio.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Correctio Porri.

Quinta ratio.

Hippocr. de ſucco Porri.

Quale Hyiuccæ venenũ.

ſubtilis Scaligeri, dixero parùm ſubtilem hic ipſum fuiſſe. Nam primo neganda eſt paritas inter Porri ſuccum, & Hyiuccæ liquorem, multiplici de cauſa. Primò, quia Porrus totus tam crudus, quam coctus, & cum ſuo ſucco abſq. vllo nocumento editur. Hyiucca verò cruda, & tota cum ſuo ſucco in Inſula S. Dominici, ſine vitæ detrimento, veſci non poſſunt Indi: vndè ſuccum ſeparare coguntur. Secundò, Porri ſuccus eſt verè ſuccus expreſſus. Hyiuccæ verò dictus ſuccus (ſi vera refert Scaliger ſupra citatus) impropriè ſuccus Hyiuccæ eſt, nam additione aquæ fit, vndè potiùs tenuior quædam miſcela, quam ſuccus. Tertiò, ſuccus Porri videtur quaſi Homogeneus, & totus venenoſus, Hyiuccæ verò heterogeneus apertè eſt, pars enim, quæ prima cõctione exhalat, (nimirum tenuior) venenoſa eſt. Quartò, Hyiuccæ ſuccus coctura amittit venenoſitatem: an idem de Porri ſucco affirmare poterit Scaliger? contrarium potius cenſeo, &(veluti chymicum extractum) futurum ſuſpicor multò validiorem crudo. quod quidem ſi impunè, & tutò experiri liceret, facilis, & cita eſſet experientia, & clara dubitationis huius explicatio. ſed coniecturam noſtram illud videtur confirmare, quia ſimplici coctura Porrum cum ſuo ſucco non corrigunt Galenus, & Dioſcorides: ſed bis decoquunt, hoc enim modo coctio prodeſt quidem ſuccum à ſubſtantia ſeparando, nimirum in aquam admiſtam deponendo: non tamen illum corrigit (Hyiuccæ modo) exhalatoria ſeparatione, in vno enim coctio corrigit ſubſtantiam eſilem, in altero potabilem. Quinto, Porrum ſua acredine nocet, vndè Galenus de cau. morb. c. 2. *Vſus immoderatus eſculentorum acris, & calidæ qualitatis, veluti alliorum porrorum, cæparum febrem aliquando ſuſcitauit.* Venenum autem eſt, quia ſanguinem educit, vt habet liber de Dinamidijs inter Galeni ſpurios. *Sanguinem* (inquit) *purgat porri capitati ſuccus dracma vna.* & liber alter de Catharticis etiam inter Galeni ſpurios. *Sanguinem educit porri ſuccus.* quod idem apud Ætium legitur ſerm. 3. cap. 56. Et fortaſſe hoc eſt medicamentum illud, cuius meminit Galenus, quo educebatur ſanguis (fortaſſe dico, nam inuentor ille non ſucco vtebatur illius herbæ, ſed contactu vim inuenit, poſteà ſucco, vel ſubſtantia vſus eſt?) At educere menſtrua conſtat, nam Iſaac de Dietis, & Rufus apud Serapionem ſuppoſitum ſuccum ea educere ſcribunt. ac contrà opponi video Hippocratem tum his, tum Scaligero, & cæteris. Nam 2. de morb. mul. in mea Cornari verſione in 4. fol. 372. *Potio ad fluxum, & omnes morbos, qui ab vteris fiunt. Ferulæ raſæ Acetabulum, & porri ſuccum in vino albo diluto. Hoc etiam ex naribus manantem ſanguinem ſiſtit.* Sed quicquid ſit de Porri ſucco. Hyiuccæ ſuccus venenum illicò necans eſt, & fortaſſe ſtrangulans: etenim (vt aiunt) pañis ipſe etiamſi ſucco priuatus, & co-

ctus fauces exasperat, & siccus deglutiri nequit. Accedat etiam aliud, nimirùm ex Dioscoride, & Auicenna. *Porri succus ex melle potus contra bestiarum morsus auxilio est*. Hyiuccæ autem succus crudus nunquam salubris. ex quibus patet ineptam esse comparationem succi Hyiuccæ ad porri succum: ex his similiter clarum est subtilissimum alioqui Scaligerum nimis crassum hoc loco euasisse. Sed vltrò pergamus. causam affert duplicem; sed non (meo quidem iudicio) exactam. Prima causa huius succi malignitatis (ex ipso) est partium tenuitas, à qua est facilitas penetrationis. ridicula certe causa. Nam si partium tenuitas est causa, ob quam Hyiuccæ, nec non porri succus venenum est, omnes succi, & omnia medicamenta, quæ partium sunt tenuium, immo omnia Spagirica (quæ tenuissima sunt) maxime erunt venenata; quod sanæ mentis nullus cõcedet. si dicat succum per se maleficum, separatione à fœcibus, quia attenuatur, validiorem effici: nõ erit ergo venenosior, quia simpliciter substantia tenuior est reddita; sed quia segregatus à materia crassa ipsius acrimoniam, & malam qualitatem obtundente: vndè porri succus nunquam venenum, nisi à parte crassa separatus. Hyiuccę verò radix integra venenũ est, etiam non expresso succo, scilicet cruda Quare rectiùs statuendum partium tenuitatem in qualibet re ad penetrationem faciliorem, & ad actionem citiùs perficiendam, facere. vndè ob partium tenuitatem nullum medicamentum dicemus nocuum, vel salubre: sed si salubritati accesserit tenuitas, salubrius dicetur, si verò cũ malignitate aderit etiam tenuitas, dicetur nocentius. ergò in Hyiuccæ succo necessario adest summa partium tenuitas, quæ citissimæ (non malæ) actionis causa est. Dicitur enim degustatus succus illico necare, tenuitas enim, vt dixi, non est causa actionis, sed facilioris, & citioris actionis. Secundam deinde causam afferens Scaliger dicit, succum separatum habere facultatem liberam ad nocendum, at mistum cum terrestri parte aduersa qualitate ferociam cohiberi, crassitie celeritatem retardari. At neq. hæc causa pro vera nobis recipienda venit, habere quidem locum potest in porri succo: nam hic crudus, & totus cum suo succo esitatus non nocet, separatus autem succus venenum dicitur. At in Hyiucca alia ratio est, hæc enim cruda, & cum suo succo commesta venenum est semper in aliquibus Regionibus, nec tamen succus liber est à crassa materia, & ab aduersa qualitate: quo patet ineptè venenositatis causam assignari, succi separationem, cum etiam non separatus noceat, teste Gomara, qui scribit. *Hyiucca, quę in Cuba, Hayti, & reliquis insulis nascitur pernicioſa est, si cruda edatur.* Ouiedus dicit esse alteram speciem dictam Bonata, quæ innocua est, & cruda edi potest. Ego vt venenositatis causam huius Hyiuccani succi inquiram, statuo primo (ex dictis ci-

Refellitur causa veneni ex Scaligero.

Contra primam causam Scaligeri.

Tenuitas nõ agit, sed actionem iuuat.

Contra secundam causam à Scalig. allatam.

tatorum auctorum) Venenum Hyiuccæ ſucci (ſi ſuccus propriè dici poteſt, pars ſubſtantiæ tenuis aquæ additione extracta, vt vulgaris dictus liquiritiæ ſuccus) expreſſione à reliqua ſubſtantia ex parte tolli, non penitus: nam adhuc cruda etiam abſtracto ſucco, alicubi non eſt eſilis. Secundò, ſtatuendum ab extracto ſucco venenum coctione tolli coactum calore in auras euolare; & patet etiam, quod remanſerat in fęcibus venenum, coctione tolli, quia fœx relicta pani conficiendo inſeruit, quo ſalubriter (inquit Monardes) vtuntur Indi, & in quotidiano eſt vſu pro nutrimento, non ſolum Indorum, ſed etiam Hiſpanorum. ſuccus igitur (ſeù tenuiſſima ſubſtantia) non ſubſtantia craſſa, venenatus erit; imò huius particula quædam ſola, quæ coctione tollitur; ſed vt particulatim hunc conſideremus ſuccum, dicendum Heterogeneum eſſe, nec totum venenum, vt patet ex eo, quod decoctus ad mediocratem non ſit ampliùs nocuus; ſed pro aceto inſeruiat. decoctus ad craſſitudinem, mellis, ſeu ſapæ loco habeatur. Itaq. ex hac Indorum vulgari per coctionem ſeparatione, triplicem ſucci partem agnouimus. Venenatam, quæ primò exalat. Acetoſam, quæ ſecundo euaporat. deniquè melleam dulcem, quæ remanet. Nec dubito quin peritus Spagyricus adhuc plures partes diuerſas arte ſua ſeparaturus eſſet, ſi præ manibus talem haberet ſuccum. Atq. ſaporem in tali ſucco Acidum, & Melleum ſeparatione apparere, non calore gigni ſentio, ſicuti in alijs multis chimicis proceſſibus accidit, vt rectè Petrus Caſtellus in Dodechaporio Chalchãtino dub. 3. pag. 31. & 32. Nos verò (tùm Acetoſa, tum Mellea, alijſq. derelictis partibus) ſubſtantiam, qualitateſq. huius primi ſucci tantùm conſiderabimus, qui venenatus eſt. Cum igitur pars venenoſa coctione primò euaporet (vt ferunt) oportet reliquarum partium tenuiorem eſſe, atq. hæc quidem pars tenuior coctione, & deſtillatione primo aſcendens poteſt eſſe (vt chimicis eſt notum) vel aquea, vel aërea, & ſpiritalis, exemplum eſt in vino, a quo primo aſcendit pars aerea, & ſpirituoſa, ſecundo Aquea. In Vitriolo vero, & aceto primo pars aquea tenuis aſcendit. ſecundo, acida, & ſpirituoſa (vt volunt aliqui, quibus tamen in aceto reclamat Libauius) quod accidit prout materia ignem, & calorem paſſa hac, vel illa ſubſtantia tenuiori, & ſeparabiliori magis abundat. ſeù prout ſpiritalis ſubſtantia reſidet in parte, aquea, vel terreſtri; in aquea, vt vini ſpiritus, qui primus aſcendit; in terrea, vt Vitrioli ſpiritus, qui poſt flegma aſcendit; ſeù ſpiritus (hermeticè loquendo) reſidet, & producitur, vel à ſulphurea parte, vt in vino ſpiritus ardens, vel à Mercuriali, vt in Vitriolo, in quo ſpiritus poſt flegma, & ante oleum dictum aſcendit. hoc autem ex Vitriolo vltimo aſcendens atrum, ſalſa pars eſt. vel deniq. ſpiritus ex

Auct. opi. de vene. Hyiuccæ.

Non totus ſuccus venenum.

Sapores non gignuntur ab igne.

Vt ſeparentur ſpiritus deſtillatione

par-

parte ſaligna magis deducuntur, & abſtrahuntur, tunc vltimo accedunt, vt in aliquot aquis fortibus. ſed hęc aliò ſpectant. In Hyiucca igitur primò ſeparabitur coctione pars tenuior, quę vel erit aquea, & inſipida, vel ſpirituoſa, aerea, & acuta. atq. in altera ex his illius venenum contineri fatemur, quod ſi nobis licuiſſet hunc deſtillaſſe ſuccum (quod non licet in noſtra Canedana, quæ eſt alterius generis) facilè nouiſſemus eam, quæ exiſſet, humiditatem. ſed poſteà quam huius ſucci deſtillandi non datur facultas, imaginatione id aſſequi tentabimus, cenſemus igitur cum eruditiſſimo Botanico, & Spagirico, nec non Hippocratico Medico Petro Caſtello, cum quo familiariter de hac re loquuti ſumus, venenoſitatem eſſe in parte acuta, & ſpirituoſa; nam actionis vehementia, & celeritas, non niſi acutam, & ſpirituoſam ſubſtantiam arguit, inſipidum enim phlegma, parſq. aquoſa quamuis tenuis, & primo euaporabilis actionum celeritati nequaquam apta iudicatur. hęc eſt noſtra opinio, ſentiant quid velint alij, in re dubia, liberum eſt cuiq. ſuum iudicium.

Coctura ſucci Hyiuccæ quid primo ſeparatur.

Petri Caſtel. opinio.

Sed ſimul etiam alterius accidentis reddenda eſt cauſa: nam ſcribit Monardes. *Nec minore admiratione dignum eſt, omnem Yiuccam in continenti naſcentem, tametſi ei, quæ ad Sanctum Dominicum naſcitur (ex qua Cazaui fit) ſimilem, ſalutarem eſſe, eiusq. fructum* (radicem velle cenſuit Cluſius) *edulem, & ſuccum inde manantem potabilem, nullamq. noxiam ad ferre: eam autem, quę ad Sanctum Dominicum prouenit (quacumque tandem ratione edatur) eiusq. ſuccum non coctum, perimere. Locorum verò naturam tanti momenti eſſe, vt quod ſalubre alimentum in continenti præbet, id in omnibus inſulis præſens ſit venenum. Quemadmodum Columnella de Perſico ſcribit, pernicioſum venenum in Perſide fuiſſe, at vbi in Italiam translatum fuit, noxium illum ſuccum depoſuiſſe, & ſuauem, ſalutaremque præbuiſſe.* igitur in continenti Hyiucca, & cruda, & non expreſſa ſine nocumento editur, & ſuccus ſimiliter bibitur, at in Inſula S. Dominici, & reliquis Inſulis, & Hyiucca cruda, & ſuccus itidem crudus pernicioſa; & eiuſdem eſt ſententiæ Gomara. *Yucca* (inquit) *quæ in Cuba, Hayti, & reliquis Inſulis naſcitur, pernicioſa eſt, ſi cruda edatur, in prouincia verò S. Marthæ ſalubris. Ea cruda, aßa, elixaq. veſcuntur, & quocunq. tandem modo parata grati eſt ſaporis.* Si igitur hæc vera ſunt; Hyiuccæ ſuccus non vbique terrarum malus eſt; vnde venenoſitas Hyiuccæ non eſt illi naturalis, cùm non ſit ſemper talis; ſed adſcititia, & accidentalis: nàm in continenti, & in Inſula S. Marthæ ſuccus crudus potabilis eſt ſine nocumento. Ex quo patet nihil ad rem facere ſubtilia Scaligeri verba: nam Hyiuccæ ſuccus venenoſus à non venenoſo, neque partium tenuitate, neq. ſeparatione aliqua differre videtur, quæ pro cauſis veneni ille attulit;

Hyiucca in continenti nō venenoſa.

Hyiucca in inſulis tantum venenata.

Venenum à Regione ſumit.

ſed

ſed re vera fateri oportet venenum à Regionibus ſumere, & loco natali, vt expreſsè etiam adnotauit Monardes. Verùm ſi venenum à Regionibus ſumit, dicendum, vel ab earum prouinciarum aere, quo ambitur, inficj; vel aqua, qua irrigatur & ſuccum deſumit; vel à terra qua nutritur; vel deniq. à cæli poſitu, & aſpectu peruerſo, & maligno de quo nihil in præſenti dicam, nam variant aſpectus cœli, & cum ſemper Hyiuccà ibi venenata, quis ò Aſtrologe dirus aſpectus tam diuturnus? & cur non inficit alias omnes plantas? At ſi ab aere malignitas Hyiuccæ adueniret, cur hominibus, & alijs plantis non æquè nocuus aër? Nec cenſeo adeò veneficam vim ab aquis illarum inſularum prouenire, & ſi ſciremus Hyiuccæ ſucci deſtillatione primo exire aquoſitatem, & phlegma, poſſemus fortè dicere, regiones magis aquoſas venenoſam Hyiuccam producere, quia fortaſſe corrumpatur, ob nimiam aquoſitatem circà radices, pars quædam aquea elementaris Hyiuccæ radicis, quæ tali putredine prauam concipiens qualitatem, poſteà venenum hominibus ſit, & ità venenoſa qualitas in aquea portione erit reſidens: ſed cum non conſtet de maiori, vel minori aquarum abundantia in illis Inſulis, nec an ſint magis, vet minus montuoſæ, Vallatæ &c. ob id affirmare nequeo inſipidum phlegma venenatum; magis autem menti meæ ſatisfacit (vt paulo antè dixi) imaginari acrem, ſpirituoſam, & aeream primæ deſtillationè ſurſum ferri particulam, quæ quandoq. veneficæ qualitatis ſit ſubiectum, ſed fortè ex putredine aquæ, & terræ huiuſmodi (quibus nutritur Hyiucca) ſpirituoſitas mala accidit, vt effectus ſit alicuius alimenti putridi. Nec enim à ſimplici terra vbi naſcitur malignitatem acquirere ſuſpicor, ob malos ibi contentos ſuccos, poſſent enim eſſe ibi Sandaracha, Auripigmentum, Cadmia foſſilis, vel huiuſmodi alia nobis ſuis qualitatibus infeſta, in quibus natas plantas, praua qualitate carere, abſurdum eſt aſſerere. Sed plurimum terræ iſtæ malignæ ſteriles ſunt. tamen Diligens Meſues nos admonet, vt colligamus *Pollipodium ſuper arborem naſcens, nàm in lapidibus natum humiditatem habet ſuperfluam, indigeſtam*. ſic etiam vult nata in locis liberis, non Thermalibus, Serpentariam, Arum, Eſulam, Mezereon, Squillam, Abſintium, Hermodactilos, colocyntidem, aliter venenata dicit. reprobat etiam aliquas plantas, quæ vnicè natæ reperiuntur in aliqua regione, vel loco, vt colocintidem, ſquillam. ſoietate alias gaudere ſcripſit, vt de Hermodactilis. *Ortus eius in vicinitate ſcillæ meliorat in conditionibus ſuis, & ſimiliter in vicinitate raphani*. & de Colocyntide ſic expreſsè ſcribit, *& quæ naſcitur in terris fortibus, & puluerulentis, aut iuxtà loca reptilium, aut in locis Thermarum mala. Quæ autem naſcitur in terris laxis, & arenoſis, & liberis, eſt quæ eligitur*. de fungis etiam notum vicinitate ferri, panni,

ſer-

Venenum nõ à cæli aſpectu & aere?

An ab aquis?

An à terra?

Locus vt efficiat plantas Venenatas.

ſerpentis mortui, vel eius caueæ, aut plantæ noxiæ (teſte Dioſcoride) ex ſalubribus lethales fieri. cùm igitur non conſtet genus terræ illarum inſularum, & an ibi animalia venenata particulatim genita radices has inficere poſſint, vel vicinia aliarum plantarum pernicioſarum, vel an genus culturæ ab illis incolis ibi varietur, nihil certi affirmari poterit. nec Cardani, nec Scaligeri ſubtilitates ſatisfacere poterunt, immò nec Pelopis acuties Galeni præceptoris in reddenda cuiuſq. rei cauſa. nobis, vt dixi, ſuſpicio magis placet, putredinem alimenti plantæ, perniciei cauſam adducere, ortam, eo quod planta ijs in locis rectè concoquere nequeat alimentum attractum, & ita ob debilitatem coctionis putridam, & venenatam acquirat qualitatem, at dubium eſt, an illa coctionis debilitas procedat ex parte ſucci attracti, vel facultatis læſæ ab ambiente; hoc incolis iudicandum relinquimus; nos ſatis luſimus circa hanc materiam imaginatione vagantes, cum non liceat, tam facile illas adire regiones, vel à doctis veritatem de viſu audire.

Probabilior opinio:

Sed non tacendum videtur, quod mihi à noſtræ plantæ acutis, ſolidiſq. foliorum mucronibus caſu puncto in manibus accidit; dolor enim adeò ſæuus, & ingens illicò acceſſit, vt ferè apud me amplius non eſſem animiq. faſtidio afficerer, ac ſpaſmum timerem. confugi quo potui citiùs ad *Balſamum* meum *vulnerarium Aldinum* dictum à me, quo inuncta plaga ſtatim in miraculum vſq. dolor, & omnia accidentia ſedata. Hoc balſamo (poſt quam in huius mentionem incidi) à me excogitato, & plurima experientia comprobato, nullum præſtantiùs inueniri poſſe imaginor, cuius vires in atrociſſimis vulneribus, & alioqui letalibus, atque etiam venenatis, non apud Aulicos tantum Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini mei innotuere, atque ipſi ſubiectis gentibus, terris, arcibus, & pagis: ſed apud Romanos etiam plures Principes, & nobiles viros, matronaſquè, immo in vſu etiam plurimo eſt Romanis aliquot primarijs Chirurgis id à me ſæpè efflagitantibus. Et Inter hos D. Proſper Cecchinus Chirurgus Romanus primarius, & Medicinæ doctor meo balſamo fœliciter curauit Perilluſt. & Reuerend. P.D. Vareſium, inſigni capitis vulnere, & contuſione ob caſum ex vehiculo. curauit etiam Franciſcum Eunuchum, & Cantorem Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Card. Burgheſij, necnon Capellæ S. D. N. ex capitis vulnere, etiam cum deperditione ſubſtantiæ cerebri, in ſyncipite, vt notum Romæ eſt, & adhuc, & ſanus, & viuens eſt. & plurimi alij etiam ſanati ſunt. Inter cæteros verò Medicos, quos honoris gratia hic enumero, efficaciæ noſtri Balſami teſtes, nulla exceptione digni, eſſe poterunt Illuſtriſſ. & Reuerendiſſimus *Dominus Cintius Clemens.* Sanctiſsimi Domini Noſtri Pauli Quinti, olim Medicus digniſsimus. nec non Perillu-

Punctura foliæ Hyiuccæ Canedanæ dolorosa.

Balſamum vulnerarium Aldinum.

Medici præclariſſimi Romani.

ſtris, & excellens *Dominus Ioſeph Ghislerus* Principis mei Illuſtriſſimi, ipſiuſq. nobilioris familiæ Medicus; immo etiam maximè Perilluſtris, & excellens *Dominus Petrus Caſtellus* Medicus Romanus Spagiricæ artis peritiſſimus, & ſimplicium, animalium, atque metallorum perſcrutationi deditiſſimus, atquè amicus meus ſingularis. alijq. teſtes eſſe poterunt præclariſſimi Medici, Chirurgi, & pharmacopei, qui non hoc ſolum à me receperunt medicamentum, ſed alia etiam plurima celeberrima, & efficaciſſima, quibus Dei gratia, & Odoardi Farneſij Principis, & Cardinalis Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Muſeum noſtrum Hermeticum abundat. ſed vinum per ſe vendibile non eget ſuſpenſa hedera.

Nunc addẽdum mihi videtur hanc plantã fortaſſe etiam antiquos olfeciſſe. lego enim in Diod. Siculo rerum antiquarum lib. 4. cap. 3. *In Aethiopia, quæ ſuprà Aegyptum eſt, iuxtà fluuium, quem Aſtapam vocant, inhabitat gens, quam Rizophagos vocant. Radices enim arundinum, quas ex propinquis locis effodiunt, magna cura lauantes barbari, lapidibus terunt, quoad molles factæ cohereant: deindè placentas ad modum lateris quantum manus capit factas, atq. ad ſolem decoctas mandunt.* & hic noſtram Yuccam innuere videtur, quæ folia arundinum ferre videtur. Sed Regiones hæ, de quibus loquitur Diodorus, multum diſtant à Canada.

Noſtra Hyiucca Canedana videtur Harundo Aetiopica Diodori.

DE MARACOT

CAPVT TERTIVM.

Deſcriptio Plantæ Maracot.

SECTIO PRIMA.

NVLLA Indica planta magis (quod ſciam) ab Europeis deſiderata vnquam eſt hac, quam deſcribendam nunc ſuſcipimus. Hæc ex relatione, & reminiſcentia quorundam, quamuis imperfectè delineata, in maximo habita eſt honore. Hæc à curioſis ob raritatem ſummè expetita. Hæc à poetis diuinis laudibus decantata. Hæc ab oratoribus omni eloquentiæ genere celebrata. Hæc à philoſophis ſubtiliſſimis rationibus perſcrutata. Hæc à medicis ob ſaluberrimas vires mirè commendata. Hæc ab ægrotis diù efflagitata; Hæc à Theologis admirata, à pijs Chriſtianis venerata. Denique hæc ab omnibus cuiuſq. naturæ, & conditionis gentibus, ob formæ elegantiam, miſteria, vires, & alia, mirum in modum exoptata, & perquiſita diù fuit, & adhuc eſt.

Hæc planta à multis deſiderata.

Dictam eſſe Indis audio *Maracot*, ab Hiſpanis verò quibuſdam *la Flor de las cinco ilagas*. ob aliquas (vt aiunt) floris maculas. ab alijs fructus gratia, qui paruo aſſimilatur Granato, *Granadilla*. vt teſtes ſunt Nicolaus Monardes in Hiſtoria ſimplicium noui orbis cap. 66. & Petrus de Cieza parte prima Hiſt. Peruuanæ. cap. 28. ab Italis autem communiter *Fior della Paſſione* dicitur, imaginatis multa ſigna continere Paſſionis D. N. Ieſu Chriſti, quod nomen, quàm apte illi tributum fuerit iudicabunt poſteà lectores. Naſcitur ex Monarde ſponte in Peruanis montibus. Cieza autem. *Amplam iſtam vallem* (inquit) *de Lile dictam, in qua Oppidum Cali, mediam ſecat flumen, cuius ripæ abundant fructibus eius loci, inter quos grati admodum ſaporis, & iucundi odoris eſt Granadillæ nuncupata.* Sanè Iacobus Boſius in ſua Cruce Triumphante lib. 2. cap. 6. ex relatione Ioannis Oſorij ſcribit oriri ſponte in Peruanis Indijs à Regione, qua in Prouinciam Benezuela ingreditur, vſq. ad totum Regnum Granatæ, atq. etiam in noua Hiſpania, Guatemala, & Aguagacha. aliorum verò Religioſorum relatione naſci ſcripſit in Regno Granatæ,

Nomina.

Vbi oriatur.

MARACOT INDICVM.

Tocaimæ, Vagæ, Cartago, Vuga, Almager, Paſto, Quito, Lima vrbe, Guamanga, Cuſco, Iuli, & haud dubium eſt quin etiam in alijs plurimis Indiæ regionibus reperiri poſſit, quamuis ſcribat Monardes *raram eſſe plantam* (fortaſſe ſuo tempore) *& quæ dumtaxat in vno loco reperiatur.*

Planta hæc viuiradix eſt, ſeù Natura ſua perpetuæ radicis: fructicoſa, repens, & amplexicaulis, vndè ſcripſit Monardes Hederæ ſimilem eſſe, eodemq. modo repere, & ſcandere quocunq. loco ponatur, ſed paucioribus viticulis, non tot filamentis, & radiculis, vt Hedera aſcendit, nec cauliculo ſe contorquetur ſuo, vt Scammonium, & volubiles alij. Scribit Boſius Plantam hanc ex ſe vim non habere in altum ſe erigendi, niſi inuenerit adminiculum alicuius ligni, vel arboris, ob id continuo ſuper terram repere, & fructicare: ſed alterius arboris, vel ligni adminiculo reperto breui id æquare, & ſuperare, illi ſe annectendo vinculis quibuſdam, vti vites ſolent. Poſteà ex relatione cuiuſdam fratris Hieronymi de Aguero narrat: Limæ vrbis incolas in ſuis viridarijs ex hac Granadilla ſibi conſtituere amplas pergulas, ſub quibus, vmbra, & frigida aura fruentes, ſæpè cænant magna voluptate. Apud nos quoq. his quinq. annis (vt nobis conſpecta referamus) ſe harundinibus amplectens ſuis capreolis aſcendit ad altitudinem quinq. vel ſex brachiorum, & magis aſcendiſſet, ſi adminicula fuiſſent altiora, pluribus ab radice cauliculis prodeuntibus. A terra autem prodijt è ſemine primum binis cordatis foliolis erucæ in modum, cætera deindè folia, quæ caulem ambiunt, ſingularia orta ſunt, alternatim diſpoſita modo ex vna parte, modo ex altera; ita vt alterum ab altero trium digitorum trāſuerſorum ſpatio diſtet. Solidiori autē, longoq. prædita pediculo adhærent cauliculo. Porrò frondium figura quaſi trigona eſt, ſimilitudine autem foliorū Sambuci roſeæ; ſed magis ſectorum, ſeù potiùs Lupuli foliorum: nimirū ex tribus veluti partibus profunda inciſione diſcretis, principio tamē probè vnitis in vno folio, quorum medium ſegmentum aliquāto maius cæteris exiſtit, & in ſectionis imo ſemiſpherica efformatur cauitas rubicundis oris exornata. Et quidem ſunt folia longitudine quatuor, vel ſex vnciarum, minutim circumſerrata, lenia, tenuia, & imbecilla, aliquantum venoſa, colore ſubuiridi, infernè candidiori, qua parte pediculus oritur granula foliacea duo annectuntur, odore ſunt ingrato, & veluti amarædulcis, vel ſtrammonij, inſuper obſeruauit Horti cuſtos admodum diligens muſcas depaſcentes in illis manentem Rorem, inibi etiam deperire, quod idem ex ſtramonij folijs etiam accidere obſeruatum eſt.

Natura Maracot.

Volubiles.

Vſus plantæ Maracot.

De folijs.

Obſeruatio Olitoris.

Hinc patet, quantum à veritate diſtent verbales relationes Doctiſſimo Boſio factæ: nam deſcripſit folia, vti Aranciorum induuiſa, & acu-

FLORES MARACOT.

minata, ferro, qui summis lanceis imponitur, similia, & scribit etiam auctor libri de hoc flore Bononiç editi. folia esse magna, viridia, & densa figura ferri, qui pingitur cuspidi lanceæ, qua latus D. N. vulneratus fuit. Nos non aliorum reminiscentias; sed quæ ipsimet vidimus, & accuratè considerauimus, & sexcenti alij, nobis Romę commostrantibus, viderunt, nunc referemus, & viuentem adhuc plantam cuique ostendere solemus.

Falsæ relationes foliorum Maracot

Cauliculus cum trium palmorum altitudine adoleuerat per diametrũ quartam vnciæ partem æquabat; non tamen postea crassior factus est; sed æqualis, eiusdemq. semper magnitudinis in tota planta permansit, rotundus etiam, & leuis, detracto cortice per longum venosus, & qua parte solem aspiciebat, veluti sanguine perfusus, altera verò viridis.

De Cauliculo.

Cùm primùm è terra emersit obrutum semen tria, vel quatuor (ordine dicto) folia produxit, tria verò subsecuta viticulas, seù capreolos socios habuere, longitudine palmari, crassitudine, vt in vitibus, & duriores, & non diuisibiles in duos, vel tres; sed vnicos, & simplices, colore, vti suus cauliculus, viridi, & parte altera sanguineo, quibus se vicinis plantis, & harundinibus pluries torquendo, & complectendo, fortiterq adhærendo in altum mirè assurgit; & summa celeritate; sed cauliculus ipse nequaquam se conuoluit, ac cõtorquetur (vt falsò retulerunt) Hederæ instar. Post quæ omnia deincèps subsequuta folia simul cum capreolo florem, & quandoque etiam gemmam noui surculi sortita sunt.

De Viticulis

Futuri floris Calix vnicus pro quolibet folio insidet forti, robusto, tenui, & erecto pediculo, in rotunditate quasi trilatero, ac trium ferè vnciarum longitudine. Atque Calix iste clausus altitudine sesquiunciæ, digitiq. maioris crassitie est: pentagonus figura, & non dissimilis Melantij capitulo iam deflorato, & semunculorum pleno, verùm non integer, vt ille; sed ex quinque occlusis, constrictisq. folijs constans; summoq. clausi calicis insunt quinque cornicula parua, erecta, quartę partis vnicæ altitudine, scilicet folijs reseratis insidentia. Paruulus quum est Calix totus colore viridi spectatur, cum verò apertioni properat, circà segmenta albedo apparet: in extremo quoque calicis fundo, quo pediculo committitur, tres paruæ apendiculæ spectantur, quarum quælibet videtur foliolum cum duobus granulis. anno 1619. floruit mense Augusto, 1620. Iulio 1621. Iunio, & ab imo primum flos dehiscere incæpit: continuo posteà floret vnusquisq. cauliculus, vel quotidie, vel alternis diebus se aperientibus successiuè floribus.

De Calice floris nondũ aperto.

Floris figura hæc est. Calix cum in florem aperitur; dehiscunt primo illa quinque externa folia subuiridia ab extra, intus verò alba, quæ

cor-

cornicula in ſummo gerunt, poſt quæ ſpectantur alia quinque alba foliola tenuiora, & flaccida non corniculata; ſed folijs roſarum ſimilia, aliquando tamen ſtrictiora, quæ inter illas poſita, expanſo flore, Roſę figuram efformant valde extenſam, deorſum aliquantulum pendentibus ſubuiridibus illis corniculatis folijs. ſuper quæ in Orbem ſpectatur duplex ordo filamentorum, mira ſerie poſitorum: nam à quodam medio circulo prodeuntia, & ſe circumnectentia pulcram radiantem efformant rotam, atq. eam duplicem combinata filamẽtorum ſerie. pro quolibet autem ordine filamenta octuageſimum æquant numerum, rotunda, craſſiuſcula, ſuccoſa, longitudine ſeſquiunciæ, in extremo tenuiora, acuminata, & aliquantulum circinnata, colore quidem ſubuiridi, ſed punctis atropurpureis adeò maculata, vt ferè tota purpurea appareant, atq. in his filamentis in orbem extẽſis, dum benè dilatatus eſt flos, ex dictis purpureis punctis, modo magis, modo minus obſcuris, duo ſpectãtur circuli magnã flori venuſtatẽ afferẽtes: adhuc etiam centro propinquius duplex ſpectatur ordo breuiſſimorũ purpureorũ capillamentorum denſiſſimè in circulũ poſitorũ, quaſi lineæ duæ ſatis inter ſe diſtinctæ. deindè etiã magis verſus mediũ alter eſt ordo capillamentorũ paulo longiorũ mox dictis, ſed atriorũ. Rotunda deinde eſt area viridis, & ſplendens, ac nitida, in cuius medio, centrum totius floris obtinet, craſſior, exalbiduſq. pediculus columnulæ inſtar, & in imo craſſior paulò, poſteà tenuior, cui inſunt quinq. craſſa ſtamina colore viridi diluto, purpuronigris punctata maculis cum ſuis luteis, & ſatis magnis appendicibus, vt in albis lilijs, quæ cum primo flos dehiſcit per quadrantem horæ non amplius, appendicibus ſurſum diſpoſitis, & ſtellam efformantibus, recta ſpectantur; ſed cùm paululum flos proceſſit, & omninò eſt expanſus, hi petioli retorquentur, & luteæ appendiculæ deorſum pendentes nutant. ſuprà hęc in floris medio fructus rudimentum locum habet viride, rotundum cùm aliqua oblongitudine, ſeù quinquangulum, acſi obſcuras haberet ſtrias, magnitudine ciceris parui, ſeù magni grani tritici. Huic denique quatuor inſunt, interdum quinq ſed vt plurimum tres tantum craſſiores ſtyli, & ipſi capitati, ſeù in ſummo craſſiores cum quadam rotunda triangularitate, vt claui quaſi caput forment, & fingant, hinc à multis claui ſunt dicti. viridi colore, & purpureis punctis: in flore clauſo coniuncti primo ſunt, & erecti, mox aperiente ſe flore diſiunguntur, & eo tempore appendiculę (vt dixi) ſupra florem ſtellam efformant quaſi auream nimirum flore ſemiaperto, quod euenit breuiſſimo tempore, ſed ſtatim atq. flos fuerit optimè expanſus, momento temporis, & in inſtanti (vnde niſi quis continuò, & aſſiduè florem dehiſcentem aſpexerit diligenterq. hoc non notabit) contorquentibus ſe

Flóris figura

Craſſa ſtamina.

Fructus rudimentum.

Supremi ſtyli capitati.

illis

illis quinque pediculis,seù crassis staminibus,& stellæ coniunctæ delentibus formam appendiculis deorsum contrario modo versis, ita etiam eodem tempore clauiformes superni styli contorquentur, & deorsum vergunt,quæ floris apertio, actio, & motus, pluries à nobis magna diligẽtia,& attentione inspecta, magnã oculis,& animo curiosos voluptatẽ, & iucunditatem attulit: Flos in meridie ipso expanditur, & citò, & latissime,sic etiam remanet nocte tota,sequenti die paulò post solis ortum clauditur omninò in campanulæ satis angustæ formam, adeòq. breui marcescit, vt 24. horarum spatium apertus minimè pertingat.

Excusatio Auctoris.

Longior, & nimis diligens videbor fuisse in hoc explicando flore; sed necessarium id visum fuit, vt dilucidarentur, & clarè innotescerent ea, quæ huic tribuuntur flori,an vera,vel falsa,& adscititia sint. veritati quidem non obstitit Monardes scribens. *Florem habet albæ rosæ persimilem, in cuius foliis aliquæ veluti passionis Christi figuræ delineatæ conspiciuntur, quas magna diligentia istic pictas existimes eam ob causam elegantissimus est flos.* Verùm Auctor Bononiensis scribens vnicum tantum habere folium campanulæ instar, non leuiter est deceptus,præterea simul cùm Bosio Coronam addens 72. spinarum, merum figmentum attulit: sed excusandi hi sunt; nam relata referunt,& admirantur, & qui retulerunt (alioqui viri grauissimi) non perfectè poterant reminisci veræ formæ,& omnium particularitatum: sed aliorum scriptis omissis, veram plantam in Horto Illustriss. Domini mei viuentem pro Theologis (si licet) quæso considéremus (intra meos tamen terminos.)

Christiana floris consideratio.

Qui in summo sunt claui adeò perfectè sunt figurati vt addi nihil possit, interdum tres, interdum quatuor sunt, & etiam fuere, qui tres, & qui quatuor D. N. I. C. Clauos fuisse docerent, (sed obstat in aliquot floribus, quinq. vt dixi clauos apparere) in flore aperto contorti sunt,& atris punctis maculati, quasi sanguine infecti, & iam è cruce sublati. frúctus rudimentum in flore ipso spongiæ potest comparari, quæ cum aceto, & felle oblata Saluatori in cruce fuit. Stella verò in semiaperto flore,cælestis Domini passionem,seù stellam Magis præeuntem,in aperto verò hæ quinq; particulæ multa alia possunt significare, vt quinque plagas. Basis fructus, & illorum quinque pediculorum, Columnæ, cui illigatus Dominus fuit, non obscurè assimilatur. filamenta verò fustibus perbelle assimilabuntur sanguine perfusis(nõ coronæ vt aliqui) circuli autem illi purpurei in filamentis apparentes coronam spineam sanguine madidam ostendent. alba folia puritatem, candorem, & albam vestem Saluatoris demonstrabunt. Corniculata folia, & intus alba, ab extra viridia spem, ac puritatem cum aculeo, idest penetrantem, quibus præditus debet esse quilibet fidelis,& misteria Christi passionis am-

plecti

plecti. folia sunt vnica, quia vnus Deus, trigona, quia tres personæ. Planta natura sua apta ascendere ad cælum vsq. si eousq. adminiculum acquireret; sed non sine capreolis: ideò Christianus, qui natura sua est aptus ob merita passionis in flore depictæ, vsq. ad cælum ascendere, adminiculis eget, quibus incumbat, & adhæreat charitatis, quæ amplectitur, &c. planta etiam recisa ad radices, regerminat, vt noscamus, qui passionis misteria in corde retinet, nullam mundi iniuriam obesse illi posse. Dulcem, & odoratum postea affert fructum, passio enim D. N. delectabilissimum, & vtilissimum affert nobis fructum. Sed satis. Ego, vt verum fatear, tantam misticitatem, nisi per vim, in hac planta non aspicio. vnde cum dicant aliqui omnia misteria passionis D.N. Iesu Christi in hoc flore apparere, & ideò vacari *Fior della Passione*. mihi non satisfacit. Nam in hac tota planta Crux non apparet, quod primum, & principalissimum passionis Saluatoris est signum, clauiformes styli quinque spectantur, lanceam non video, alia, quæ attuli per vim contorsi, & idem in infinitis plantis facere possem, & ita per consequens infinitæ essent plantæ passionis. Sed ad plantam ipsam redeamus.

Falsa relata à Bosio.

Retulit Bosius, dilatari florem oriente sole, & eo occidente claudi, quod falsum obseruauimus, sed eo, quod diximus, modo, clauditur, & dilatatur. Nec clausus permanet campanulæ instar, vt idem scribit, sed expansus est omnino rosæ in modum, quum verò die sequenti clauditur, tunc campanulam efformat, & ita remanet per duos dies semper eodem modo, postea decidit, quãdoq. siccatur in planta, si fructum non perfecerit, vnde non omnes apud nos fructum perficiunt, sed pauci admodum.

Floris diuersi coloris.

Nec reticendum quod ab Indis accepit Bosius, vt scribit *Florum folia in Perù esse leonato colore, seu fuluo, & in noua Hispania alba rubeis maculata punctis*. At mihi retulit clarissimus, & eruditissimus vir Ioannes Berclai Scotus in Viridario Regis Angliæ vidisse se hunc florem luteum, qui forsan erit Bosij Leonatus, & Peruanus. noster autem flos cum sit albis folijs erit alterius plantæ, & ex noua Hispania dicta, at neque in nostris albis folijs rubræ illæ maculæ apparent.

De fructu Maracot.

SECTIO SECVNDA

DE fructu ſcribit Petrus Cieza parte prima Hiſt. Peruanæ cap. 28. *Granadillæ fructus grati admodum ſaporis, & iucundi odoris eſt.* Monardes ita. *fructus Granadilla appellatus ab Hiſpanis ob ſimilitudinem, quam cum noſtris granatis habet: nam eiuſdem ferè eſt amplitudinis, atq. etiam coloris, quando maturus eſt, niſi quod corona careat; in eo reſiccato, ſi agitetur, ſtrepitum edit ſemen intus occluſum, piri ſemini ſimile, aliquanto maius, tuberculis quibuſdam eleganter elaboratus, & aſpectu iucundus, pulpa candida eſt, & ſaporis expers.* deindè ait. *Fructus ipſe ſunt Granatula iam dicta, quæ matura acidulo liquore abundant, & ſemine plena ſunt: aperiuntur vt oua, & liquor ille cum magna voluptate ſorbetur ab Indis, & ab Hiſpanis: nec etiam ſi multos ſorbeas vllam ventriculi grauitatem; ſed potiùs aluum emollitam ſenties. fructus temperatus eſſe videtur, & aliquantulum humidus.* Boſius hęc protulit. *Maturus fructus* (vt aiunt) *luteo eſt colore maculis viridibus infectus, qui plenus ſuauiſſimo eſt liquore, quaſi moſchi, & ambræ, & guſtui gratiſſimo.* & hæc quidem apud ſcriptores reperi. Verum dicam ego fructus immaturus viridis eſt, deinde matureſcēs citrineſcit, figura potiùs malo, ſeù arancio, ſed ſiccus ſolatro pomifero, quàm granato aſſimilari mihi videtur: immò paruũ limonem omninò repreſentat. cortex etiam nõ craſſus, vt Granato, ſed membranaceus ſolatro, dicto pomifero & capſico, quodammodo æmulus: ſed ſub membranaceo cortice ineſt medulla quædam ſpongioſa candida, medium fructus eſt vacuum. ſemen lateribus fructus interna parte hęret, triplici per longum ſerie, nullis intus ſeptis, ideò maturum ſemen in fructu ſicco ſeparatum ab eo vbi adhærebat loco, & in vacuitatem decidens, ſonitum intus reddit, concuſſo fructu. ſegmenta autem in hoc fructu melonis inſtar, & pomiferi ſolatri, ſpectantur, tam extra, quam intus. Viridis (vt dixi) fructus paruulum limonem (nobis *limoncello* dictum) omninò emulatur aliquanto eſt oblongius, ſeù non perfectè rotundus, vt potiùs aliquantulùm efformet triangularem formam, colore viridis, & obſcurus totus eſt nullis maculis, nec ſegmentis apparentibus.

Deſcriptio.

Figura Vera fructus.

Fructus forma.

Semina piri ſeminibus ſimilia ſunt, colore citrino.

Semen.

FRVCTVS MARACOT.

Vires huius plantæ nobis adhuc ignotæ ſunt . ſed ſi aliquid ex relatis coniectari licet , aqua in fructibus reperta , quæ acidulo, gratoq. eſt ſapore , non multum calida videtur iudicanda ob huiuſmodi ſaporem à Galeno inter frigida numeratum . ſed quia ventriculum non grauare ſcripſit Monardes , etiam ſi in magna copia ſumatur , dicemus, tenuis , ſubtiliſq. eſſe ſubſtantiæ . quia denique aluum emollit , detergendo id præſtare crederem . at folia hypnotica facultate prædita eſſe cenſeo , foliorum enim odor, ſolatrum ſapit . & ſi recordamur obſeruationis ſupra poſitę,nimirũ Muſcas in folijs reſidentes exanimari,aliquid deleterij,vel forte ſoporiferi cõtinere fatebimur. ſed nil certi affirmare audeo. ſed placet nunc memorari nobiliſſimum meum ***Nepente*** ſine opio,quod omnia ſomnifera præcellit . *iucunditate* ſumendi, pillula enim vna x. granorum pondere ſufficit . *cita*, & infallibili actione, nam præſtitiſſe ſcimus,quod alia opiata non valuerunt . *ſecuritate* denique , quia nec grauedinem capitis relinquit , nec moleſtum ſomnum parit . ſed de hoc aliàs.

Vires Maracot.

Nepente aldinum.

LAVRVS INDICA.

DE LAVRO INDICA.

CAPVT QVARTVM.

NATA nobis est planta anno 1620. ex Indicis quibusdam seminibus, quæ racematim breui pediculo 5. vel 7. simul coherebant, baccarum Lauri vulgaris formam habebant, verum non rotunda erant, Sed oblõgiuscula,& parum acuminata paruæ oliuæ figura,ab extra nigra,& rugosa,vt Lauri baccæ, statim autem Lauri speciem esse indicant. Enata planta breui in magnam altitudinem adoleuit, folia autem odore, & figura Laurum nostratem non parum immitabantur, quod primam opinionem meam auxit,vnde Laurum Indicam appellare nunc libet. Itaq. folia insunt quodammodo inter Lauri vulgaris,& Regij dicti media, vel potius cedri folijs similiora, non enim ita dura, & lucida sicut Lauro. colore sunt subuiridi, Hyeme (quæ sunt vetustiora, & casura) citrinescunt, ac rubent; longitudine aliqua excedunt palmum, alia semipalmum tantùm æquant, latitudine verò nonnulla sex vncias excedunt, mediocre folium appingi curauimus. Mansa folia amariuscula primò sunt; postea cum dulcedine pauca, mucilaginosa, & odorem nostratis Lauri referunt. foliorum autem pediculus, qui crassior est, atq. etiam ramorum lignum subdulcia sunt. sed mirùm quanta mucilago in ore sentiatur viscida, & lenta his mansis,id nulla alia in re vnquã obseruaui, quamuis vltra mille plantas degustauerim. Sed neque talis apparet vnquam mansis communibus mucilaginosis seminibus, vt cytoniorum, psillij, &c. nec radicibus alteæ, &c. quod vt mirabile mihi apparuit,sic notatu, & aliena consideratione dignum censui: ex hoc enim fortè aliqua vis recondita tàm admirabilis plantæ inuestigari posset. Et quidẽ Petro Castel. Medico eruditiss. in animum cecidit,syr. ex decocto foliorum loco syr. de altea,asperitati gutturis,& vocis fortasse prodesse posse. hucusq. apud nos florem non produxit.

Odor foliorum.

Descriptio foliorum.

Folia mucilaginosa.

Coniectura P. Castelli.

Dubitauimus aliquando cum Viris Botanicis Eruditissimis, an esset Cinnamomi, seu Cassiæ, seu Cannellæ planta, nec læui coniectura. nam ex Garzia ab orto Cannellæ arbor est *folijs Lauri quidem colore, sed forma ad Citri folia accedente*. Franciscus de Tamara scribit. *in freto maris*

An sit planta Cannellæ.

Auctores asserentes cānellam arborem esse lauro similem.

Erythræi Cinnamomi arbores, & Lauros maris æstu interdum operta inueniri. Lud. de Barthena in nauigatione sua scribit. *Cannellæ arborem laurum proximè referre, præsertim foliis, item baccas lauri modo ferre, sed minores, & candidiores.* Odoardus Barbossa testatur *Arborem Cannellæ esse lauro similem.* idem affirmat Theuetus. præterea Petrus Cieza part. 1. Chronici Peruani cap. 40. Franc. Gomara in Historia generali cap. 143. Augustinus Carate lib. 4. Hist. Peruanæ cap. 2. Cannellæ arborem dicunt esse folio laurino. Christ. Acosta *Folium laurino simile, letius tamen colore dilutiore, & minus siccum.* Præterea Nicolaus Monardes in nouo Orbe nasci Cannellam retulit, & folia habere laurinis similia dixit. nostra autem arbor folia lauro, ac cedro similia habet. Secundo ex Garzia *fructus Cannellę est niger, rotundus, auellanæ ferè magnitudine, aut exiguis Oliuis similis.* Gomara verò, Carate, & P. Cieza: dicunt fructu esse racematim coherente. Acosta: fructum maturum, nigrum, & splendentem dixit. Tertiò, sapor mucilaginosus, qui est in nostra Planta videtur etiam adesse in Cannella quadam nostri cassiam legitimam putant, & in mandendo lentor quidam sentitur. sed alterius generis plantam esse conuincit semen ipsum à me ipso satum; non multùm tamen à cannella dissimilem esse plantam censemus. nã Lauri speciem aliqui faciunt, vt Cæsalpinus, & Cardanus lib. 8. de subt. pag. 303. *Cinnamomum* (ait) *Lauri arbori haud absimile est, folia foliis, truncus trunco similis, nisi quod humilis est; & latè vt salix diffunditur. sed & cinnamomi baccæ Lauri baccis: verùntamen illæ his minores sunt, & candicantes. Vndè licet coniectari Arborem vnam esse; sed regionibus solùm distingui.* Huic tamen pluribus obstat Scalig. exerc. 144. qui legi poterit. de Cassię odoratę foliis, simile quid videtur scripsisse Dioscorides nam ait: *foliis piperis.* folia autem Piperis, ex Garzia sunt mali Assirij effigie, & icon apud Clusium spectari potest. immo præstantior Cassia apud eundem Dioscorid. vocatur Daphnitis. à Lauro, qui Græcè Δάφνη à Daphnide Virgine in Laurum arborem conuersa.

Fructus cannellæ.

Cannellæ quædam species mucilaginosa.

Cannella Laurus est Indica.

Folia Cassiæ qualia Dios.

Aliquando suspicatus sum corticem illum, atq; etiam arborem de qua loquitur Clusius Exot lib. 4. cap. 1. conuenire cum nostra Lauro. nam *foliorum* (inquit) *odor Laurinorum foliorum odorem æmulatur, sed illis sunt latiora, & magis viridia.* Deindè suspicari etiam possumus, an Cortex, de quo Clusius lib. 4. cit. cap. 2. dubitat an sit Cassia Veterum, fuerit ex nostra Arbore. ait enim *Aliquo temporis spatio ore retentus hic cortex, præter acrimoniam lentorem quendam habere deprehendebatur.* id autem suspicari me inducit maximus in mandenda nostra arbore lentor. deindè subdit Clusius de Cannella Iauaica. *Eius odor exiguus, imò penè nullus, sapor, qui in viliore cannella, aut in cortice modo descripto; in quo tamen mandendo obseruaretur quidam lentor, & veluti gummositas, quæ vel summis tantùm digitis*

Cortex à Clusio allatus.

Alter cortex eiusdem.

Cannella Iauaica.

admo-

admotis inhæreret, & quodammodo glutinis inſtar diſtendi poſſet. huiuſmodi lentorem ego obſeruaui in ſiccis etiam folijs noſtris, quamuis magis in viridioribus. ſed nihil certò affirmare audeo.

Sed poſt quam in Caſiæ, Cinnamomi, & Cannellæ mentionem incidimus, de his opinionem meam non ſilebo. Quamuis enim plurimos legerim affirmantes Cannellam vulgò dictam, eſſe antiquorum Cinnamomum, inter quos Garcias ab Horto. ijs tamen multiplici de cauſa ſubſcribere nequeo. Vnde dico nos deſtitui verò cinnamomo, & cannellam vulgarem non eſſe niſi Antiquorum Græcorum Caſiam ligneam: cum autem plurium fuerit ſpecierum Caſia, ita etiam nunc diuerſarum ſpecierum cannella reperitur.

Nos carere vero cinnamomo.

Prima ratio eſt, quia Caſia antiquorum Cortex erat, Cinnamomum verò lignoſus ſurculus, difficiliùs à cortice ſeparabilis. At cannella vulgaris cum ſit ſolus Cortex, ſola Caſia erit. id probabo clariſſimè ex dictis antiquorum, cinnamomi ſiquidem attributa, in nulla cannellæ ſpecie reperiuntur.

Prima ratio à cortice.

Secundò Dioſcor. c. de Corallo. *Corallum laudatur ramoſiſſimum, cinnamomi figura, fructicis forma.* ſi vera ſunt Dioſc. verba, debent conuerti, & cinnamomum debet eſſe figura coralli. ſed vbi, rogo, eſt in noſtra cannella forma, & figura coralli, ideſt ramoſitas? in nulla cannella reperitur, ergò nulla cannella habet figuram cinnamomi, igitur non eſt Cinnamomum.

2. ratio à figura coralli.

Tertio Gal. 1. de antid. 14. *Eſt Carpeſium herba Phu appellato genere ſimilis.* deindè. *Tenuia autem quædam Carpeſij ſarmenta cinnamomi virgultis ſimilia ſunt.* Si igitur quæ æqualia ſunt vni tertio, etiam æqualia inter ſe. Cinnamomum, Carpeſium, & Phu ſimilia erunt. at Phu ex Dioſc. *Ex obliquo villoſa in nigri veratri, aut iunci modum.* & ex Oribaſ. *habet adnaſcentes radiculas exiguas, vt iuncus odoratus, aut veratrum nigrum inter ſe complicatas.* nulla video in vulgari cannella ſarmenta, nulla virgulta, non iunci formam, non radices complicatas. ergò in noſtra cannella nulla adeſt carpeſij ſimilitudo, proindè neque Phu ſimilitudo; ſi verò horum ſimilitudo non adeſt, neque aderit veri cinnamomi ſimilitudo. ob id negandum vulgarem cannellam eſſe antiquorum cinnamomum.

3. ratio à ſimilitudine Carpeſij, & Phu.

Quartò Gal. 1. de Antid. 13. *Superſunt adhuc ibi multa vaſa lignea, quæ varias cinnamomi ſpecies continent, quarum nulla tamen velut truncus, in ramos plures diuiſus, multùm attollitur: ſed hellebori figuram per ſe fert, immo verò Damaſonij, quod è Creta ad nos defertur.* Hic docet Galenus in illis vaſis cinnamomi, tunc temporis nullam contineri integram cinnamomi plantam, nec etiam valdè magnam, vt quæ velut truncus in ramos

4. ratio à ramis.

plures diuisus attollatur, seu coralli figura: id accidere voluit ob Imperatorum post Antoninum incuriam, qui deficiente optimo, & primi generis cinnamomo, nouum, & optimum habere neglexerunt, quod igitur reliquum cinnamomi remanserat, breuius erat, & tantùm Hellebori, vel Damasonij figura. At qualis forma Damasonij? ex Dioscor. *Est radicibus tenuibus, vt veratri nigri*. in nostra autem cannella non solùm nunquam spectauimus notas optimi cinnamomi, s. truncum in ramos plures diuisum: sed neque notas deterioris. s. formam rad. hellebori. non solùm paruitate, & tenuitate, sed neque etiam ramusculorum plurium simul ortu, & coniunctione. ergò nostra cannella caret notis, & figura, tàm optimi, quàm deterioris cinnamomi.

Ab Hellebori, vel Damasonij figura.

Quinto Galenus subdit de illis cinnamomi reliquijs. *Quæuis autem cinnamomi species ab vna radice, ceù frutex quidam paruus consurgit, emittitq: hæc sex, illa septem virgulta, vel paulò plura, pauciorauè, non æquali tamen omnia longitudine sunt, verùm, quod maximum est, pedis Romani dimidium nõ excedit.* Sed quis vnquam ex nostris tale cinnamomum vidit? quod tamen non erat optimum eo tempore putatum. nostra quidem cannella reperitur vltra duos pedes longa, sed cortex est vacuus, & non virgultum, & semper vnitas sola, nunquam associatio plurium spectatur ab vno communi exortu.

5. ratio à pluribus virgultis.

Sexto, Cinnamomum ramusculus est non simplex cortex. Galenus arborem esse primo dixit, quam non equidem fuisse valdè magnam existimo, etiamsi arca magna esset in qua integra arbos Romam delata fuit. Arca enim cubitos quatuor, & medium longa erat. deinde ait Galenus. *Ex hoc cum accepissem ramusculos aliquot apud me deposui*. Ex quo patet cinnamomum fuisse ramusculum, non solùm corticem. qualis nostra cannella, quamuis pro optima habita.

6. ratio, quin ramusculus, non cortex.

Septimo, cinnamomi ramositatis testis est Dios. qui scribit. cinnamomum Mosyliticum *præferri tenuibus ramulis, ac frequentibus nodis cintum*. deindè vt optimum nosceretur, sic monet. *vellito ab radice surculum*. & tertium genus *fructicosum* dixit. Quartum autem genus *magnam habens radicem*. Quintum verò *densa radice firmatum*. cui subscribit Galen. de Ther. ad Pison. 12. *non magnam radicem habens*. deindè de Mosilitico: *virgas paruas, & subtiles, ramos densos*. deniquè autem ait: *Quæuis autem cinnamomi species ab vna radice; ceù frutex quidam paruus consurgit, emittitq. hæc sex, illa septem virgulta vel paulò plura, pauciorauè, &c.* nec renuit Plin. lib. 12. c. 19. *Ipse frutex duorum cubitorum altitudine amplissimus, palmiq. minimus, quatuor digitorum crassitudinis, statim à terra sex digitis, surculosus, arido similis*. deindè ait. *Præcipua bonitas virgultorum tenuissimis partibus, ad longitudinem palmi. secunda proximis breuiore mensura, atq. ita*

7. ratio, quia ramosum & cum radicib.

ordine.

ordine. vtiſſimum, quod radicibus proximum, quoniam ibi minimum corticis in quo ſumma gratiæ. Qua de cauſa præferuntur cacumina, vbi plurimus cortex. ita patet ramoſum, & tenue fuiſſe antiquum cinnamomum cuius nullam notam habet officinarum cannella.

Octauo, ſi de colore loqui voluerimus, habemus Galenum loco cit. ſic docentem. *colorem denique talem habere, qualem ſi quis lacti nigrum colorem admiſceat, atque cærulei, quem vocant, aliquantulum addat.* profecto huiuſmodi color in nulla cannellæ ſpecie conſpicitur. ſicut nec color à Dioſc. traditus, ſcilicet. *Nigrum ex vinoſo in cinereum vergens.* deficit igitur cum reliquis etiam conditionibus cannellę ipſi color antiquo cinnamomo tributus. Iurè igitur dicimus, nos carere vero antiquorum cinnamomo. nam in cannella vbi eſt cinnamomi radix? in terra certè relicta eſt. Vbi ſimilitudo corallij ramoſi? vbi ſimilitudo radicum Carpeſij, vel Phu, vel Damaſonij, vel Hellebori? vbi ſunt ſex, vel ſeptem virgulta ab vna radice? vbi denique color veri cinnamomi? 3. ratio à colore.

Nono, ſi conſideremus Dioſcor. totum cinnamomi caput. ſub nulla eius ſpecie tegi poſſe cannellam cernemus. Etenim Moſiliticum cinnamomum eſſe nequit, quia colorem non habet cannella, quem ſcripſit Dioſc. non tenues ramos, non frequentes nodos, & à quo velli ab radice ſurculus nequit. inſuper deſideratur odor rutæ. nec non ſapor quadantenus ſalſus. ſic neque ſpecies eſt aliquantum à Moſilitico diſtans. neque item 3. non enim nigrum, neque fructicoſum, ſeu ramoſum. neque 4. fungoſum candicans, aſpectu tuberoſum, magnam habens radicem. denique neque 5. denſa radice firmatum. ecce cannellam non eſſe vllam cinnamomi ſpeciem. Neque etiam dicere poſſumus eſſe Xylocinnamomum, ſeu lignoſum cinnamomum. nam hoc eſt *ſarmenta longa* (ſeù vt Matt. legit virgulta breuia) *robuſtaq. ferens*. concludamus ergo cannellam officinarum cuiuſcunq. ſit ſpeciei, non poſſe eſſe, nec dici antiquorum cinnamomum. 9. ratio.

Addam apud me eſſe baculum ex veræ cannellæ arbore, quem ſalicis eſſe diceres, (vt non ineptè Theoph. caſſiam Amerinę ſalici comparauit) longitudine quinque palmorum, craſſitudine pollicis, intùs ligno leuiſſimo, & quaſi ſpongioſo, & albo, inodoro, & inſipido. extra nodi pauci, parui, & inter ſe diſtantes ſpectantur, cortex eſt tenuiſſimus, & vnicus, intùs leuis, extrà rugoſus, quaſi ſalicis modo, color rufus, & ſimilis ſalici; non colore cinereo vti illud Matt. ſcabroſus, cum aliquibus maculis paruis, nigris: odor nullus ſentitur; ſed cannellæ eſſe lignum clarè oſtendit ipſe cortex, qui quamuis tenuiſſimus, & nullam cannellæ faciem præſeferat, tamen manſus ipſiſſimam cannellam eſſe manifeſtat. Sed de veri cinnamomi defectu mecum ſentiunt aliquot viri Apud auctorem baculus ligni cannellæ.

Auctores nobiscum sentientes.

eruditissimi, vt Matt. com. in Dioſc. Monachi in Meſ. Io. Monard. lib. 6. epiſt. 3. de Theriaca. & lib. 8. epiſt. 1. B. Marantha lib. 1. Theriacæ Theuetus, & alij.

Auctores cõtrarij sentiẽtes ad nos deferri cinnamomum.

Contra tamen non paucos ſenſiſſe lego, qui cinnamomum ad nos ferri cum caſſia, & cannella mixtum ſcribunt, vt Fuch. lib. de comp. med. Amatus Luſitanus in Dioſc. And. Cæſalpinus lib. de Plantis. Lacuna lib. 1. c. 13. Garzias ab Orto lib. 1. cap. 15. C. Cluſius in com. N. Monardes cap. 25. Coſteus in Meſ. cõm. de elect. cinnamomi. Scaliger de ſub. exerc. 144. Franc. Alexandri radio 1. Apollinis. Nicol. Stelliola. de Theriaca. Euangeliſta Quadram. de Theriaca c. 5. & 12. & alij. Sed allatas à nobis rationes vellem ſoluiſſent. nec ſatis eſt, quod reſpondet Coſteus. nihil referre, quod nudus ſit cortex. quia Indica commentaria cinnamomum eſſe aſſerant. non ſufficit, dico, horum auctoritas, ſine ratione. ſed addit. non poſſe negari cinnamomum eſſe lignoſum virgultum, planta enim non eſt, nec cortex ſine ligno. tamen cortex cinnamomi olim expetebatur. teſte Theoph. 9. de Hiſto. Plant. ſcribente cap. 5. non in ligno, ſed in cortice gratiam eſſe, proptereaq. quod radici proximum eſt, quia minimum corticis plurimum autem ligni habet, eſſe deterrimum: ſumma verò cacumina plurimum corticis, & ligni parum habentia eſſe laudata. Reſpondeo nõ negandum maiorem, vel potius totam odoris gratiam in cortice reſidere. tamen ex quo colligat Coſteus adhiberi ſolum cinnamomi corticem nõ video. nam ſi ſolus cortex à ligno ſeparatus in vſu fuiſſet, ad quid electio illa cacuminum? nam delibratus cortex quamuis infrà tenuior, ſuprà craſſior ſpectaretur. tamen totus eſſet cortex. & non efficeret illam differentiam à Theo. notatam. ego verò cenſeo totum ramuſculum cinnamomi in vſu fuiſſe cum cortice, & ligno, ſed quia cacumina ob craſſiorem corticem, ac teneriorem, & lignum nondum induratum odoratiora, & ſapore acutiora erant, ideò magis expetebantur cacumina. propè radicem verò quia lignum creuerat, & cortex attenuatus erat, deterior pars ea habebatur; ſic in nouellis ſurculis cedri, vel lauri 4. digitos longis, cacumina plurimum corticis habere ſpectamus, tenera, odorata tota, ac tota aromatica. deindè verò cum creuerint, & medulla interna in lignũ obduruerit, ſoli cortici tenuiori effecto, remanet odor, ac ſapor. ſed in his cacuminibus ſciendum etiam difficillimè corticem à ligno poſſe ſeparari. vt ego tentaui in noſtratis vulgaris lauri ſurculis nouellis. ſed nec ab vllo Antiquo ſcriptore colligere potui, cinnamomum decorticari, nec à Dioſc. nec Galeno, Theoph. immo Plinius mihi fauere videtur qui lib. 12. cap. 20. *Caſſia naſcitur craſſiore ſarmento, tenui cute, verius quam cortice: quem contra atque in cinnamomo leuari*

Soluitur eorum reſponſio.

Reſpõdetur Theophr.

Opinio noſtra.

& exina-

& examinari pretium eſt. deindè agit de modo corticem auferendi: itaque in cortice leuando contrà atque cinnamomo agendum eſt, non ſimiliter. ergò non auferendus cortex à cinnamomo. Sed hæc ſatis. hoc addam in meo baculo è cannella, ſeù caſſia. corticem eſſe valde tenuem, & vnicum, & manifeſtè apparet non fuiſſe ablatum alterum corticem vndè neſcio quid dicant ij, qui duplicem ineſſe cannellæ corticem, dicunt. At in meo baculo cortex tenuiſſimus eſt, & non craſſus, vt cannella qua vtimur,; ſed adeo tenuis eſt, vt à ligno difficillimè ſeparari queat, at ſapor cannellæ acutiſſimus, cannellæ baculum eſſe manifeſtat quare imaginor corticem, qui adfertur, non eſſe ramorum, & baculorum, ſed caudicis veteris. veluti è ſubere arbore cortex aufertur à craſſo ſtipite non à ramis.

FOLIVM, ET BACVLVM CANNELLAE.

Paulò ante Dicam me habere cannellæ baculos aliquot, cortice tenuiſſimo præditos, ſapore ſuauiſſimo, aromaticoq. vt optima cannella. iconem curioſis oſtendere poſſum tantũ. Sed ad me accedentibus, vel ad præclariſſimum, eruditiſſimumq. Virum P. Caſtell. cui dono dedimus huiuſcemodi baculos aliquot, ad Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. meum Principem, & Card. ampliſſ. Odoard. Farneſium, ab India, inter alia rariſſima, tranſmiſſos. Sed folium etiam cãnellæ pingi curauimus, quod ſimilitudinem magnam habet cum folio indo, ſeu Tamalapatra Cluſij, vt vtriuſq. picturas conferenti patebit, vnde aliqui decepti ſunt opinati idem eſſe, ideò Garzias lib. 1. cap. 19. *Scribit Franciſcanus quidam in Aethyopia gigni, ſibiq. datum eße, cum inſcriptione foliorum cannellæ. Sed valde hallucinatur. Non in Aethyopia nulla eſt cannellæ arbor, neq. folium ſimiliter fieri autem poteſt, vt ad eum miſſa ſint cannellæ folia cum ipſa cannella ea enim non multùm à folio differunt Indo, niſi quod cannellæ folium anguſtius, & minùs acutum eſt, tribuſq. illis coſtis ſine neruis caret quos folium Indum habere diximus* Ego aſſentior folium cannellæ, & Indum dictum eſſe diuerſa. nam vulgare folium indum, vt ego deguſtaui, & Cluſius etiam refert, lauri folium guſtu refert, at cannellæ folium ſapore ſuo cannellam ipſam repreſentat, ob quem refelli nequit. Sed aſſentiri nequeo Garzię dicenti, folium cannellæ, tres illos neruulos non habere, nam meum folium illos oſtendit. & Chriſt. Acoſta Aphricanus ſcribit cannellæ *foliũ tribus neruis inſignitum, &c.* Sed de cannella ſatis, vnum admoneo folium noſtri lauri non habere illos tres neruulos: & folio cannellæ manſum, vel etiam folium Indum, non habere viſciditatem illam.

DE HOLOLIVCHI.

DE HOLOLIVCHI

Seu Conuoluulo Peruuiano perpetuo.

CAPVT QVINTVM.

EXIT hæc planta folijs corniculatis, vti primùm emergit è semine etiam Conuoluulus nostras, seù Campanula azurrea, tàm diurna, quam nocturna, folia deinde cętera oriuntur dicto Azurreo conuoluulo formą similia: seù potiùs similiora Apocino latifolio, & cordis quodammodo figura, non ita candicantia, vt Apocino, verùm duriora, estque verè folium colore ex atrouiridi, leni superficie, & splendenti, ambitu leui, & simplici, in cacumine acutior, tenui carne, sed solida. nunquam folia exeunt bina, & paria, sed impari exortu, nec eadem distantia: præterea cum primò oriuntur, & per aliquod tempus, medium folium apparet: nam folij binæ alæ inter se coalescunt, & conniuent, nec aperiuntur, nisi iam grandi facta fronde. Vnicaulis est ab radice, deinde fructicosa, ac ramosa admodum euadit, vicinis fruticibus sese facillimè contorquens. Caulis valdè lignosus est, intus vacuus, extra cortice cinereo. Planta frigus valdè timet, nàm quolibet paruo vento flante, statim teneræ summitates læduntur, & emoriuntur. Perpetuò viret natura sua; nam quamuis primo anno apud nos Hyeme, ob frigora ingentia, aliquot plantæ folia omnia dimiserint; vna tamen planta, quę cæteris erat validior, & meliùs custodita, sua folia per totam hyemem retinuit, & vsquequo aduenientę vere alia noua folia orta fuerint, & sic constat natura sua perpetuò virere. tardè florem, & semen profert apud nos, nam anno 1619. habebam octo plantas, quæ primam hyemem omnes transegerunt, & cum nec primo, nec secundo anno florem produxissent, hyeme secunda omnes periere plantę. cum frondem, aut ramusculum secabam non emittebant succum lacteum, vt Apocinum, sed aquam viridem, & tenuem. Henrico Coruino Botanico Romano, qui easdem quoque habebat plantas, & sine prole, & flore secundo anno periere.

Descriptio foliorum.

Qualis sit Caulis.

BALANVS MIREPSICA.

DE GLANDE VNGVENTARIA.

CAPVT SEXTVM.

NVCIS, quam Græci βάλανον μυρεψικήν, seù Balanum Myrepsicam, Latini Glandem Vnguentariam dicunt. Plin. verò Myrobalanum, idest Odoratam Glandem. Arabes scriptores Ben, seu granum Almesus, Hispani Auellanam Indicam, Romani Bene, nunc plantam in Farnesiano Horto viuere demonstraturi sumus. Nomina.

Ex Centenis Glandis vnguentariæ vsualis, & vulgaris apud nostros Myropolas fructibus, qui satis recentes mihi videbantur Illustriss. & Reuerendiss. D. D. meo in maxima copia allatis, quos experiundi gratia terræ commiseram, vnica tantùm enata est planta anno 1618. quæ in hunc vsq. perdurat annum. Cuius fructus quamuis nostris Myropolis, & vnguentarijs, ac Plebi sint noti, & vulgares, planta tamen ignota est, huc vsq. à nemine ex nostris Botanicis in Italia visa, neque exculta, quod sciam, vllibi in Europa. immo facies, & figura admodum dubia, & controuersa est inter simplicium scriptores. Ob id eius ad viuum pictam Iconem, & exactam Historiam rei herbariæ studiosis non ingratam futuram spero. Quamuis enim Veronensis Pona Montem Baldum peregrinans nouellæ arboris pictam figuram è Creta à Bello transmissam viderit, & in lucem ediderit, quia tamen recens, iuuenis, ac nouella admodum planta pingitur, & diuersa ab adultiore, & quod magis est sine vllis notis: ideò nos alacriter historiam, atque Iconem nostram proponemus. Ex 110 seminibus vnica enata plãta.

Primo anno exorta planta quatuor, vel quinque à radice surculos emisit, quos vno, tantùm relicto, Ioannes horti Custos admodum diligens abstulit. Relictus surculus octo, vel decem tantùm folia emisit ramosa, quibus inerant alia folia Heliotropij folijs similia, vt etiam apud Ponam spectantur, rotundiora, quàm Myrto, nec acuminata, sed subalbida; aduentante hyeme foliola primò deciderunt omnia, & remansere folia ramosa, quæ etiam tota simul postea cecidere, tandem remansit medius cauliculus semipalmi altitudine, qui deinde Hye- Descriptio plantæ Mirobalani.

FOLIVM GLANDIS VNGVENTARIAE.

me perijt. Secundo anno à radice germinauit, & in palmi altitudinem caulis vnicus excreuit, hyeme tamen cecidere eodem modo primo foliola, deinde ramoſa folia, poſtremò etiam cauliculus perijt. hoc tandem anno 1622. in humanam creuit altitudinem, & ſpero fore vt caulis viuat hac hyeme, robuſtus enim ac lignoſus videtur. à radice vnicus eſt ſtolo vndiq. folijs inordinatè ortis ſeptus. primo autem aſpectu, planta viſa, diceres eſſe Geniſtam: ſed præcipuè Autumno, decidentibus enim foliolis, remanent folia ramoſa, ob id quadam Geniſtæ facie, quæ quidem folia videntur eſſe rami ipſius Arbuſculæ, & multi fuere apud nos, qui induci nequirent, vt crederent, totam illam tenuium virgarum, veluti iuncorum congeriem (ſurſum enim ſpectant) eſſe vnicum folium. ſed totum iſtius plantæ folium tale eſt. A parte qua cauli hæret in longitudinem virgulam habet lentam flexibilem, rotundam, ac tenuiſſimam veluti paruum iuncum, vel geniſtæ ramum, ſed dimidio tenuiorem, quæ cubitũ ſuperat; & in ſummo magis tenuis, & acuminata ſit, ab hac prodeunt alati rami, ſeù aliæ tenues virgæ ſimiles, palmo longiores, valdè inter ſe diſtantes, binæ tamen ſemper, & ordinatæ quatuor, vel quinque pro latere, quæ pariter deſinunt in capillaceam tenuitatem. hoc totum ramoſum eſt folium. At ramuſculis his plurima inſunt foliola Mirti forma, ſed non acuminata, nec dura, nec Heliotropio diſſimilia, raris geniculis orta, ſed binario ſemper numero, magnitudine inæqualia, atque etiam forma, quò enim magis foliola ad ramuſculorum ſummitates accedunt, eò minora fiunt, ita vt tandem oblonga admodum, & tenuia ſint Poligoni vulgaris magnitudine, & figura. At mirti folia à poligoni folijs certè valdè diſtant: talia tamen ſpectantur foliola. Tandem iſta foliola ita minorantur in vltimis folijs, quæ nimirùm Decembri menſe oriuntur, vt ſpectare tantùm ſit virgoſa folia ſine vllis foliolis, & ita decembri menſe, geniſtæ aſſimilatur planta, nam nouellæ frondes ſine foliolis prodeunt, vetuſtiora autem folia, quibus decidere foliola ipſa ramoſa tantùm aparent. Diù, multumq. diſputauimus cum noſtro Horti cuſtode, & alijs Botanicis, qui ramoſum folium, non folium, ſed verum plantæ ramum eſſe volebant, quibus me primo oppoſui Theoph. verbis lib. 3. de Hiſt. Plant. cap. 3. vbi de Sambuco loquitur, quam folia habere dixit lauro emula. deindè ſubdit. *defluit id totum ſimul, & hinc vnum folium totum eſſe ratione putaueris*. pariter enim nos vnum folium dicemus totam illam virgoſam congeriem foliolis ornatam: quamuis enim foliola primo per ſe decidant, ob quod videri poſſent, diſtincta, tamen deinde etiam cadit totum ſimul folium ramoſum, quod ſi verè ramus eſſet, non decideret ex ſe; in nulla ſiquidē planta ramuli ex ſe cadunt, ſed ſola folia. ſecundo folia iſta ramoſa

Similitudo Geniſtæ.

Folia ſimilia ramis.

Qualia folia

Folia mirti. Folia Heliotropio.

Folia Poligoni.

Dubitatio de folio ramoſo, an ramos, vel folium.

Prima ratio

2. ratio.

omnia inter se sunt similia, & superiora sunt maiora inferioribus, at veri rami inter se differre solent, & inferiores, ac antiquiores esse solent semper copiosiores, ac maiores. Tertiò ab exortu noscitur: nam hoc ramosum folium totum simul, & semel efformatum à planta oritur, primo rubens, indè viresces, deindè nihil priori formæ additur, nisi magnitudo, quæ crescit; siuè nullum aliud germen edit, vt solent alij rami: nec foliola paulatim gignuntur; sed cum totis ramusculis. ergò non verus ramus, sed folium vnicum. quartò virgularum summitates in capillaceam tenuitatem desinunt, & cacumina clarè demonstrant, vltrò non posse germen produci, genuinorum ramorum more: statim enim summitates tenuissimæ læduntur, & pereunt, non ergò ramus, sed folium.

3. ratio.

4. ratio.

Radix.

Radix crassa est, Napi quodammodo similitudine ab extra nigra, paucis radiculis.

Flores.

Flores, & recentis fructus Notas aliàs dabimus si planta produxerit, nec non si vita plantæ, & nobis Omnipotēs Deus prorogare dignabitur.

Hactenus nostræ viuæ plantæ Historiam enarrauimus, nunc libet Antiquorum de Glande Vnguentaria dicta recēsere, & librare. circà natale solum. scribit Dioscor. *Nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Petrea secùs Iudæam.* Theoph. lib. 4. cap. 2. *sunt in Aegypto Arbores, vt Glans, & aliæ quædam, quæ peregrinari omninò nequeunt.* Plinius verò lib. 12. cap. 21 Myrobalanum Trogloditis, & Thebaidi, & Arabiæ, quæ Iudæam ab Ægypto disterminat commune est. deindè ostendit differentias inter Arabicum, seù Syriacum, seù ex Petrea oppido, & Trogloditicum, seù Æthiopicum, & Thebaicum, seù Aegyptiacum. quæ si vera sunt, mirari subit, quomodo nunc Balani arbor in Aegypto esse desierit, nam diligentissimus plantarum Aegyptiarum obseruator P. Alpinus in Aegypto nec arbores, nec fructus apparet obseruasse, cum de Ben, seu Balano hac nihil scripserit. fortè vt deperdita Balanus. ita aliæ exortæ, vt Cassia purgatrix, Tamarindi, Boabab: nunc in Aegypto copiosæ, Dioscoridi verò, qui in Aegypto vixit, ignotæ. Sed Petrus Bellon. suarum obseruat. lib. 2. c. 61. propè Montem Synai se vidisse testatur *Rupe deinde conscensa* (inquit) *Balani myrepsicæ arbores inter saxa prouenientes conspeximus. Betulæ magnitudine, similibusq. ramis; caudice etiam candido, vt procul intuentes, Betulan esse existimaremus. Pharagon incolæ, eius fructus diligenter legunt, & ex illis multum olei exprimunt. Vt autem istam arborem obseruaremus, occasionem nobis præbuit eius semen cum suis siliquis trigonis, ab incola Arabe in aceruum congestum apud Pagum.* Sed fortè Bellonius non vidit plantæ folia perfecta, sed ramosa tantùm. nam betulæ folia, nec nostra, nec antiquorum Mirobalanus habet. virgosa

Vbi nascatur

Betulæ rami & folia.

autem

autem & flexilis est Betula, corbium sportis apta, atque scopis, & fortè non dissimilis facie balano ob virgulas plurimas dum decidere foliola. Monardes autem c. 47. scribit. In insula S. Dominici quoddam genus Auellanæ reperiri, qua se Indi familiariter purgant. & esse Ben magnum vulgi. quod etiam firmat Cesalpinus de Plantis lib. 2. c. 45. Nostra autem Arbor cum sit Ben vulgare fortè erit Auellana purgatrix, & Ben Magnum ex sententia Monardes. Circa magnitudinem Theoph. 4. de Hist. Plant. cap. 2. *Glans* (inquit) *à fructu nomen accepit, illæsa, magnaq. arbor est, verùm non recta; sed contorta, materies valida, & tàm ad alia, quàm ad nauigia percommoda.* Dioscor. verò: *fructus* (ait) *est arboris Miricæ similis*. Hic Mattiol. & alij dissentire censentes Dioscor. & Theoph. dubitant, aut in Theoph. aut Dioscoridis codice mendum subesse; siquidem aut in Theoph. μυρσίνης, pro μυρίκης, aut in Dioscor. μυρίκης, pro μυρσίνης legitur. Nam in vtroque auctore facilis, lubricusq. esse potuit scriptorum lapsus, propter vocabulorum. prōpinquitatem. Sed mihi nulla videtur oppositio. Dioscor. comparat arborem hanc Miricæ Arbori, id-est eius magnitudini, & formæ, non eius folijs. nam materies valida dicitur, & contorta, vt Tamarici, sic Ericam Miricæ similem dixit, intelligens, quod sit arbor fructicosa eodem modo: sæpè enim Dioscor. arboream formam vni comparat, alteri verò folia *Philirreæ* (inquit) *arbos est ligustri magnitudine, folijs oleæ, &c.* & Sicomorus, *arbor est magna fico similis, folijs mori &c.* sed quæso cùm scribit. *Arbutus arbor est cotoneæ malo non dissimilis*. vbi est similitudo, in fructu? in folijs? nequaquam. in sola arboris figura, & magnitudine. sic igitur Glandis vnguentariæ Arbor Tamarisco magnitudine, & figura, non folijs assimilabitur. ita Bellonius magnitudinem, & ramos Betulæ tribuit non folia.

Magnitudo.

Dubium Mattioli.

Declaratur Dioscorid.

De folijs Vnguentarię glandis quęstio.

De folijs alia quæstio est, nam dissidere videntur Auctores Plinius lib. 12. c. 21. *Indicatur, & glandem esse arboris Heliotropio, quam dicemus inter herbas, simili folio*. Theoph. verò. *folium ei simile, atque myrto, oblongius tamen*. Ego qui modo in manu mea veram, viuamq. habeo plantam, quam nec Theoph. nec Plinius viderunt, non miror diuersis assimilari plantis ab auctoribus, & quandoq. ineptè: in hac tamen planta ab antiquis dicta similitudo spectari, non in toto folio, sed in foliolis debet. Heliotropio quidem Dioscoridis folium forè rotundum est, mirto verò oblongius. at ex Theoph. Balani folium etiam oblongius mirto, vndè dissimilius à rotundo Heliotropij, nos denique diximus folium adesse poligoni, quæ igitur deuersitas, & dissentio est ista? Respondeo nullum adesse absurdum: ramosarum enim frondium priora, ac rotundiora sunt Heliotropij emula, posteriora paulatim minorantur, & oblongiora mirto fiunt, vltima denique ipsissima poligoni folia vi-

Concilian-tur Theoph. & Plin.

Responsio.

dentur.

dentur. nulla igitur dissensio inter Antiquos.

Ouied. de Ben errat.

Sed inter recentiores posset adesse aliqua difficultas: nam Ouiedus in Hist. ind lib. x. c. 4. Agens de Indorum Auellana purgatrice. scribit non excrescere altitudinem duorum hominum, & foliis adesse Canabis. ego quidem crederem hunc æquiuocasse, & quamuis Auellanam purgatricem suam esse Ben dixerit apud quosdam Medicos. esse forte Ricinum, non Ben verum. & de huius vsu plura refert legenda. Doctiss. Cesalpinus Balanum Plinij folio Heliotropij censuit fortè esse Castaneas Equinas dictas ob folium Pentaphilli maiorem, Ricini magnitudinè. sed per Heliotropium Cesalpinus intellexit Ricinum, Plinius verò herbam Heliotropium voluit:

Cesalpinus de Ricino.

Lilac Matth.

Lilac Mattioli non esse Glandis vnguentariæ plantam satis cuique notum cum Romę sit frequentissima planta ob flores gratos, dicitur vulgo Siringa cerulea. Figura Arboris Ben, quam exhibet A. Marinus in Mesuem, quam dicit recepisse à P. Antonio Michelio, sine descriptione est, vnde nil dici potest, videtur ramèn aliquo modo cum nostra conuenire, sed à pictore malè fuisse depicta.

Horum fructum vsus in Medicina nullus apud nos est. quamuis antiqui purgare per vtramq. partem tradiderint, & Indis in vsu, sit vt refert Monardes, sed affirmare equidem non ausim. an Ricenum voluerit; nimis enim vehementia sunt.

Oleum de Ben.

Oleum autem expressum, tùm eo quod vetustate rancorem non sentiat communiter vnguentarijs est in vsu. tum etiam quia sine odore, facile alienos suscipit. odorem autem oleo tribuunt, nostri Miropolæ, vt Mesues docet de rosaceo conficiendo.

Diligentior expositio.

Modum autem hunc odorem communicandi, ac transferendi in oleum de Ben viris nobilibus, & odoramentis deditis gratum futurum censeo: ob id diligenter edocebo nostram encheriam, parandiq. formulam, accipito vas terreum intus vitreatum, & mundissimum (vel argenteum, vt est apud Illustriss. D. meum) altitudine cubitali, in imo strictiùs in summo paulatim se amplians, in quo stratificandi sunt flores, & Gossipium rarissimè, tenuissimèq. carptum, ac oleo Balanino imbutum, mediante crate (nè flores, & Gossipium comprimantur nimis) ex setis equinis (nè florum humiditate lædantur mucoremq. acquirant) vt distinctè autem loquamur sciendum requiri hæc.

Primò. adsit vas ✠ altitudine vnius cubiti, diametri superioris latitudine, ad palmum vnum, in fundo strictiùs, in summo latius (& Trul-

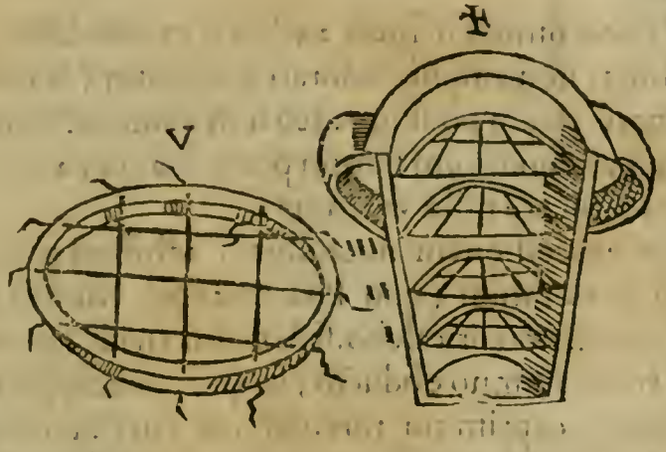

læ, vt dicunt, figura) sit ansatum cum suo operculo, sit terreum alba vitreatura obtectum, nitidissimum, & mundissimum.

Secundò. adsint flores illius generis cuius odorem quæris, qui ponantur in vasis fundo duorum digitorum crassitudine, & interposito vnius digiti spatio, vt aer liber sit.

Tertiò. adsit crates V circulo ligneo paruo confecta, & pilis equinis rarissimè dispositis, & textis, hi quidem corrumpi humore nequeunt, textura auxilio est ne imposita decidant, raritas autem non impedit transitum odorati aeris. hic circulus, seù crates immittitur in vas ✠ loco notato 1. ibi rectè permanebit, & deorsum decidere non poterit ob vasis strictiuram. hoc facto.

Quartò. in promptu sit Gossipium purissimum, albissimum, & tenuissimè carptum priùs præparatum hoc modo: aqua maris leuiter madefiat, sole exiccetur, iterum madefiat, & exiccetur, ita minùs erit corruptibile. quod Oleo Balanino nitidissimo, & optimo imbutum diligenter (ne gossipium nimis comprimatur) erit primæ crati 1. imponendum. huic verò gossipio super ponantur alij flores ad vnius digiti altitudinem. tunc intercedente pauco spatio, ne prædicta comprimantur, alia crates imponenda loco signato 11. circulo paulò latiore, vt suspensa maneat, & deorsum non decidat, huic superponatur aliud gossipium superiore modo præparatum, cui alij flores modo etiam dicto superponantur. deinde circulus tertius loco 111. notato. Gossipium, & flores modo dicto collocentur, quod faciendum 7. 8. 9. cratibus, prout opus fuerit donec ad summum vasis peruentum sit, semper adhibendo crates circulis latioribus, nè deorsum decidant, vltimo cooperiatur vas.

Cautiones in parando oleo de Ben.

Prima cautio adhibenda est. nè flores sint humidi, vel roridi, tales enim minùs odorati, & mucorem facilè contrahere, ac retribuere apti sunt, neq. e contra multùm à sole illustrati: tales enim resolutum habent odorem.

Secunda. nè flores omnes maneãt 24. horis in vase; Iasmini enim v.gr. post 7. vel 8. horas non ampliùs odòrati sentiuntur, & tunc lædere potiùs, quàm iuuare oleum possunt, ideò non maneant vltra 4. horas.

Tertia permutatio nouorum florum posset fieri per 25. vel 30. dies. sed 10. tantùm dies sufficere mihi videntur.

Quarta. circa expressionem notandum. adhiberi posse instrumentum rotundum perforatum (quo Pharmacopei vtuntur ad succos extrahendos) ex nitidissimo oricalcho, sed oleum viride solet reddere. melius erit ex ære rubro stamno obducto; in quo ponatur gossipiũ iam sufficienter odoratum, exprimitur torculari, & elicitur oleum odoratissimum. Potest etiam tale gossipium lineo panno fortiori inuolui, & torculo exprimi, ita quidem deperditur non parum olei in petia remanentis, sed clarum, & elegans habetur, quod colligitur. Hoc modo odorata olea præparata digna sunt, quæ magno cuilibet Principi, & Regi offerantur, & quolibet anno pro Illustriss. Card: meo ex pluribus florum generibus diuersa odoratissima olea parare soleo. sed postquam in mentionem odoramentorum incidi, multis haud ingratum rèor futurum, si ostendero modum conficiendi odoratissimam *Mantecam*. Sic autem dicitur odorati vnguenti genus, nomine forsan ducto à Butiro, quod Neapolitani, & Hispani Mantecam vocant, nos non ex butiro, quod facilè rancescit, sed ex adipe animalium, purissimo, & albissimo, ac sine aquæ tactu præparato, componimus. at multis quidem modis, quibus omnibus derelictis, vnum tantùm proponam omnium faciliorem, & à me aliquando vsitatum. Sumo duo vascula alba è terra vitreata, plana, & depressa, in quibus nostri Pharmacopolæ solent conseruas rosarum, violarum &c. ponere; fundum horum vasculorum adipe illo leniter illino, indè repleo vascula floribus odoratis, & simul claudo concularum more, recluſi flores maneant, & mutentur, vt dictum est in oleo: quum satis odoris adeps attraxerit colligitur, & in vasculum aptum seruatur, qui magnam Mantecæ copiam habere voluerit huic pluribus vasculis opus erit. Mantecæ odoratæ vsus iam notus Nobilibus, nil igitur aliud addam. Adeps eligitur solidior, vt hedinus, vitulinus, ceruinus, si nimis solidus visus fuerit aliquantum suilli adipis misceatur. sed parari etiam potest ex odoratissimo oleo Balanino addita pauca cera albissima, vt in vnguenti formam deueniat: alterum habeo Mantecæ parandi modum, quem mihi nunc reseruo.

Manteca odorata.

Nunc addere placet Myracopa noſtra, linimenta, vnguenta, cerœlea cerata liquida, criſmata, & alimmata, quæ illitionibus aptorum medicamentorum ſunt genera, magis, & minus craſſorum, quorum exacta diſtinctio, & explicatio petenda à Pharmaconomaſtico Erudiſſ. P. Caſtelli. Itaque parare nobis mos eſt illitionis genus, quod *Seuetto*, & *graßetto odorato* italicè dicere ſolemus, latinè verò *adipem odoratum*. aptiùs antiquo nomine *Myracopum*; cuius vſus eſt ad fiſſuras manuum, labiorum, mãmillarũ, & manus molliores, lenioreſq. reddendas nobilium mulierum, vice vnguinis dicti noſtris *Pomata*. Ego conciliare odorem ſoleo floribus Iaſmini, Aranciorum, Acacię noſtræ, Narciſſi iuncifolij, & huiuſmodi alijs, artificio non valdè diſſimili à mox dicto.

Pharmaconomaſticum P Caſtelli.

Itaque exempli gratia, recipito adipem (ſeù Sebum Hędi) album, depuratum, & mũdificatũ abſq. ſale, & ſole, & quia diuriuſculus eſſet ſolet, & nos requirimus paulò liquidiorem, ad labia, & manus: ideò dum igne liquatus eſt, illi impono parum olei Amigd.d. vt formam vnguenti mollis repreſentet, quod experior impoſita gutta marmori. deindè multùm leuigetur, optimèq. ducatur, donec refrigeſcat, & albeſcat: tandem cum ſic fuerit paratum. Accipito duas maiores patinas, ſeù paropſides nobis dictas *Piatti de Maiolica*, illinantur optimè, & æqualiter toti in parte interna ad craſſitiem aciei cultri, tunc includito inter has flores iaſmini, vel aranciorum, vel Hiacintorum, Narciſſorum, Violarum, Sambuci &c. non valdè coaceruatos, & ſic maneant loco frigido per 4. vel 8. vel 16. vel 24. horas, ſecundùm florum naturas, vt Iaſmini per horas 4. Violæ per horas 6. Aranciorum 8. Cariophillorum per horas 10. Acaciæ 24. &c. reiterentur flores 10. 15. 20. & 30. diebus poſteà colligatur hic odoratus adeps, & ſeruetur, qui non multùm diſtabit à Manteca dicta.

Modus conficiendi Myracopum.

Eiuſdem vſus conficimus etiam Cerœleum, italicè vocamus *Cerotta*. ſumimus v. g. olei Amigd. dulcium vnciam vnam, ceræ q.ſ. miſceo ad formam linimenti duriuſculi, & non valdè liquidi. odore imbuo mox dicto artificio, aliquando verò oleum ex ben odoratum, & ceram miſceo, & diù agito, vt albeſcat.

Cerœleum.

LILIONARCISSVS RVBEVS INDICVS.

DE LILIONARCISSO RVBEO INDICO.

CAPVT SEPTIMVM.

Lilionarcissus, seù Narcissolirion aptiùs hæc planta dicetur, quàm Tulipa: flos enim verè lilium emulatur, radix, & folia narcisi sunt. missus est bulbus Narcisi Iacobei nomine, eo quod crucem ensi formem S. Iacobi Equitum representare videretur, sed enatus flos diuersus apparuit, à Iacobeo Narcisso à Clusio, & Rubino diligenter picto, quare huius iconem ostendere voluimus. Augusto nullis præcedentibus folijs è terra scapus prodit quandoq. duorum palmorum altitudine, in cuius summo aperta tenui membranacea tunica quatuor simul quadratè dispositi flores hærent crassiori pediculo, deorsum flore reflexo: flos ipse in sex dehiscit folia striata, & rubra, sed lilij albi facie. intùs stamina subalbida, & longiora sex numero cum luteis apendiculis, in quorum medio vnum est stamen cæteris oblongius, rubens, & sine appendicula. flos vltra 20. dies perdurat in planta. arefacto flore duo, vel tria emergunt folia Narcisso marino, seù hemerocallidi similia; sed latiora, viridiora, & lucidiora non multùm longa. quæ vsque in hyemem perdurant: plantæ verò floris non feraces folium vnicum emittunt Vere perdurans vsq. ad mediam hyemem insequentem. In horto Clariss. & Nobiliss. viri D. Tranquilli de Romaulis in quo rariss imi flores diligenter coluntur, produxit quinq. flores, inter illos nimirum quatuor alterum erectum in medio, visui valdè iucundum, & rubicundissimũ, quod reticere nolui.

SPINACIA FRAGIFERA.

DE SPINACIBVS FRAGIFERIS.

CAPVT OCTAVVM.

SPINACIA fragifera folio, ac vſu à ſpinacibus vulgaribus non differunt. ſed ſapore minùs acido ſunt, & potiùs Betaceo, quam vulgaria. ſed ſpectabilis eſt flos aceruatus in oblõgam quandam rotunditatem ſummitati, & cauli propè foliorum exortum adhærens, & ob rubicundiſsimum colorem Amarantho æmulum, fragam perbellè repreſentat: ſapore eſt quidem herbaceo, verùm non ingrato, duplicis igitur vſus planta, folio cocto, & fructu crudo fragæ vicè, commeſtis.

RICINVS AMERICANVS.

DE RICINO AMERICANO.

CAPVT NONVM.

PLVRA Ricini genera reperiri nulli dubium eſt. Vulgare, cuius ſemen Ricini animalis figuram æmulatur copiosè reperitur. Vocantq. Græci Cici, & Croton, Arabes Cheruam, Meſues Granum Regium. aliqui dixere Giraſole, ob id Cæſalpinus Heliotropium Dioſcoridis eſſe cenſuit. alij Cataputiam maiorem, Pentadactilum, & Palmam Chriſti, à foliorum figura vocarunt. in India ab Hiſpanis Ficus infernalis dicitur. Vulgaris Ricini facies nota. Alterum Ricini genus ab Aegypto affertur multò validiùs vulgari, cuius maximam copiam Romæ vendit Dioniſius Albertus Circulator. ſumitur grani vnius dimidium, & valenter aluum purgat, ea tamen ſumitur cautione, vt deuoretur aliqua re ſeptum, ne Oeſophagum tangat, adeò enim acre eſt. Vt viderim ego iuuenem melancolicum 20. annorum ſatis robuſtum, qui ob dolorem capitis, medium Ricini granum ſumpſerat, & maſticauerat, cuius aluus bene purgata, & capitis dolor ablatus fuerat, ſed ob acrimoniam ſeminis œſophagus, & os ventriculi ita læſa, & inflammata, vt poſt febrem, ſitim magnam, animi deliquia, & difficultatem appetendi, & deglutiendi 9. die reſolutus obierit. nec vllis remedijs à tribus Medicis ſanari potuerit. Huius Aegyptij ricini ſemen à nobis ſatum plantam vulgari quodammodo ſimilem produxit. Sed maiorem, & folijs criſpioribus, & rubicundioribus, ac ſemen maius.

Ricinus Aegyptius.

Tertium nunc nos exhibere volumus Ricinum Americanum. hic prima folia ex ſubſtantia ſeminis produxit ſubrotunda, & ſimilia vulgari, ſed decies maiora, vt Icone demonſtratur. inſequuta folia videbantur hederacea, & anguloſa, non diuiſa, vt alijs ſpeciebus. ſemen ipſum nigrum erat, & non maculoſum. vnde illud eſſe opinamur, quod Curcas ab Indis appellari retulit Cluſius com. in Monar. At Ouied. lib. 10. cap. 4. Hiſt. Indicæ. credo hanc plantam intellexiſſe nomine Auellanæ Indicæ. non enim ſua deſcriptio Glandi vnguentarię quadrat. quamuis Ben vocet. planta hæc apud nos vixit vno tantùm anno.

Ricinus Americanus

De viribus nihil explorati habemus. ſed vide N. Monar. & Ouied.

CAMPANVLA EXOTICA.

DE CAMPANVLA EXOTICA.

CAPVT DECIMVM.

ELEGANS hæc campanula oblata nobis eſt campanulę Virginianæ (ſ. ex Virginijs inſulis) nomine ſed nihil certi affirmare poſſumus, certè admodum elegans, & viſui iucundus flos eſt colore cæleſti ameniſſimo coſtulis interioribus albidis, iucundiorem aſpectu cæruleum reddentibus colorem, ab extra albus flos eſt, circa fundum verò campanulæ ſubluteus, diurnus eſt, & Ephimerus vna tantùm perdurans die copioſſimè tamen, & diù floret. Succedit deindè ſemen aliarum campanularum more in tenui capſula, ſed dura valdè, & parum acuminata. ſemen verò ternario ſemper numero. in altum non aſſurgit. ſed in latera humi recubans ſe extendit. folia oliuarum quidem, ſed herbacea, & mollia maioraq. præcipuè priora, tenuiter lanuginoſa. radix parua: multo tempore floret. hyeme benè cuſtodita planta non perit.

GARYOPHILLVS SPICATVS.

DE CARYOPHILLO SPICATO

CAPVT VNDECIMVM.

AVIVS planta quidem, & folia ab alijs generibus forma non distant. Sed flos nunquam foliatus spectatur, nunquam dehiscens, sed spica tantùm viridis squammosa, cum igitur per plures annos talis planta in Horto permanserit ob raritatem publicam lucem inuidere nolui.

DE SOLIS FLORE TVBEROSO,

Seù flore Farnesiano Fabij Columnæ.

CAPVT DVODECIMVM.

ADEO exactè descripta est hæc planta ab Eruditiss. Fabio Columna in sua minus cognitarum stirpium parte altera. cap. 6. vt aliquid addere non liceat. Verùm ab amicis sæpè quæritur radicum vsus, quas Tubera Indica appellare soleo, ideò operæ pretium duxi, aliquid breuiter de ipsis præfari, radices igitur Tuberum formam quodammodo imitantur. nec vsus diuersus, itaq. si cruda edere libet cum sale, & pipere, licet: dulcia enim sunt. sed gratiora sunt palatui meo cocta, vel igitur sub cineribus calidis assantur, vel aqua decoquuntur; ita coctæ radices cum sale, & pipere gratiores sunt. aliquando careotarum coctarum more in acetarijs vsi sumus, addito oleo, aceto, sale, pipere. aliquando coctas radices, & in frustra sectas oleo friximus tuberum vulgarium more, vel butiro, & tãdem succum arancij, piper, & sal miscuimus, & tuberum vicẽ suppleuere: nonnunquam farina obtectas frigi curauimus pisciũ modo. aliquando mõre fungorum parauimus priùs coctas radices oleo frigentes addito oleo, nepeta, sale. Raparum more nonnunquam in pingui iure coqui curauimus. Parari etiam iussi placentas testuaceas, crustaceas. Deniq. quocunq. parentur modo gratæ radices semper sentiuntur. Valent impinguare, & cùm reliquarum radicum more flatus excitent, venerem maximè excitare, & fouere pluries expertum est.

HELLEBORVS NIGER TRIFOLIATVS.

DE HELLEBORO NIGRO TRIFOLIATO.

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

ELLEBORI nigri Genus nouum habemus, quem trifoliatum appellare libet, ex ſemine nata planta prodit primis 4. vel quinque folijs, cordis figura, Hederæ quodammodo ſimilibus, deinde folia conſtant ex duobus lauro, & magnitudine, & ſubſtantia, & figura non diſſimilibus folijs, cætera deindè folia trifoliata ſpectantur ex tribus laurinis folijs conſtantia. ſed eundem ordinem non ſemper ſeruant; nam quandoque iterùm, & vnifolium, & bifolium producit. foliorum ambitus ita eſt ſerratus, vt ſpinoſus videatur. caulis adeſt rotundus, cubitalis, digiti craſſitudine folijs circumcircà ornatus veluti Helleboraſter. Flos eſt in ſummo caulis, & in pluribus ramulis circa folia Hellebori nigri vulgaris facie, ſeù roſæ in modum ex quinque folijs, & viridi diluto, ſeù ſubalbido coloratis, in medio floris quatuor adſunt ſeſamaceæ ſiliquę multis filaminibus cum ſuis appendiculis ſeptæ: incipit florere à Nouembri & perdurat ſemper florens vſq. in Martium & Aprilem, paulatim flores enaſcuntur, & dehiſcunt, & viciſſim ita vt ſemper adſint, florentes, defloreſcentes, ſiliquæ maturæ, & inchoati flores. quilibet autem flos apertus, & in ſuo vigore, perdurat vltra 40. dies: anno 2. floret.

Plantam habuimus ab Henrico Coruino Delphenſi pharmacopeo, & Botanico inſigni.

ALOES AMERICANA FLORIDA.

DE ALOE AMERICANA FLORIDA.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

LOES Americanæ nullus hucuſque(quod ſciam) imaginem cum flore edidit, quod non vbique floreat, nec niſi poſt multum temporis, & rarò. Verùm cum multas hic Romæ floridas viderimus plantas, æquum iudicaui, hanc cum flore exhibere, vt ij, qui Regiones incolunt, in quibus hæc florens non viſitur; quando viuum non poſſunt aſpicere florem, picto ſaltèm fruantur.

Itaque huiuſmodi planta, quùm multis annis culta, vltimò tandem florem emittere cupit, trium menſium ſpatio altiſſimum producit caulem. Hoc autem anno principio menſis Maij cepit apparere caulis, initio verò Iunij ramos produxit, altero tandem menſe flores perfecit. Caulis perfectus quandoque excedit altitudinem quindecim cubitorũ, craſſus eſt, intùs albus, ſpongioſus, & leuiſſimus; extra colore herbaceo: ornatur circumcircà breuibus, raris, tenuibus, ſiccis, ac aridis folijs, colore fuliginoſo. In ſummo ramos produxit, veluti ſparſam vmbellam conſtituentes, in quibus flores ſurſum ſpectant forma potiùs fructuum, quam floris, ſeù cum fructu quaſi perfecto. Eſt enim Digiti, ſeu Citini malorum punicorum, non dum aperti forma, vaſculus nimirum oblongus, triangularis, ac ſtriatus, colore viridi: à quo prodeunt ſex ſtamina tenuia, longa, dura, & ſolida, retorta, & lutea, cum appendiculis concoloribus, in quorum medio emergit erectum alterum capitatumq. necnon luteum ſtamen, tãdem dehiſcit ſummitas Citini modo in ſex particulas, veluti folia longiuſcula, pro quolibet autem ramo 200. 250. & 300. numeraui aliquando flores, qui perdurant vſque in hyemem, tandem in planta ſiccantur, ſiccati paulatim decidunt. qui non flores, ſed fructus tunc dicendi. Sunt enim Dactili forma, triangulares tamen, colore obſcuro, tribus intus ſegmentis, & capſulis, in quibus ſemen album, leuiſſimum, copioſum, compactumque, biſectum, ſemicirculare. & araneę harundinum forma. ita vt plures araneæ candidæ ſuperimpoſitæ videantur. hoc ſemen an ſit fœcundum affirmare non audeo. & de flore Aloe, ſatis. in reliquis alios legito Auctores.

ALOES FLOS, ET FRVCTVS.

DE NARCISSO CALCEDONICO PROLIFERO.

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

VALIDA Natura calore, & ſubſtantia in rerum generatione ludit quandoque non parum : in animalibus quidem plures particulas gignendo, nec raro ſuperfluas, vti ſextum digitum, & ſimilia, quarum meminerunt Auctores de Monſtris agentes; in mineralibus vero ac foſſilibus monſtra infinita reperiuntur, quorum plurima in noſtro muſeo aſſeruamus. Tandem in ſtirpibus, monſtruoſitates quotidie frequentiores ſpectamus, de quibus omnibus agere noſtra non eſt intentio, ſint exemplo, inter colores flores Aquilegiæ, & Caryophillorum, ſed maxime Tulipanorum, in quibus mirificum naturæ luſum circa colores ſpectare licet. Nam horum vnius floris ſemina ſata, proles producunt diuerſicolores: inter formas Caryophillũ ſpicatum, quẽ ſuperius exhibuimus, cuius ſpeciem eſſe monſtruoſam cenſemus. Sed miſſis alijs monſtruoſitatibus, flores proliferos inter monſtra numerare nunc libet. Aliquas quidem plantas flores proliferos producentes ab alijs exhibitas ſcimus, vt Bellidem proliferam, Chaltam, Ranunculum, Anemone, & quædam alia. In præſenti oſtendere eſt in animo Narciſſi Calcedonici figuram vno tantum flore proliferam: exhibuiſſem etiam ſcabioſæ purpuronigræ odoratæ flores proliferos, tertio ab hinc anno nobis floridos: ſed quia tunc pingi non curauimus, ſit ſatis eos memoraſſe. Narciſſi autem Calcedonici flos, cuius picturam proponimus, non variat ab alijs, niſi quia alium floſculum à latere foliorum producit, folia, & bulbus, eiuſdem cum alijs ſunt generis, inter quos caſu inuenimus, quia tamen rarus eſt flos, curioſis pictum exhibere voluimus.

CARYOPHILLVS PROLIFERVS.

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

IN Societatem Narciſſi proliferi non abs re viſum eſt afferre Caryophillum proliferum. quem à nullo deſcriptum vidimus, folia non variant à ſuis congeneribus, ſed floris rudimentum, ſeu calix valde latus, & craſſus eſt, & antequam flos dehiſcat ſindi ſolet: aperto, & completo flore à medio prodeunt plures floſculi, habemus autem duplicis coloris, purpurei, & carnei.

FINIS.

NARCISSVS CALCEDONICVS PROLIFERVS.

ERRATA TYPOGRAPHICA.

Pag. 6. *ver.*28. Nigra, *lege*, fuliginea.
Pag. 7. *ver.*29. peteat, *lege*, pateat.
Pag. 8. *ver.* 5. fucticosam, *lege*, fructicosam. *& ver.*14. quorum, *lege*, quarum. *& ver.*25. expandens, *leg.* expandentes.
*Pag.*14. *ver.*14. Pseudoebenum, *lege*, Pseudoebenum.
*Pag.*15. *ver.*25. Aqulfolio, *lege*, Aquifolio. *& ver.*32. vieè, *lege*, vicè.
*Pag.*16. *ver.* 6. quorum, *lege*, quæ.
Pag 29. *ver.*40. mutulam, *lege*, matulam.
*Pag.*39. *ver.*27. Theodoro Clutio, *leg.* Outgero Theodori Clutij filio
*Pag.*46. *ver.*18. vet, *lege*, vel. *& ver.*35. Soeitate, *lege*, Societate.
*Pag.*53. *ver.*31. vnicæ, *lege*, vnciæ.
*Pag.*55. *ver.* 5. curiosos, *lege*, curiosis.
*Pag.*56. *ver.*29. Ioaanes, *lege*, Ioannes.
*Pag.*69. *ver.* 1. dicam, *lege*, dixi. *& ver.* 12. Non, *lege*, Nam. *ver.*15. sine, *lege*, siue. *ver.*23. folio, *lege*, folium.
*Pag.*71. *ver.*16. acutior, *lege*, acutius. *& ver.*37. *adde sequentia*.

De viribus Hololiuchi, (quod Ololuchiqui vocant) nil nos experti sumus, sed Ioseph Acosta è Societate Iesu in Hist. Nat. Indica. lib. 5. c. 25. tradit vires habere dementandi, & tollendi facultatem rectè iudicandi, nec non magnam habere energiam mortificandi, ita vt solum per se emplastri modo impositum carnem mortificet, tamen ipsius semen assumunt Indi, vt mente capti varias visiones videant: refert etiam nefandam quandam Mexicanorum sacerdotum inunctionem (quam referre non pigebit) quæ hoc modo parabatur. Accipiebant plura animalia venenata vt Serpentes, Basiliscos, Araneas, Centipedes, Salamandras, & similia, simul comburebant igne in templo ante altare suorum Idolorum posito, donec in cinerem omnia essent redacta, in massam redigebant, & addebant puluerem seminis Ololuchiqui, & vermes quosdam nigros, & pilosos, quorum pili sunt solum venenosi, addebant denique fuliginem caldariorum, ex quibus omnibus paratum linimentum in olla ponebant, locabantquè ante Idolos, cibumquè vocabant suorum Deorum, *cibum Diuinum* nuncupantes, inuncti hoc nefando vnguine strigones fiebant, & Dæmonem videbant, & alloquebantur. Sacerdotes inuncti omnem amittebant timorem, & Diabolo imbuti crudeliores euadebant, vnde audacter in sacrificijs homines occidebant, & noctu soli petebant Montes, speluncas, & antra obscura, & horrenda, pro certo habentes Leones, Tigres, & Serpentes fugituros vi

inunctionis Diabolicæ. Vſus erat huius linimenti etiam in Morbis: vnde Diuinum medicamentum vocabant. inungentes partem affectam, quo mirificè iuuari dicebant. Et hæc ex Acoſta, qui multas Indicas plantas deſcribit, & refert lib.4. cap.28. Franciſcum Ferdinandum Regis Hiſpaniarum ſpeciali mandato feciſſe librum eximium de materia plantarum, liquorum, & ſimilium rerum Indicarum cum figuris naturalibus cuiuſq. vltra mille ducentas, quem librum aiunt, conſtaſſe vltra ſeptuaginta millia aureos: quem quidem ipſum Nardus Antonius Medicus Italus compilauit, curioseque admodum in breuem traduxit formam, ad quos libros legendos remittit lectores Ioſeph Acoſta dictus.

*Pag.*76. *ver.*14. *adde*, tenuibus,valdè longis, ſubluteis, ſapore acerrimo. odore naſturtij ſilueſtris.

*Pag.*78. *ver.*16. ramen, *lege*, tamen. *ver.*8. fructum, *lege*, fructuum.
*ver.*20. Ricenum, *lege*, Ricinum.
*ver.*25. *Vbi eſt* Meſues docet de roſaceo cõficiendo, *adde*, tertio,vel quarto modo. nimirũ ſtratificatis Ben nucleis mundis, &in quatuor, vel quinque partes diuiſis, cum floribus Iaſmini: deinde oleum exprimunt vocantque Oleum Iaſmini, nos olim ita parabamus ex Oleo iam extracto quod odore inficiebamus hoc modo; cartã bibulam Oleo balanino imbibebamus, vel lanæ flocculos, vel Goſſipium filatum, ſtratificando flores odoratos, quotidie recentes imponendo per aliquot dies, cum Oleum ſatis odoris attraxiſſe perceperamus torculari (apto inſtrumento excepta carta, vel lana) fortiter exprimebamus,& odoratiſſimum ſortiebamur Oleum.Parauimus(inquam) quandoquè dicto vulgari modo: ſed duplex erratum deprehendimus. Primum, quia Ben nuclei in aliquot partes diuiſi imbibebantur ſuperflua quadam humiditate à floribus deſumpta. vndè niſi cautè fuiſſet occurſum, mucorem, & fętorem acquiſiuiſſent, ob id eos inſolare, & exiccare aliquantiſper opus erat, ad conſumendam illam humiditatem, ſed non parũ etiam odoris peribat. tunc denuò reuertebamur ad ſtratificationem. Alter error erat, quia dicti nuclei imbuebantur odore in ſuperficie tantùm, ob id Oleum extractum non erat extremè odoratum, & vix ſex menſium ſpatio ſuauis odor inhærebat. Præſtantiùs igitur reperi Extractum Oleum odoribus replere: at quia Oleum debet recipere odorem ad minima: ideò non ſimpliciter in vaſe ponendum, ſed vt rarum, & permeabile ſit, alicui rei adhærere debet, à qua ſuſtollatur, & ab ea poſtea facilè ſeparari queat: ob id altero præparaui modo,mediante nimirum carta Oleo imbuta,vel Lana,vel Goſſipio. ſed multis abhinc annis ſequenti parare ſoleo modo, quod omnium

Oleum Iaſmini.

Modi varij aromatizãdi Oleum de Ben.

Primus modus.

Secũdus modus.

Duplex Erratum.

Opt. Olei de Ben parandi modus.

opti-

optimum, & apud me hucuſque ſecretum retinui. ſic confeci Oleum Odoratiſſimum Balaninum ex floribus Iaſmini Chatalonici dicti, ex floribus Aranciorum, Violarum, Liliorum conuallium, Hyacintorum, Narciſſorum: nec non ex floribus Dipcadi, vulgo *Moſchi græci*, qui odore ſuauiſsimi ſunt. gratiſſimum etiam Oleum parauimus ex floribus Acaciæ noſtræ, quæ Keiri odorem imitatur, ſed præ cæteris Illuſtriſsimo D. meo placuit Ol. ex flor. Narciſſi Iuncifolij, vulgo *Giunchiliæ*: ſuauiſſimus enim eſt flos, nec dubium, quin ex alijs etiam odoratis floribus parari, & confici poſſit.

Pag. 81. *ver.* 13. eſſet, *lege* eſſe.

INDEX
EORVM, QVAE CONTINENTVR
IN HISTORIA
RARIORVM PLANTARVM
Horti Farneſiani.
AVCTORE TOBIA ALDINO.

ACACIA ad anum procidentem. pag. 26
Acacia ad diarrheas. 26
Acacia ad muliebria profluuia. 26
Acacia bis floret. 5
Acacia candida facile putreſcit. 9
Acacia duplex Theophraſto. 9
Acacia eſt natura fructicoſa. 8
Acaciæ folia pro pecudum paſtu. 26
Acacia Lota. 23.24
Acacia mas, & fœmina. 9. 13
Acacia noſtro ex Inſula S. Dominici. 3. 9. 12
Acacia non in Aegypto tantũ oritur. 12
Acacia nigra incorrupta in aquis durat. 9
Acacia rufa. 21
Acacia rubra. 21
Acacia Viridis. 9
Acaciæ noſtræ ſuccus qualis. 23
Acaciæ plantæ deſcriptio. 3
Acaciæ planta miſſa M. Duc. Aetruriæ. 3
Acaciæ rami contorti. 8
Acanthi bacciferæ alia expoſitio. 15
Acanthus baccifera Virgilij. 13
Ad Acoras puerorum. 26
Aethiopum filij albeſcunt in Italia. 10
Aloes Americana florida. 85
Aloes Lota. 23.24
Andreæ Ceſalpini opinio de Balano Plinij. 78
Aqua benedicta Aldina. 30
Aqua ſuauiſſima deſtillata ex flor. Acaciæ. 26
Arbor Iudæ. 10
Arbor Iudæ Spinoſa. 10
Ari Aegyptij flos à ſolo Columna pictus. 11
Atra lacrima Spina apud Andromac quid. 18.20.
Auctores negantes Gummi arabicum eſſe Acaciæ. 18
Auctores probati non ſunt gratis accuſandi. 11
Auellana Indica Hiſpanorũ. 73.87
Auellana purgatrix Ouiedi. 78

INDEX.

Baccæ vocis abusus. 15
Bacca pro Flore. 15
Baccæ Caprarum quid. 15
Balsamum vulnerarium Aldin. 47
Bartholomæus Maranta Ebeni speciem facit Acanthum Virgil. 14
Ben Arabum. 73
Ben magnum Monardes. 77
Balanus myrepsica. 73
Bosij falsa relatio. 51. 53. 56

Campanula exotica. 89
Campanula Virginiana. 89
Cannellæ arbori sunt folia Lauri. 62
Cannella iauaica Clusij. 62
Cannellæ baculus quid. 65
Canabis Indica quid. 36
Canepus an Spartum? 73
Cappares spinosi in Aphrica. 10
Cocreleon. 87
Cardanus defenditur contra Scaligerum. 37
Cazaui panis. 39. 41
Carpesium phu simile, & cinnamomo. 63
Cinnamomum Lauro simile. 62
Cinnamomo verò nos carere probatur. 63
Cinnamomi vsus cum ligno. 66
Cataputia maior. 87
Cinthius Clemens Pauli V. Medicus. 47
Christoph. Landus pro Acantho baccifera Virgil. proponit Piracant. 13
Κυανοπώς *color qualis.* 20
Chimicorum medicamentorum præstantia. 28
Christiana floris Maraco consideratio. 55
Cherua Arabum. 87
Cici Græcorum. 87
Conuolulus Peruuanus. 71
Cortex Clusij an Lauri Indici? 62
Coctura succi Hyiuccæ. 44
Coronæ ex floribus Acaciæ vsus. 26
Coronæ semper florentes in Aegypto. 9
Coronas quando deposuerunt Reges in Aegypto. 9
Coral arbor Clusij. 11
Corallorum copia nobis transmissa. 30
Croton. 87
Curcas Indorum. 87

Damasonium simile cinnamomo. 63. 64
Decoctum fol. Acat. ad articulos debiles. 25
Diodorus Syculus de Hyiucca. 48
Dodoneus auctor sincerior in Matthiolum. 11

Eriophori flos Dodonei falsus. 12
Ephemerũ Matthioli in Aanienſibus montibus. 11
Ebeni species an Acãth. baccifera Virgilij. 14
Erratum in textu Dioscoridis. 16
ἐπίπαγον *quid.* 24
Errores in odorando oleo de Ben. 100
Exculpatio Auctoris. 51

Fabula Athen. de Coronis in spinis. 8
Ficus infernalis. 87
Flos Farnesianus Columnæ. 91
Folium ramosum glandis Vngu ntariæ. 75
Foliorum Hyiuccæ descriptio. 33
Flos dellas Cinca illagas. 49
Folia Hyiuccæ ex Monarde. 36

Folia Hyiuccæ Ouiedi. 37. 38
Fior della passione. 39
Fractus Maracot. 57. 58
Frittellaria maior dicta Hyiucca. 35
Folliculi Acaciæ ad coria perficienda. 26
Flores Acaciæ albi, vel citrini. 13
Fabæ Aegyptiæ icon habuit Matthiolus ab alio. 12
Fabius Colũna gratis imposuit Matthiolo falsitatem figuræ falsæ Aegyptiæ. 10
Fabius Columna iniquè accusat Matthiol. de Ephemero. 10
Fab. Columna damnatur. 11
Fab. Columnæ creditur. 11
Figura Ari Aegyptij apud Columnam suspecta. 11

Græcorum discordia de magnitudine plantæ Acaciæ. 7
Gigliomatto Anamiens. 11
Guillãdinus multipliciter deceptus. 14
Glans vnguentaria. 73
Garzias taxatur. 69
Glans vnguentaria vbi nascatur. 76
Glandis vnguentariæ folia qualia. 77
Glandis vnguentariæ descriptio. 73
Granum Almesus. 77
Granum Regium Mesues. 87
Giraſole. 87
Garyophillus spicatus. 91
Garyophillus proliferus. 98
Gummi Arabicum ex Acacia. 18. 19
Gummi Thebaicum. 19
Gummi Saracenum. 20
Gummi de Babylonia. 21
Gummi Alexandriæ. 20
Gummi Acantinum. 20
Gummi album. 21
Gummi pars nigra quid. 21
Gummi vermiculatum. 22
Gummi ferre ex vaſe, vt intelligatur. 22
Glaucus color, qui. 21
Gummi Acaciæ. 17
Gummi Acaciæ vires ex Dioſc. 26
Granadilla. 49

Homines piloſi in aula Cardinalis Farnesij. 10
Homines piloſi in Italia filios gignunt minus piloſos. 10
Hololiuchi. 71
Heliotropium Dioſcoridis Ceſalpin. 87
Helleborus niger tripholiatus. 93
Hyiuccæ Maxicanæ folia. 38
Hyiucca vbi venenata. 38
Hyppocrates de ſucco porri. 43
Hyiucca Bonata innocua. 43
Hyiucca in continenti non venenata. 45
Hyiucca à Regione ſit venenoſa. 45. 46
Harundo Aethyopica Diodori Syculi. 48

Iunctio Nephanda. 99
Ioſeph Ghislerus Card. Farnesij Medicus. 48
Iacobus Boſius de Maracoto. 49
Ioannis Berclai, de colore Marac. 56
Interpretes Virgilij de Acantho baccifera. 13
Icon Acaciæ Bellonij rudis. 10
Icon Acaciæ primæ Matthioli diſſimilis à vera. 10. 12
Ioan. Pona ineptus exprobator Matthiol. 10
Iuuenis necatus eſu Ricini. 87

INDEX.

KAkian Aegyptij dicunt Acaciam. 7

LVcas Ghinus misit florem fabæ Aegyptiæ Marantæ. 1
Lauatio succorum irridetur. 23. 24
Ligni Acaciæ vsus. 25
Linimentum ad podagram. 26
Liquor Herculeus. 29
Locus, vt efficiat plantas venenatas. 46
Liber Bononiensis de flore passionis. 53. 55
Laurus Indica. 61
Laurus Indica an sit Cinnamomū. 61
Lilac Matthioli. 78
Lilionarcissus rubeus. 83

MYrobalanus Plinij. 73
Manteca odorata. 80
Myracopa, vt parentur. 88
Maracot. 49
Maracot vbi oriatur. 49. 51
Maracot vsus. 51
Maracot vis. 59
Muscæ necatæ in folijs Maracot. 51
Moysis Virga, ex quo ligno. 25
Matthiolus defenditur. 10
Maranthà habuit florem Ari Aegyptij à Ghino. 11
Mercator exhibens figuram Acaciæ Matthiolo defenditur. 11
Matthiolus defenditur à calumnia Alpini. 12

NAsturtij Indici icon Dodonei differt à Vulgari. 12
Non magis credendum Columnæ, quàm Matthiolo. 11
Narcissolirium Indicum. 83
Narcissus Iacobeus. 83
Narcissus Calcedonicus proliferus. 97
Nepente Aldin. 59

OLeorum odoratorum parandi modus. 100
Olei de Ben vsus. 78
Ololuchiqui. 71. 100
Outgerus Clutius. 39. 99
Olei de Ben aromatizatio. 78. 100

PAnis Hyiuccæ Mexicanæ. 38. 39
Panis Hyiuccæ icon. 40
Porri succus quando venenum. 42
Prosper Cechinus Chirurgus insignis. 47
Punctura foliorum Hyiuccæ venenata. 47
Porri succus quando vtilis. 43
Palma Christi. 87
Pomata. 81
Pentadactilum. 89
Plinius defenditur contra Guillandinum. 16
Podagricos iuuat decoct. fol. Acaciæ. 26
Petrus Castellus vtitur nostris medicamentis chimicis. 29
Petrus Castellus Auctoris amicus. 48
Petrus Castellus Hyiuccam vocat Spheracantam. 33
Petri Castelli Dodecaporion. 44
Petrus Castellus donatus baculo cannellæ. 69
Petrus Castellus de Sy. fol. Lauri indicæ. 61
Petri Castelli opinio, de Veneno Hyiuccæ. 45
Petri Castelli Pharmaconomasticū. 81

Petri Caſtelli Allium, vel moli arboreum vocauit Acaciam. 6
Plantæ variant cultura. 10
Pſeudoebenum an Acanthus bacciferæ Virgilij. 14
Puſtulis gallicis decoctũ Acaciæ. 26
Præcipitatus diuerſorum colorum. 71

Quadram. malè accuſat Matthiolum. 19
Quinta eſſentia Aldina mirabilis. 29
Quinta eſſentia Coralliorum. 30

Ricinum Americanum. 89
Rubus ſine ſpinis. 10
Rubus Sancti Franciſci. 10

Siringa cærulea. 78
Seuetto odorato. 81
Spinacia fragifera. 85
Solis flos tuberoſus. 91
Sacerdotum Mexicanorum vnctio Diabolica. 99
Sant vocatur Acacia. 7
Spina arbor quid Atheneo. 13
Siliqua ſylueſtris Cluſij. 10
Seruius Grammaticus de Acacia. 13
Semen in ſiliqua an ferat Acacia. 15
Siliqua Acaciæ picta à Bellonio. 16
Siliqua Acaciæ picta ab Alpino. 16
Spina Babylonica. 20
Succi Acaciæ color. 21
Succus Hyiuccæ Venenum. 41
Spirituum ſeparatio per deſtillationem. 44
Scaliger refellitur. 43
Succus Acaciæ quando colligendus. 22
Succi Acaciæ vis. 27. 28
Sciauſciau panis Hyiuccæ. 41
Scaliger taxatur. 42
Sapores non gignuntur ab igne. 44
Scaliger de Veneno ſucci Hyiuccæ refellitur. 41

Tindium ciuitas. 9
Tigridis flos in Europa non inſpectus. 12
Theophraſti, & Dioſcoridis de Balano diſſentio.
Tuberum indicorũ condiendi ratio. 91

Venenũ Hyiuccæ quale. 42. 44
Vas pro Oleo de Ben odorando. 79
Virga Moyſis ex Acaciâ. 25
Virgilij Acanthus baccifera. 13
Vnio dicitur bacca. 15

Xylocinnamomum. 65

ENVMERATIO

Morborum Curabilium Remedijs,

In hoc Opere traditis.

Capillis denigrandis. 27
Acoribus in capite puerorum. 26
Oculorum defluxionibus. 27
Oculis procidentibus. 27
Oculis roborandis. 27
Oculorum inflammationibus. 27
Narium Hæmorragiæ. 29. 42
Dentium doloribus 31
Dentibus roborandis. 31
Oris vlceribus. 27. 30
Labiorum fessuris. 27
Aurium vlceribus. 27
Somno conciliando. 59
Tussi. 1
Sputui sanguinis. 21. 27. 30
Hypocondriacis. 30
Mictui sanguinis. 30
Veneri excitandæ. 91
Pudendorum vlceribus. 30
Vteri procidentiæ. 26. 27
Mulierum immodicis purgationibus. 26. 27. 28. 29. 42.
Aluo emolliendæ. 57
Aluo purgandæ. 87
Alui fluxionibus. 26. 27. 28. 30.
Diarrheæ. 28. 30
Diſenteriæ. 28. 30
Ano foras procidenti. 26
Sedis vlceribus. 28. 30
Podagricis doloribus. 26. 27
Artubus ſolutis. 15
Articulis debilibus. 15. 27
Articulis fluxione tentatis. 15. 27
Articulis tumefactis. 26
Articulis inflammatis. 26
Pernionibus. 27
Pterygijs. 27
Ambuſtis. 26
Igni ſacro. 27
Vulneribus atrociſſimis. 47
Vulneribus dolentibus. 47
Vulneribus venenatis. 47
Vlceribus ſerpentibus. 30
Vlceribus difficilibus. 27
Puſtulis exiccandis. 26. 27
Puſtulis Gallicis. 26. 27
Corpori impinguando. 91

FINIS.